

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Mezinárodní migrační toky - komparace Evropské unie a Spojených států amerických

International Migration Flows – Comparison of the European Union and the United States of
America

Student: Bc. Karolína Šturalová
Vedoucí diplomové práce: Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.

Ostrava 2018

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Karolína Šturalová**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6210T004 Eurospráva

Téma: Mezinárodní migrační toky – komparace Evropské unie a Spojených států amerických
International Migration Flows – Comparison of the European Union and the United States of America

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Migrace – historie, příčiny, formy
 3. Mezinárodní migrační toky v Evropské unii
 4. Přístupy Evropské unie a Spojených států amerických k problematice migrace
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- BŘICHÁČEK, Tomáš. *Unie ve víru migrační krize*. Praha: Institut Václava Klause, 2016. 260 s. ISBN 978-80-7542-023-7.
- FOJTÍKOVÁ, Lenka a kol. *Postavení Evropské unie v globalizované světové ekonomice*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2014. 390 s. ISBN 978-80-248-3333-0.
- PALÁT, Milan. *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*. Ostrava: Key Publishing, 2015. 94 s. ISBN 978-80-7418-230-3.


Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.


Vedoucí diplomové práce: **Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.**

Datum zadání: 24.11.2017

Datum odevzdání: 27.04.2018

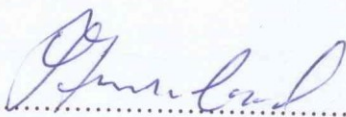



Ing. Lukáš Melecký, Ph.D.
vedoucí katedry


prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.“



.....

Bc. Karolína Šturalová

V Ostravě dne 25. dubna 2018

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, Ing. Radomíru Kaňovi, Ph.D., za cenné připomínky a odborné vedení, čímž přispěl k vypracování této diplomové práce.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Migrace – historie, příčiny, formy	7
2.1	Pojem a typy mezinárodní migrace	7
2.2	Historie migrace	11
2.3	Příčiny mezinárodní migrace	14
2.4	Důsledky migrace pro hostitelskou a vysílající zemi	16
2.4.1	Dopady mezinárodní migrace na země emigrantů	17
2.4.2	Dopady mezinárodní migrace na země imigrace	18
2.5	Teoretické přístupy k migraci	19
2.6	Specifické formy mezinárodní migrace	21
2.6.1	Cirkulační migrace	22
2.6.2	Nelegální migrace	22
2.6.3	Brain drain, brain gain.....	23
2.6.4	Přeshraniční migrace - pendleři.....	23
3	Mezinárodní migrační toky v Evropské unii	24
3.1	Historický vývoj	24
3.2	Azylová a migrační politika v EU	26
3.2.1	Azylová politika Evropské unie	30
3.2.2	Migrační politika Evropské unie	31
3.2.3	Vízová politika	33
3.2.4	Další nástroje a institucionální zajištění EU	34
3.3	Motivy pro migraci do EU.....	36
3.3.1	Stárnutí populace EU	37
3.3.2	Úbytek pracovních sil v EU	40
3.4	Současné migrační toky	41
3.5	Migrační krize.....	46

4	Přístupy Evropské unie a Spojených států amerických k problematice migrace	52
4.1	Historie migrace v USA	52
4.2	Mezinárodní migrace v USA.....	54
4.3	Mezinárodní migrace v EU.....	60
4.4	Politiky a programy pracovní migrace v USA a členských zemí EU.....	64
4.5	Srovnání mezinárodní migrace v EU a USA.....	66
5	Závěr.....	71
	Seznam použité literatury.....	74
	Seznam zkratk	84
	Seznam tabule, grafů a obrázků	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Problematika migrace je fenoménem s mezinárodním významem, který má dopady na různé oblasti společenského, politického a v neposlední řadě i hospodářského života mnoha zemí. Migrace je nejenom problémem každého občana Evropské unie, ale i celého světa. Důsledky, které jsou mezinárodní migrací způsobeny, nabývají dvojího charakteru – negativního a pozitivního. Za migraci s negativním dopadem je považována nelegální migrace a s ní spojená bezpečnostní rizika. Naopak, migrace s pozitivním prvkem může být migrace jedním z prostředků pro řešení nepříznivého demografického vývoje ve vyspělých regionech – stárnutí populace.

Obecně lze migraci definovat jako proces, při kterém dochází k přesunu lidí, ať už přes státní hranice nebo uvnitř státu. Za migraci se považuje i stěhování na přechodnou dobu. Žijeme ve 21. století, které s sebou přináší i jeden velký problém. Tento problém se nazývá mezinárodní terorismus, který je spojován se světovou globalizací a rovněž s velkou migrací.

Každý jev má své příčiny a ne jinak tomu je i u mezinárodní migrace. V dnešní době jsou příčiny obsaženy v rozdílech, jako je síla ekonomik, životní úroveň obyvatelstva v daném státě, bezpečí, bohatství mezi jednotlivými regiony světa a přístup k základním lidským právům. Mezinárodní migrace představuje jednu z globálních výzev lidstva, neboť svět bude vždy konfrontován s pozitivními i negativními důsledky mezinárodní migrace. Proto je potřeba minimalizovat její negativa. Možným řešením je posílení a vytváření programů pro legální migraci, protože to je jeden z hlavních způsobů, jak omezit nežádoucí nelegální migraci.

Tato práce se zaměřuje na mezinárodní migraci v Evropské unii a ve Spojených státech amerických. Jedná se o dva globální hráče s vysokou životní úrovní obyvatel a silnými ekonomikami, což jsou klíčové faktory, proč se tyto regiony stávají cílovou destinací pro imigranty. Evropa je protipólem Spojených států amerických. Na rozdíl od Spojených států má Evropa bohatou koloniální minulost. A právě Spojené státy jsou jednou z bývalých evropských kolonií a proto se o nich často hovoří jako o národu přistěhovalců.

Cílem této práce je na základě analýzy a komparace příslušných dat charakterizovat klíčové aspekty migračních toků v rámci Evropské unie a Spojených států amerických. Pro tuto diplomovou práci byla stanovena následující hypotéza: *Je možné usuzovat, že do Evropské unie přicházejí jako imigranti především obyvatelé bývalých kolonií, protože Evropská unie hrála v minulosti hlavní úlohu v kolonizaci.*

Diplomová práce je, kromě úvodu a závěru, strukturována do tří hlavních kapitol. První kapitola bude zaměřena na terminologické vymezení problematiky migrace a to z pohledu vybraných klíčových teorií. Kapitola také charakterizuje mezinárodní migraci v kontextu její historie. Dále je v ní vymezena definice a typy mezinárodní migrace a příčiny, které mezinárodní migraci vyvolávají. Prostor je také věnován důsledkům, na které je nahlíženo jak z pohledu vysílající země, tak z pohledu hostitelské země. Neopomíjí ani specifické formy migrace a remittance.

V úvodu druhé kapitoly bude vyobrazena mezinárodní migrace v kontextu evropské integrace, tedy důležité milníky pro samotný vývoj migrační politiky Evropské unie. Rozsáhlá část této kapitoly bude věnována azylové a migrační politice EU, nástrojům a programům EU. V této kapitole se bude pozornost také obracet k důvodům migrace do EU, zejména je zde věnována pozornost problematice stárnutí evropské populace. V závěru kapitoly bude charakterizován vývoj migrační krize v čase, zejména migrační toky v letech 2015 a 2016.

Třetí kapitola mapuje mezinárodní migraci ve Spojených státech amerických a Evropské unii. Závěr kapitoly se bude soustředit na programy a politiku pracovní migrace ve Spojených státech amerických a členských státech Evropské unie. Nedílnou součástí bude srovnání mezinárodní migrace v Evropské unii a Spojených státech amerických.

Cíle práce bude dosaženo především pomocí analýzy potřebných dat, pozorováním a komparací.

2 Migrace – historie, příčiny, formy

V posledních letech nabývá na významu rostoucí mezinárodní migrace, která se v současné době dotýká celého světa a stává se tak globálním fenoménem. Tato kapitola se v úvodu zaměří na pojem mezinárodní migrace a na migrační vlny, které měly v minulosti v Evropě rozličné příčiny. Závěr této kapitoly je věnován důsledkům mezinárodních migračních toků a specifickým formám mezinárodní migrace.

2.1 Pojem a typy mezinárodní migrace

V současnosti se pojem stěhování zvykne nahrazovat pojmem migrace, ale nejčastěji se oba pojmy používají jako ekvivalenty, a to pro vnitřní i zahraniční migraci. Vnitřní migrací se rozumí změna trvalého pobytu za hranice určité administrativní jednotky – zpravidla obce. Rozlišují se tři druhy vnitřního stěhování: mezikrajské stěhování, stěhování mezi okresy v rámci kraje a stěhování mezi obcemi v rámci okresu (Kunešová, 2006). Užitečné je odlišovat „migraci“ jako proces a „migraci“ jako termín. **Migrace jako proces** je komplexní fenomén vyvolaný určitými příčinami, procházející určitým vývojem, promítá se do různých důsledků a je ovlivňován mnoha faktory. **Migrace jako termín** představuje pohyb obyvatel v různě vymezeném geografickém prostředí, které je determinováno motivací pro takový pohyb (Kubišta a kol., 2016).

Mezinárodní migrace je definována jako druh prostorové mobility obyvatel. Její podstatou je pohyb osob přes hranice států (podmínkou je existence národních států) s úmyslem usadit se v druhé zemi na určité období, přičemž Organizace spojených národů (OSN) ustanovila limitní hranici pobytu za hranicemi daného státu, a to na jeden rok (Husáková; Rievajová, 2009).

Vymezení termínu „migrant“ prošlo v posledních dekádách mnoha změnami. Nejčastěji bývají používány definice OSN. V 90. letech 20. století se za migranta považovala osoba, která změnila zemi svého obvyklého bydliště¹. V současnosti se za migranta považuje člověk narozený s cizí státní příslušností nebo v zahraničí. Důležité je rozlišovat migranta od rezidenta. Zatímco migrant je člověk, který usiluje o získání nové státní příslušnosti, tak rezident je osoba, která po různě dlouhou dobu žije v jiné zemi než v zemi svého narození, ale ponechává si i přes povolení k trvalému pobytu své původní státní občanství.

¹ Obvyklé bydliště – místo, kde člověk žije a kde denně tráví svůj volný čas.

Migrace bývá obvykle zkoumána buď jako celek podle potencionálního nebo reálného celkového počtu migrujících osob nebo se migrace zkoumá podle základních forem, kterými jsou emigrace² a imigrace³. Třetí forma je reemigrace⁴ a představuje početně nejméně významnou formu. Poměr mezi emigrací a imigrací vypovídá o migračním saldu. Mohou nastat dva případy. První vypovídá o kladném saldu, kdy emigrace do přijímací zemi je vyšší než emigrace z této země, jedná se o **čistou imigraci**. V druhém případě emigrace převyšuje nad imigrací a migrační saldo je pro daný subjekt záporné (pasivní), jedná se o **čistou emigraci**. Pro názornost je uvedena Tab. 2.1, kde je vymezena dlouhodobě čistá imigrace a emigrace (Kubišta a kol., 2016).

Tab. 2.1: Země s nejvyšší čistou imigrací a emigrací v letech 2000-2015 (v tis. obyvatel):

A: Země s čistou imigrací (aktivní migrační saldo)				
Pořadí	Země	2000-2010	Země	2010-2015
1	USA	1024	USA	900
2	Španělsko	510	Německo	355
3	Spojené arabské emiráty	449	Turecko	325
4	Ruská federace	389	Saúdská Arábie	318
5	Spojené království	300	Libanon	250
6	Itálie	263	Kanada	229
7	Kanada	226	Ruská federace	204
8	Saúdská Arábie	173	Spojené království	198
9	Austrálie	170	Jordán	195
10	Malajsie	136	Austrálie	183
B: Země s čistou emigrací (záporné migrační saldo)				
Pořadí	Země	2000-2010	Země	2010-2015
1	Bangladéš	511	Sýrie	832
2	Indie	486	Indie	516
3	Čína	442	Bangladéš	505
4	Mexiko	316	Čína	340
5	Barma	271	Pákistán	236
6	Filipíny	260	Indonésie	167
7	Pákistán	207	Filipíny	130
8	Nepál	182	Súdán	118
9	Súdán	162	Španělsko	114
10	Indonésie	160	Srí Lanka	97

Zdroj: United Nations, 2017, vlastní zpracování.

² Emigrace – hodnocení toků osob ze země původu.

³ Imigrace – přijetí obyvatel z pohledu cílové země.

⁴ Reemigrace – návrat emigrantů do země původu.

Z tabulky lze vidět, že mezi lety 2010-2015 byla nejvyšší úroveň čisté imigrace zaznamenána v USA, Německu, Turecku, Saúdské Arábii a Libanonu, zatímco Sýrie, Indie, Bangladéš, Čína a Pákistán byly země s nejvyšší úrovní čisté emigrace. Po roce 2010 bylo Španělsko, Spojené arabské emiráty a Malajsie vyřazeny ze seznamu deseti zemí s nejvyšší úrovní čistého přistěhovalectví a byly nahrazeny Německem, Tureckem, Libanonem a Jordánskem. Podobně se také v období mezi léty 2010-2015 nezobrazují na seznamu deseti zemí s nejvyšší úrovní čisté emigrace země jako je Mexiko, Barma a Nepál. Tyto země byly nahrazeny Sýrií, Španělskem a Srí Lankou.

Dopad mezinárodní migrace může mít pozitivní i negativní vliv jednak na země vysílající i přijímající, a také na samotné migranty. Mezi tyto dopady se řadí ekonomické i neekonomické důsledky migrace obyvatel (Palát, 2015). Konkrétně se jedná o dopady demografické, ekonomické, sociální a ostatní vlivy. Tyto dopady mají vliv na tranzitní, emigrační a zejména imigrační zemi. Ve světě jsou migrační trendy určovány dvěma směry pohybů – Jih – Sever a Východ – Západ. Tyto trendy jsou ovlivňovány specifickými vlivy označované jako „push“ a „pull“ faktory. „**Push faktory**“ můžeme chápat jako ekonomickou nestabilitu, náboženské, národnostní a válečné střety, rychlý demografický růst, zhoršování kvality životního prostředí, změna životních standardů, pronásledování z důvodu rasy, náboženství a politických faktorů. Za „**pull faktory**“ můžeme označit politickou stabilitu, vysokou životní úroveň, ekonomickou stabilitu, svobodu a v současnosti mezi tyto faktory lze zahrnout „štědrý“ sociální systém a integrační politiku. „Pull faktory“ přitahují migranty především do hospodářsky vyspělých demokratických zemí, např. Spojených států amerických, Kanady, Evropské unie. Podle těchto dvou faktorů se mezinárodní migrace dělí na dva hlavní proudy – ekonomickou (pracovní) a politickou migraci. Většina migrantů za hlavní cíl považuje získání občanství. Pro nabytí občanství existují dva principy. První „Ius soli“ nabývá na základě narození a podle druhého principu „Ius sanguinis“ se občanství nabývá podle původu rodičů (Demografie, 2005).

Pracovní migrace jako jeden ze základních proudů mezinárodní migrace pak dále rozděluje Baštýř (2005) podle forem výkonu zaměstnání v zahraničí a charakteru potencionálních migrantů na:

- migrace pobídková – jde o situaci, kdy odborní specialisté či řemeslníci ze země, která je méně ekonomicky vyspělá a není zde potenciál kariérního růstu, migrují na základě výzvy do země s vyšším životním standardem,

- migrace poptávková – zde existuje hrozba masového přílivu levných pracovních sil, což následně působí na růst nezaměstnanosti a snižování mezd,
- migrace pobytová – je charakteristická tím, že migrant chce buď dlouhodobě, nebo natrvalo změnit místo pobytu, práce a života,
- migrace dojížděková – tato migrace se od předchozích liší v tom, že migrantovo místo pobytu zůstává v domovské zemi a migrace se uskutečňuje buď formou dojíždění do mateřské země anebo se migrant vrací po krátkém většinou týdenním pobytu na víkend domů.

Dušan Drbohlav (1999, s. 75) ve své knize definuje migraci takto: „*Migrace je pouze jednou z forem prostorové mobility obyvatelstva. Tou rozumíme pohyb obyvatelstva v geografickém prostoru z důvodů uspokojování potřeb v nejširším významu tohoto pojmu. Prostorová mobilita není pouhým fyzickým přemístěním, ale je to též proces výběru místa, spojený s emocionální vazbou k objektům či prostorovým celkům.*“ Drbohlav v rámci mobility rozlišuje jednotlivé typy podle návratnosti a pravidelnosti pohybu:

- migrace – jednorázová, relativně trvalá,
- pravidelné pohyby – kyvadlové, periodické,
- nepravidelné pohyby – návratové.

David Waugh (2002) ve své knize nerozlišuje mobilitu od migrace. Pod pojmem migrace vidí nejen trvalou změnu domova, ale i pohyb sezónní nebo každodenní. Typologie migrace podle Waugh viz Tab. 2.2.

Tab. 2.2: Typologie migrace:

Stálá	Vnější (mezinárodní)	Příklady
	Dobrovolná	z bývalých kolonií z Karibiku do UK
	Vynucená	afričtí otroci do Severní a Latinské Ameriky
	Vnitřní	
	Depopulace venkova	ve většině rozvojových zemí
	Depopulace města	velká města a aglomerace v řadě zemí Evropy (britské konurbace)
	Regionální	ze SZ na JV Británie
Polostálá	Na několik let	zahraniční pracovníci v zemích západní Evropy
Sezónní	Na několik měsíců a týdnů	studenti univerzit, zemědělské pracovníci
Denní	Dojíždějící	do prací, do škol

Zdroj: Waugh, 2002, vlastní zpracování.

2.2 Historie migrace

Již od konce starověku⁵ a počátkem středověku⁶ probíhaly rozsáhlé migrační toky. Tyto toky byly označovány jako „stěhování národů“. Jednalo se zejména o národy barbarských kmenů a jejich skupin. Důvodem těchto stěhování byl jednak rostoucí počet obyvatel způsobený přechodem od pastevectví k zemědělství, a také sociální důvody. Kmeny, u kterých se zvyšoval počet členů, byly nuceny si hledat novou půdu pro obdělávání. Problémem byl jejich primitivní způsob obdělávání půdy, který zapříčinil rychlé vyčerpání, a to bylo důsledkem dalšího stěhování. Většinou nacházeli nové útočiště na území Římské říše, která v té době neměla dostatečně chráněné hranice.

Druhá fáze stěhování národů probíhala od 6. do 8. století. V tomto období docházelo k velkým národnostním a etnickým pohybům v Evropě zvláště došlo k příchodu Slovanů na Balkán a do střední Evropy. Poslední velká národnostní změna proběhla v 10. století příchodem Maďarů do Panonie. Významné stěhování bylo ještě ve 13. století příchodem Osmanských Turků do Anatolie (Sochrová, 1999).

Od 17. století probíhala většina přesunů obyvatelstva násilným způsobem, tzn. nedobrovolně. Například v 17. a 18. století bylo v Africe zajato přibližně 15 milionů domorodých obyvatel a ti byli jako otroci převezeni do Karibiku, Severní Ameriky a Brazílie (Jeníček, 2002).

Od 19. století byl mezinárodní pohyb obyvatel ovlivněn politickohistorickými faktory. Jednalo se o osídlování méně zalidněných oblastí v Severní Americe a Austrálii, anebo šlo o možnost usadit se v dalších mimoevropských regionech – Asie, Afrika. V prvním případě šlo o přesun osob ze států západní a střední Evropy z důvodů navýšení pracovní síly v té době v cílových zemích nedostačující ve vztahu k dynamice ekonomického rozvoje australského nebo severoamerického regionu. V druhém případě se jednalo o přestěhování obyvatel do „klasických kolonií“. Motivace tohoto stěhování byla získáním hmotných statků často propojených se získáním úředních postů v koloniální správě. V období mezi dvěma světovými válkami se migrační toky zúžily ze střední a východní Evropy do USA a také z východní do západní Evropy.

⁵ Starověk lze časově ohraničit kolem poloviny 4. tisíciletí př. n. l. a počátkem středověku v 6. až 7. století.

⁶ Středověk je ohraničen pádem Západořímské říše v roce 476 a objevením Ameriky Kryštofem Kolumbem roku 1492.

Po 2. světové válce byly migrační toky ovlivněny politickými a geopolitickými změnami s celosvětovými dopady – vznikem bipolarity⁷. Tyto změny se promítly do regionálního rozložení. Podstatnou částí migračních toků se staly přesuny z politických důvodů ze střední do západní Evropy a Severní Ameriky (ze socialistických do vyspělých zemí) – tedy Sever - Sever. Z ekonomických důvodů narostly počty obyvatel přesouvajících se z bývalých kolonií do zemí s vyšší ekonomickou úrovní – ve směru Jih – Sever. V 70. a 80. letech 20. století docházelo ke zvýšení migrační aktivity mezi vyspělými zeměmi (Sever – Sever). Tyto migrační toky byly ovlivněny migrací vysoce kvalifikované síly. Důvodem migrace bylo urychlení rozvíjení nových technologií jako reakce na dopady strukturálních krizí v první polovině 70. let 20. století.

Od 90. let 20. století se do vývoje mezinárodní migrace promítá vývoj ve vyspělých zemích, především zvýšená dynamika ekonomického růstu, zvláště v asijském regionu a rozpad socialistického systému, který znamenal zánik bipolarity. Následující tabulky (Tab. 2.3 a Tab. 2.4) prezentují údaje o počtu obyvatel, migrantů a podílu migrantů na celkové populaci za období 1990-2015 (Kubišta a kol, 2016).

⁷ Bipolarita – rozdělení světového hospodářství na dva odlišné politickoekonomické systémy, resp. Východ-Západ.

Tab. 2.3: Celkový počet obyvatel, počet migrantů a podíl migrantů na celkové populaci v letech 1990-2000 (v tis. a v %):

Svět, hlavní skupiny zemí a (sub)regiony	Celkový počet obyvatel (v tis.)	Počet migrantů (v tis.)	Podíl migrantů na celkové populaci (%)
	1990	1990	1990
Svět	5 309 668	152 563	2,9
Rozvinuté regiony	1 144 463	82 378	7,2
Rozvojové regiony	4 165 205	70 184	1,7
Afrika	631 614	15 690	2,5
Subsaharská Afrika	491 498	14 690	3
Severní Afrika	140 117	2 403	1,7
Asie	3 202 475	48 142	1,5
Evropa	721 086	49 219	6,8
Latinská Amerika a Karibik	446 889	7 169	1,6
Severní Amerika	280 633	27 610	9,8
Oceánie	26 971	4 730	17,5
	2000	2000	2000
Svět	6 126 622	172 703	2,8
Rozvinuté regiony	1 188 812	103 375	8,7
Rozvojové regiony	4 937 810	69 327	1,4
Subsaharská Afrika	642 172	13 716	2,1
Afrika	814 063	14 800	1,8
Severní Afrika	171 891	1 885	1,1
Asie	3 714 470	49 340	1,3
Evropa	726 407	56 271	7,7
Latinská Amerika a Karibik	526 890	6 578	1,2
Severní Amerika	313 724	40 351	12,9
Oceánie	31 068	5 360	17,3

Zdroj: Trends in International Migrant Stock, 2015, vlastní zpracování.

Z Tab. 2.3 a 2.4 vyplývá, že za posledních 25 let nedošlo k výrazným změnám v celosvětově vnímaných tendencích mezinárodní migrace. Patrný pozvolný vzestup lze vidět v poměru migrantů k celkovému počtu světové populace. Tento vzestup není dramatický, dlouhodobý průměr se pohybuje okolo 3 %. Z toho vyplývá, že se počet migrantů zvyšuje úměrně rostoucímu počtu obyvatel. Hlavní migrační tlak spočíval na rozvinutých regionech, zejména v západní Evropě a Severní Americe.

Tab. 2.4: Celkový počet obyvatel, počet migrantů a podíl migrantů na celkové populaci v letech 2010-2015 (v tis. a v %):

Svět, hlavní skupiny zemí a (sub)regiony	Celkový počet obyvatel (v tis.)	Počet migrantů (v tis.)	Podíl migrantů na celkové populaci (%)
	2010	2010	2010
Svět	6 929 725	221 714	3,2
Rozvinuté regiony	1 233 376	132 560	10,7
Rozvojové regiony	5 696 349	89 153	1,6
Subsaharská Afrika	840 390	15 496	1,8
Afrika	1 044 107	16 840	1,6
Severní Afrika	203 717	921	0,9
Asie	4 169 860	65 914	1,6
Evropa	735 395	72 374	9,8
Latinská Amerika a Karibik	599 823	8 238	1,4
Severní Amerika	344 129	51 220	14,9
Oceánie	36 411	7 125	19,6
	2015	2015	2015
Svět	7 349 472	243 700	3,3
Rozvinuté regiony	1 251 351	140 481	11,2
Rozvojové regiony	6 098 121	103 218	1,7
Subsaharská Afrika	962 287	18 993	2
Afrika	1 186 178	20 649	1,7
Severní Afrika	223 892	2 159	1
Asie	4 393 296	75 081	1,7
Evropa	738 442	76 145	10,3
Latinská Amerika a Karibik	634 387	9 233	1,5
Severní Amerika	357 838	54 488	15,2
Oceánie	39 331	8 100	20,6

Zdroj: Trends in International Migrant Stock, 2015, vlastní zpracování.

2.3 Příčiny mezinárodní migrace

Není dané, že jednotlivé vlivy jsou jednoznačně pozitivní nebo negativní. Existují migrační proudy, které mají pozitivní vliv na země s imigranty i země s emigranty a stejně tak jsou proudy, které mají negativní dopad na obou stranách migrace. Základní příčina zaměnit místo původního sídla za jiné, které jim poskytne přijatelnější a lepší podmínky pro život, zůstává po

celou dobu lidské existence neměnná. Mění se faktory, které ovlivňují rozhodnutí, podmínky, za jakých k němu dochází a volba místa nového sídla – bydliště.

V době kdy se mezinárodní migrace vyvíjela, tedy ve starověku a středověku, byly jedinou příčinou přírodní podmínky – nalézt nové prostory, které poskytnou podmínky pro obživu rostoucí populace. Později začaly na významu nabývat sociálně ekonomické podmínky – rozšiřování hmotného vlastnictví, nebo například ve středověku ovládání cizích území. Ekonomická motivace se do popředí dostává v novověku – zpočátku šlo jen o zájem jednotlivců, ale postupem času se posouvala do roviny národní. Od druhé poloviny 20. století je motivace k migraci ovlivňována stále osobním rozhodnutím jednotlivce, ale důsledky jsou posuzovány z hlediska **pozitivních/negativních důsledků pro domácí/přijímací ekonomiku**, viz kapitola 2.5.

V současné době lze příčiny rozdělit na ekonomické a neekonomické faktory. Ekonomické motivy jsou silným motorem migrace, a to z toho důvodu, že dobře řízený tok dychtivých imigrantů přispívá ekonomickému výkonu. Především země západní Evropy doufají v to, že imigranti a jejich daně budou finančním zdrojem pro stárnoucí penzijní systém. Rozdělení příčin mezinárodní migrace Tab. 2.4 (Rabušic, Burjanek, 2003).

Tab. 2.5: Příčiny mezinárodní migrace:

Neekonomické faktory		Ekonomické faktory
Přírodní	klimatické (hladomory)	rozdílná úroveň ekonomické, průmyslové a technologické vyspělosti jednotlivých regionů a ekonomik ve světovém hospodářství
	přírodní katastrofy (zemětřesení, hurikány)	v důsledku procesu globalizace
Politické, včetně historických, náboženských a kulturních aspektů)	občanská válka	snaha o zvýšení kvalifikační úrovně a výhodnější uplatnění dosažené kvalifikace
	etnické ozbrojené konflikty	zlepšení ekonomické a sociální situace vlastní rodiny v zemi hostitelské i v zemi původu
Demografické	nerovnoměrné rozmístění osídlení obyvatelstva ve světovém hospodářství	

Zdroj: Kubišta a kol, 2016, vlastní zpracování.

2.4 Důsledky migrace pro hostitelskou a vysílající zemi

Mezinárodní pohyb obyvatelstva ovlivňuje ekonomický rozvoj v jednotlivých zemích, odkud lidé odcházejí a kam přicházejí, ale i celé světové hospodářství. Migrační vlny nejen v minulosti, ale i v současnosti ovlivňují hospodářský a politický vývoj některých ekonomik, teritorií nebo dokonce celý svět. Hodnocení působení dopadů migrace obyvatel se odvíjí od různorodých příčin a motivace pro migraci. Různé příčiny a motivace mají vliv na vývoj národních ekonomik, na změny ve společenských vztazích a také na sociální situaci v zemích emigrantů a imigrantů (Palát, 2015).

Počty migrantů jsou z velké části odhadovány, protože sami migranti nevědí, zda odcházejí na omezenou dobu nebo natrvalo. Dalším důvodem je, že jejich migrace je nelegální, tudíž utajovaná a proto se nedají pracovní síly z celkového počtu migrujících osob statistiky spolehlivě vyčlenit. Počet členů migrující skupiny se snižuje při naplnění definice pracovních sil. Pracovní silou může být jeden člověk ze skupiny, protože se musí vyloučit děti, senioři a ženy, které se starají o osoby práce nezpůsobilé nebo o domácnost.

Dopady migračních toků se zkoumají z mnoha hledisek. V podstatě se rozlišují vlivy makroekonomické a vlivy projevující se v mikrosféře (chování jednotlivců a firem). Vliv migrace je jednak podmíněn chováním migrantů a zároveň je také ovlivněn přístupmi národních vládních institucí nebo mezinárodními orgány a orgány v regionálních integračních seskupeních. Většina migrujících osob sleduje pouze vlastní zájmy a v řadě případů nedbají na to, aby jednali v souladu s právními systémy domácí a hostitelské ekonomiky. Naopak vládní autority jednají na základě principů uplatňovaných v přijímající zemi nebo v rámci integračního seskupení, jehož je přijímající země součástí. V každém případě je často motivem emigrace pracovních sil výdělek migrantů, což má velký vliv na ekonomické postavení rodin a stav veřejných financí v zemích původu emigrantů. Převážně se to týká rozvojových zemí a tato forma mezinárodního kapitálu je označována jako tzv. remitence. Jedná se buď o transfery peněz, nebo zboží od migrantů, kteří pobývají v zahraničí. Podle odhadů, polovina takto převáděných prostředků má oficiální formu a druhá polovina je prováděna nelegálně. Podle Světové banky je remitence nejstabilnějším zdrojem vnějšího financování rozvojových zemí po přímých zahraničních investicích (Kubišta a kol., 2016).

2.4.1 Dopady mezinárodní migrace na země emigrantů

Tato podkapitola se zaměří na ekonomické a neekonomické důsledky migrace obyvatel. Vysílající země se může potýkat s negativními důsledky, ale zároveň může těžit i z pozitivních vlivů, které mezinárodní migrace přináší.

a) Demografické změny:

Dochází ke snížení celkového počtu obyvatelstva u všech věkových skupin. Vyšší snížení osob lze předpokládat u osob v produktivním věku a dětské populaci (do 15 let), naopak menší snížení se očekává u osob v postproduktivním věku. Stále převažuje migrace z rozvojových zemí do ekonomicky vyspělých zemí nebo mezi rozvojovými zeměmi navzájem. Vzhledem k tomuto faktu se bude jednat více o migraci mužů v produktivním věku a poté o migraci za účelem spojování rodin, nebo o migraci celých rodin. Na rozdíl od rozvojových zemí není v migraci mezi vyspělými ekonomikami výrazný rozdíl v migraci podle pohlaví (Kunešová, 2006).

b) Ekonomické dopady:

Emigrace se poměrně málo projevuje v celkové produkci, ve spotřebě domácností nebo v zahraničním obchodu země. Na druhou stranu má vliv na trh práce a veřejné finance. Jako velká ztráta pro celkový ekonomický výkon země je odchod vysoce kvalifikovaných pracovníků, neboli **brain-drain**. Jde převážně o absolventy vysokých škol v zahraničí, kteří tam po ukončení studia zůstávají a podílejí se na toku remitencí. Ve vyspělých ekonomikách je pohyb kvalifikovaných pracovních sil spojen s proudem z východní části Evropy do její západní části nebo dále do zámoří, zejména do USA a Kanady. Už po dlouhá desetiletí platí, že v USA nacházejí uplatnění špičkoví inženýři a vědci, a v této souvislosti se hovoří o technologickém zaostávání Evropy. Příčinou je emigrace špičkových evropských odborníků. Tento odchod se projevuje tlakem na vyšší mzdy pro ty, kteří v zemi původu zůstávají, a pro státní rozpočet to znamená ztrátu na straně příjmů, kde ubudou částky, které platí na daních (Kubišta a kol., 2016).

c) Sociální dopady:

Pokud odchází jen jeden člověk, ve většině případů je to živitel, trpí zbytek rodiny odloučeností. Zpravidla je to odloučenost jen dočasná, po odchodu části rodiny následuje přesun ostatních členů. Emigrace zvyšuje sociální nerovnost ve společnosti, a pokud přesun do jiné země přispěje ke zvýšení životní úrovně, stává se silnou motivací a podporuje emigrační tlaky (Uherek a kol., 2016).

d) Dopad ostatních vlivů:

Ostatní vlivy můžou představovat vojenské, národnostní, rasové, politické, rodinné vlivy doprovázené přírodními katastrofami, změnami klimatu nebo válkami. Jako příklad můžeme uvést uprchlíky. Ti neodcházejí ze země původu za lepšími ekonomickými podmínkami, ale spíše si chtějí zachránit život svůj a svých dětí. Taktéž mohou emigraci ovlivnit různé administrativní opatření místních vlád (Kubišta a kol., 2016).

Po shrnutí všech těchto dopadů můžeme říci, že pozitivním důsledkem je snížení nabídky pracovních míst, což následně vede k poklesu míry nezaměstnanosti nebo pokud migrant podporuje ze zahraničí svou rodinu v zemi původu, vede to ve vysílající zemi k růstu devizových zdrojů. Naopak negativním důsledkem je odliv kvalifikované pracovní síly a také ztráta v podobě nevratných investic, které byly vynaloženy na vzdělání migrantů (Kunešová, 2006).

2.4.2 Dopady mezinárodní migrace na země imigrace

a) Demografické změny:

Příliv migrantů se projeví na zvýšeném počtu lidí v zemi, což znamená nároky na bydlení, větší tržby v obchodech, rozšíření dopravní infrastruktury a další. Jestliže je cílovou zemí imigranta některá z vyspělých zemí, tak ve většině případů dochází ke zvýšení porodnosti.

b) Ekonomické dopady:

Příliv osob a pracovních sil se projevuje v mnoha směrech, v menší míře se to týká rozvojových zemí a v plném rozsahu vyspělých zemí. Celkový objem produkce měřený HDP vzroste úměrně přílivu pracovních sil a zejména v souladu s jejich kvalifikací. Roste spotřeba domácností a díky zvýšeným tržbám a ziskům firem mohou růst investice. Firmy profitují z toho, že získávají kvalifikované pracovníky, aniž by musely vynaložit prostředky na jejich vzdělání nebo školení. Dopad imigrace na státní rozpočet může být ale i negativní nebo převyšeno nároky imigrantů na podpory a zdravotní péči (Uherek a kol., 2016).

c) Sociální dopady:

V zemích, kde po celá desetiletí proudily skupiny imigrantů, docházelo k postupnému začleňování do společnosti a dokázali přejímat zvyky a způsob života. K velkému obratu došlo ve druhé dekádě 21. století, kdy příliv emigrantů několikanásobně zesílil a docházelo k přílivu obyvatelstva z některých zemí Blízkého a Středního východu. Příliv imigrantů zkomplikovaly

teroristické útoky, které vyvolaly rasistické nálady a napětí, které se postupně přelévaly na další země. Velkým problémem je také integrace migrantů. Je velmi pravděpodobné, že začnou vznikat určité uzavřené komunity, které by mohly vytvářet ideové nebo logistické zázemí pro kriminální činnost. Mohou se vytvořit jakési smíšené čtvrti, tzv. ghetta a no go oblasti. Jsou to oblasti, kde se situace vymyká kontrole a kam se neodvažují ani policisté. Taková oblast je například v Hamburku okolo squattu Rote Flora (Security, 2015).

d) Ostatní vlivy:

I v případě imigrace je celá škála vlivů, která ovlivňuje konečné dopady. Vláda může jednak podporovat příliv určitých skupin imigrantů různými daňovými sazbami, finančními bonusy, ale také může řadě lidí znesnadnit přístup právními překážkami (povolení k pobytu, vstupní vízum, atd.) nebo znalostí domácího jazyka, historií země, apod. (Kubišta a kol., 2016). Problémem je nedostatečná kontrola spojená s migrací, která může s sebou nést negativní dopady, jež postihnou a naruší vnitřní bezpečnost jednotlivých států. V takovém případě existuje možnost, že se do Evropy dostanou osoby, které představují hrozbu (Pravý břeh, 2017).

Pozitivním důsledkem je rozhodně rostoucí počet pracovníků, kteří přispívají k vyšší agregátní nabídce a tím k ekonomickému růstu nebo zahraniční migranti mohou předávat domácím pracovníkům nové znalosti a dovednosti. Negativním důsledkem je rozhodně příliv konkurence, levná a přizpůsobivá pracovní síla a také příliv migrantů může v různých regionech způsobovat rasovou nesnášenlivost (Kunešová, 2006).

2.5 Teoretické přístupy k migraci

Migrace je historicky dlouhodobý, sociálně, demograficky a ekonomicky podmíněný fenomén. Důsledky migrace nelze jednoznačně předvídat a pro cílovou či mateřskou zemi může znamenat rozvoj, stagnaci nebo útlum. V druhé polovině 20. století migrační toky značně zesílily a byly koncipovány teoretické přístupy k migraci. Bylo vyvinuto několik na sobě zcela nezávislých teorií a každá z nich nahlíží na migraci z různých úhlů pohledu, a to podle toho, ve které době vznikaly. V současnosti jsou rozlišovány tři stupně analýzy migrace – *mikroúroveň*, *makroúroveň* a *mesolevel*. *Mikroúroveň* se zabývá rozhodováním jednotlivce migrovat a jejich očekáváními. Analýza založená na *makroúrovni* se zabývá vysvětlením podmínek na pracovním trhu zasaženém přílivem migrantů. Jde tedy o teorii zabývající se rozdíly v příjmech, míry nezaměstnanosti či HDP per capita. Spojnicí mezi mikroúrovni a makroúrovni je *mesolevel*, který je založen na síťových efektech, kdy hlavní důraz je kladen na sociální síť a

vazby mezi potenciálními migranty a předchozími migranty v cílové destinaci (Vojtková, 2005).

Tab. 2.5: Stupně analýzy migrace:

MIKRO <i>Hodnoty, očekávání a přání jednotlivce</i>	MESO <i>Sociální síť</i>	MAKRO <i>Makroekonomická struktura a rovnováha</i>
snaha zlepšit podmínky života	vazba na náboženské a politické organizace v mateřské zemi	rozdíly v příjmech a míře nezaměstnanosti
maximalizace zisku	sociální vazba na přátele a rodinu	politická regulace mezinárodní mobility
snaha zajistit společenské postavení		teorie zabývající se makroekonomickými podmínkami rovnováhy

Zdroj: Faist, 2000, vlastní zpracování.

Jednou z teorií migrace je **neoklasická teorie (Neoclassical economic approach)** známá také jako „push-pull teorie“. Za „push faktory“ je považována nízká životní úroveň, demografický růst, nedostatek pracovních příležitostí, atd. „Pull faktor“ může být poptávka po práci, ekonomická prosperita, politická svoboda, atd. „Push a pull faktory“ jsou považovány, jednak za důvody proč migrant je nucen opustit svou zemi původu („push faktory“) nebo právě naopak jsou to faktory, které přitahují migranty do cílových zemí („pull faktory“). Teorie se soustřeďuje na příjmové rozdíly a nerovnovážený stav pracovních trhů v různých zemích (Baršová, Barša, 2005).

Další teorií je **makro teorie (Macro theory)**, která se původně soustředila na vysvětlení pracovní migrace v procesu ekonomického rozvoje, dnes je cíl jiný. Hledá příčiny migrace na základě makroekonomických ukazatelů. To znamená, že do bohatších oblastí se budou stěhovat chudí lidé a rozdíly v nabídce a poptávce pracovních sil a ekonomické rozdíly jsou dostačující k vytvoření migračních proudů. Předpokladem této teorie je, že v zemi, kde je nedostatek kapitálu a vysoká nabídka pracovních sil, jsou nižší mzdy. Naopak v zemi, kde je vysoká poptávka, a větší množství kapitálu jsou mzdy vyšší. Z toho vyplývá, že ekonomická rovnováha a pozastavení migračních proudů nastane tehdy, když lidé s nižšími mzdami se stěhují do země s vyššími mzdami. Následuje to, že nabídka pracovníků klesne a v chudší zemi dochází k růstu mezd. Opačný trend nastává v bohaté zemi (Stojanov, Novosák, 2008).

Mikro teorie (Micro theory) se zabývá jedincem a jeho kalkulaci výdajů, užitku a následně volba s cílem maximalizovat svůj zisk. Jeho volbu ovlivňují podmínky na trhu práce, možnost uplatnění v cílové destinaci, výše předpokládaného výdělku, ale i riziko, že bude jako nelegální migrant deportován.

Podle **nových ekonomických přístupů (The new economic approach)** je rozhodnutí učiněno na úrovni rodin. Jedná se o určité kolektivní rozhodnutí, do kterého je zahrnuta minimalizace rizika spojeného s nepředvídatelnými událostmi trhu. Může nastat situace, kdy do jiné země jsou vysláni pouze někteří jedinci a ostatní členové rodiny zůstávají v domovské zemi. Ve většině případů je pak rodina závislá na finančních prostředcích posílaných migrantem – remittance pracovníků.

Teorie, která doplňuje „push-pull“ teorii činí ji propracovanější, protože ji doplňuje o další dimenzi je **teorie sítí (Network theory)**. Teorie sítí zdůrazňuje význam mezilidských vazeb, jimiž se utvářejí neformální sítě migrantů. Jde o vazby rodinné, přátelské nebo v rámci dané komunity. Tyto vazby pomáhají při usazování migrantů v dané zemi a vzniklé skupiny pak často vytvářejí svou vlastní ekonomickou infrastrukturu (Vojtková, 2005).

Jednou z dalších teorií je **institucionální teorie (Institutional theory)**. Obsahuje dvě skupiny institucionálních subjektů, z nichž první skupinu tvoří jednotlivci nebo organizace, kteří napomáhají nelegální migraci a tito jedinci nebo organizace těží na těchto migrantech, kteří se pokouší dostat do cílové země ilegálně (pašování lidí, převod přes hranice), falšování dokumentů, atd.). Druhou skupinou jsou nevládní a mezinárodní organizace, které pomáhají udržovat mezinárodní migraci a bez nich by měli migranti málo informací k úspěšné migraci.

Nejnovější teorie je **teorie migračních systémů (Migration system theory)**. Klade důraz na kolektivní jednání, institucionální faktory a národní vztahy. Migrace probíhá ve specifických ekonomických, demografických, politických a sociálních kontextech. Jako příklad může být dlouhodobé multidimenzionální spojení Maroka a Francie (Drbohlav, Uherek, 2008).

2.6 Specifické formy mezinárodní migrace

Migranti mají v současné době nové možnosti, jak si udržet kontakt s jejich zemí původu. Díky globální komunikaci a novým možnostem přepravy se významně snižuje vliv vzdálenosti mezi cílovými a zdrojovými zeměmi, čímž se usnadňuje svobodný pohyb obyvatel. Klesající ceny telefonních hovorů, mezinárodní dopravy a emailů usnadňují způsob komunikace

s rodinou a také umožňují častější návštěvy domova. A proto se dnes s dostupností bydlení, rozvojem dopravy a technologií uplatňují specifické formy migrace.

2.6.1 Cirkulační migrace

Základním znakem této migrace je dočasný nebo trvalý návrat zpět do země svého původu, případně se jedná o cyklické návraty. Vědci se shodují na tom, že studie, které jsou založené na stálém osídlení, nejsou relevantní, protože například sčítání obyvatel, vylučují dočasné bydliště, popřípadě není tento údaj zpracován vůbec. Tento problém se snaží řešit nové studie, které zachycují nestálé osídlení. Informace o cirkulační migraci se začínají objevovat až v 70. letech 20. století. Podstatné faktory cirkulační migrace jsou například kulturní aspekty nebo vzdálenost a dopravní možnosti migranta, poptávka po práci, vztah ke svému místu původu, apod. Migrace je zde chápána jako diversifikační strategie, jejímž smyslem je, že migrant si v místě původu ponechá vlastnictví zemědělské půdy a sezónně se nechá najímat na práci (Migraceonline, 2012).

Dopad této migrace na jednotlivé země je těžko hodnotitelný a složitý. Ve většině cílových zemí migrace jsou registrační procedury, které odhadují počty imigrantů, ale odhady přeshraničních pohybů imigrantů jsou z těchto procedur nezřetelné. Mimo to země při sběru dat používají různé metody a srovnání dat je tedy velmi obtížné. Analýzy cirkulační migrace provedené v Číně a Indii ukazují na pozitivní a negativní důsledky. Od roku 1999 zaznamenala Čína nárůst migrantů, kteří se do Číny vrátili s lepšími technickými znalostmi, které uplatňují v soukromém sektoru. Podobně na tom byla i Indie, kde se migranti vraceli se znalostmi, jež uplatňují v softwarovém průmyslu. Pozitivní dopad cirkulační migrace lze očekávat v případě, kdy je návrat migrantů dobrovolný a plánovaný nebo migrant získal znalosti a úspory během pobytu v zahraničí. Pokud nedojde k naplnění některé z těchto podmínek, je dopad cirkulační migrace na rozvoj omezený. V zájmu každé migrační a rozvojové politiky by mělo být vytváření takových podmínek, které umožní největší pozitivní dopad (Stojanov, Novosák, 2008).

2.6.2 Nelegální migrace

Nelegální migrace se stala velkým problémem v 90. letech minulého století. Nelegální migranti mají výhody před prací domácích pracovníků, protože neuplatňují nároky na dovolenou, nežádají příplatky, pracují o víkendech, mají vyšší pracovní disciplínu a nemají velké nároky na bydlení, stravu a vykonávanou práci. Zaměstnavatel, který takovéto osoby

zaměstnává tzv. načerno, za ně neplatí pojistné na sociální a zdravotní pojištění, nemusí dodržovat podmínky bezpečnosti práce a neodvádí za pracovníka daň z příjmů. Ve většině případů bývá nelegální migrace realizována formou pašování lidí a obchodování s nimi. Důvodem vzrůstající nelegální migrace je otevřenost Evropy a také odstranění vnitřních hranic v EU v rámci Schengenského prostoru. Cílovou zemí nelegální migrace je většinou Německo (ČSÚ, 2018). Viz podrobněji Kapitola 3 – Mezinárodní migrace v EU.

2.6.3 Brain drain, brain gain

Další specifická forma mezinárodní migrace je tzv. brain drain (odliv mozků) – pohyb vysoce kvalifikovaných pracovníků. Odliv mozků se netýká už pouze rozvinutých zemí, ale i rozvojových, a proto vlády rozvojových zemí realizují politiky, jejichž smyslem je udržet kontakt s migrujícími odborníky a díky nim získat nové znalosti, investice, technologie a zkušenosti. Cílové země se snaží přitáhnout odborníky vysokými platy. Tím získají produktivní a kvalifikované zaměstnance. Pro mateřskou zemi to má dva důsledky. Jednak přijde o kvalifikované zaměstnance a za druhé o náklady, které byly investovány do jejich vzdělání. Odliv těchto zaměstnanců může vést ke snížení ekonomické úrovně země. Mateřské země volají po protekcionistickém přístupu k redukci a kompenzaci těchto ztrát. Ekonomicky vyspělé země se tomu však brání a argumentují tím, že kvalifikovaní pracovníci nemohou využít své schopnosti v zemi původu. Pozornost je třeba věnovat odlivu odborníků z důležitých odvětví veřejných služeb (školství, zdravotnictví, věda a výzkum, apod.). Odliv mozků je také příčinou, proč ze 150 milionů lidí podílejících se na vědeckých a technologických činnostech, je 90 % soustředěno do sedmi průmyslově nejvyspělejších zemí.

Ztráty rozvojových zemí mohou být kompenzovány remitencemi – zpětnou migrací. Samotná emigrace může vyvolat spontánní tvorbu lidského kapitálu na bázi očekávání, které plynou z potencionálních zisků z migrace kvalifikovaných osob. Celkově pak může tvorba znalostí převážit ztrátu, a brain drain se transformuje na brain gain (získávání mozků) s pozitivními dopady jak pro cílovou zemi, tak pro zdrojovou zemi (Migrace a rozvoj, 2011).

2.6.4 Přeshraniční migrace - pendleři

Charakteristickým rysem přeshraniční migrace je, že pracovníci za prací dojíždějí za hranice, mnohdy do sousedního státu. Tito pracovníci se označují za tzv. **pendlery**. Tento typ migrace byl často uplatňován v 90. letech v polském, českém a maďarském pohraničí. Negativním dopadem této migrace bývá destabilizace na trhu práce vysílající země, např. nedostatkem pracovníků ve zdravotnictví, pohostinství, stavebnictví apod. (Heczko, 2007).

3 Mezinárodní migrační toky v Evropské unii

Migrace obecně představuje jednu z nejvýznamnějších globálních výzev. Za současnými velkými migračními proudy stojí dnešní rozdělení světa na bohatý a rozvíjející se. Na tyto migrační proudy působí síly jako je vyspělá a prosperující ekonomika, vysoká životní úroveň, ale i politická nestabilita, válečné konflikty a chudoba.

Podle Baršové, migrační politiky obsahují imigrační a integrační politiky, vydávání víz a pasů, regulace překračování hranic a také podmínky udělování mezinárodní ochrany cizinců, viz Tab 3.1.

Tab. 3.1: Segmentace migračních politik:

MIGRAČNÍ POLITIKY			
Přistěhovalecké politiky		Azyl 	kontrola hranic, víza, potírání nelegální migrace
Imigrační politiky	Integrační politiky		
regulace vstupu přistěhovalců na území	regulace začleňování přistěhovalců do společnosti		

Zdroj: Baršová, Barša, 2005, vlastní zpracování.

3.1 Historický vývoj

V minulosti vyvinuly jednotlivé evropské státy různé přístupy k řízení mezinárodní migrace. Jedním z důvodů byla odlišnost migračních proudů, ale také společenské podmínky, politické tradice a kultury. Evropa zastávala roli významného cílového regionu, ve kterém se od poválečné restrukturalizace „bohatší“ evropské země (Německo, Nizozemsko, Belgie, Švýcarsko, atd.) a od 70. a 80. let 20. století i země jako Itálie, Portugalsko, Španělsko a Řecko stávají důležitými a migračně atraktivními zeměmi.

V Evropě můžeme od 60. až 80. let 20. století rozlišit tři modely migrační politiky. Jedním z modelů byl **diskriminační**, někdy označován za etnicko-exklusivistický model hostujících dělníků. Až do konce 90. let byl typickým představitelem tohoto modelu západní Německo. Chápe imigraci jako dočasnou, tudíž společnost nemusí usilovat o včlenění přistěhovalců do společnosti. Nemožnost získat občanství nebo vstoupit do oblastí systému sociální participace na politickém životě je chápáno jako záruka, že se cizinci vrátí do své země původu. Druhým typem je **asimilační model**, jehož prototypem je Francie, bere přistěhovalce jako rovnocenné příslušníky společnosti za podmínky, že se asimilují do dominantních kulturních vzorců.

V tomto modelu jsou zakázána politická společenství na základě etnické, regionální nebo kulturní identity. Posledním modelem je **multikulturní** označován též **pluralistický model**. Tento model podporuje odlišnosti přistěhovalců (jazyk, kulturu, sociální odlišnosti) a to i po několik generací. Cizincům jsou dána všechna práva, aniž by se od nich očekávalo, že se vzdají svých specifík. Typickým představitelem je Velká Británie (Baršová, Barša, 2005).

Od 70. let začala být oblast migrace a azylu předmětem integračních snah v Evropské unii. Mezi oblastmi, kde je spolupráce na úrovni EU rozvinutá, můžeme zařadit společnou kontrolu hranic, sjednocení azylového systému a problémy řešení současné migrační krize. V současné době však dochází ke konvergenci modelů a v Evropské unii jsou prosazovány integrační politiky, které respektují kulturní odlišnosti imigrantů do té míry, pokud nejsou v rozporu s politickými a sociálními principy domácích společností (Baršová, Barša, 2005).

V období 60. a první polovině 70. let 20. století, tzv. zlaté éře ekonomického boomu, se v bohatých evropských zemích projevil nedostatek pracovních sil. Z toho důvodu došlo k dovozu zahraničních pracovních sil z blízkého evropského jihu, Asie a Afriky. Paralelně se s touto érou budoval vnitřní evropský hospodářský prostor, v jehož rámci mohly země využívat výhod volného pohybu služeb, kapitálu, pracovních sil a zboží.

Mezi léty 1973 a 1974, kdy došlo k ropné krizi, se objevila potřeba restrukturalizace ekonomik a migrační politiky. Až do poloviny 80. let 20. století se v Evropě projevovaly problémy spojené s rotací cizích pracovních sil. Imigranti se nevraceli domů, i když byl jejich návrat finančně stimulován. Docházelo spíše k opačnému trendu, kdy se sjednocovaly jejich rodiny a narůstal tak počet cizinců, zejména v zemích jako je Německo a Francie, které mají problémy s imigrací dodnes. Z 20 milionů pracovníků se do své vlasti vrátila zhruba polovina. Vyústěním zvýšení počtu imigrantů došlo ke zhoršení ekonomické situace, vzrostl tlak na migrační restrikce, který doprovázely legalizační programy, jenž měly administrativně zlegalizovat ilegálně působící cizince.

Po rozpadu komunistického bloku došlo k dalšímu zhoršení situace. Příliv uprchlíků, azylantů a ilegálních pracovníků zpět do mateřských zemí způsobil velký migrační přetlak. V pokračujícím přílivu imigrantů, ze zemí „třetího světa“ a bývalého východního bloku se migrační politika postupně harmonizovala, v rámci dohod a smluv – např. Maastrichtská, Amsterodamská, Schengenská dohoda, atd. Hlavní cíl na konci 20. století byl nejen boj s ilegální migrací, ale také snaha znesnadnit vstup imigrantů na území EU, především na trh

práce. Dalším cílem byl volnější pohyb pro občany EU a zvýšená péče o začlenění imigrantů, kteří byli v EU už usazeni. Naplňování těchto cílů přineslo stabilizaci a snížil se příliv oficiálně registrovaných migrantů. Na druhou stranu došlo ke zvýšení emigrace (Janků, Janků, 2015).

Jako příklad vývoje migrace v Evropě můžeme uvést situaci v Německu po roce 1945. Po 2. světové válce potřebovalo Německo obnovit své hospodářství. V tu dobu byl ovšem na pracovním trhu přebytek pracovních míst. Německu se po čase opět podařilo zbohatnout a stalo se atraktivní pro chudší obyvatele ze států jižní Evropy a Středního východu. Prvními přistěhovalci byli obyvatelé Turecka, kteří pocházeli ze zemědělských oblastí. Později našli uplatnění ve stavebnictví a průmyslu, přičemž němečtí obyvatelé tyto profese odmítali, protože z jejich pohledu byly neodborné a málo placené.

V období 1949-1990 bylo Západní Německo liberálnější k imigrantům než kterákoli jiná země. Ovšem po roce 1973 došlo k uvalení zákazu na najímání zahraničních dělníků, protože se stávali konkurencí pro Němce. Turečtí obyvatelé tento zákaz různě obcházeli, například požadavkem na spojování rodin.

V 80. letech zpřísnily německé úřady právo na politický azyl a Turkům byly nabídnuty peněžité částky, které je měly motivovat pro návrat domů. Ovšem většina Turků nepřijala německé občanství ani peněžitou částku. V tomto období vyvolali turečtí dělníci vlnu nevole.

Po znovusjednocení Německa 3. října 1990 se vytvořil velký nápor na obyvatel bývalé Německé demokratické republiky (NDR) na pracovní místa v německých západních zemích. V první polovině 90. let 20. století bylo bez práce cca 10 % Němců a 30 % Turků. Takto velká turecká nezaměstnanost vyvolala tlak na pracovní místa, který se projevoval rasově motivovanými útoky (Drbohlav, 2001).

3.2 Azylová a migrační politika v EU

Evropské hospodářské společenství (EHS) původně nemělo pravomoci v oblasti vstupu a pobytu občanů z třetích zemí. Na zasedání Evropské rady v Paříži v prosinci 1974 a v Římě v prosinci 1975 byla projednávána otázka v oblasti vnitra a spravedlnosti. Na základě těchto dvou zasedání byla v červnu 1976 vytvořena mezivládní skupina **TREVI** (terrorisme, radicalisme, extremismisme a violence internationale), jejichž hlavním cílem bylo posílit komunikaci mezi policejními složkami a boj proti terorismu. Skupina TREVI působila na třech úrovních. Nejvyšší stupeň byl tvořen ministry vnitra, prostřední vyššími úředníky a nejnižší byl tvořen úředníky ministerstev vnitra, policie, bezpečnostních služeb, imigračními a celními

úředníky členských států. Pro plnění dílčích úkolů vznikaly pracovní skupiny a ad hoc pracovní skupiny. První skupina TREVI I se specializovala na boj proti terorismu, TREVI II se zaměřovala na policejní spolupráci a výměnu informací, TREVI III se orientovala na mezinárodní organizovaný zločin (především obchod s drogami), ale zabývala se také imigračními kontrolami na hranicích. Po podpisu Smlouvy o Evropské unii byla skupina TREVI začleněna do činnosti EUROPOLU (Fiala, Pitrová, 2009).

V roce 1974 vyzvala Rada Evropskou komisi k vypracování akčního programu, který měl za cíl zlepšit podmínky migrujících pracovníků v členských státech, a tím zlepšit posílení volného pohybu uvnitř EHS. Komise v prosinci 1974 představila svůj návrh Akčního programu ve prospěch migrujících pracovníků a jejich rodin. Akční program byl schválen rezolucí Rady 9. února 1976.

V roce 1985 došlo k podepsání **Schengenské dohody** 5 členskými státy – Francie, Německo, Belgie, Nizozemí a Lucembursko. Pro země, které tuto dohodu podepsaly, to znamenalo odstranění policejních kontrol na vnitřních hranicích a volný přeshraniční pohyb. Následně došlo k přijetí **Schengenské prováděcí úmluvy** z roku 1990, viz dále (Euroskop, 2017a).

Po roce 1989 bylo Společenství vystaveno imigračním vlnám ze střední a východní Evropy a bývalého SSSR. Téhož roku vyzvala Evropská rada k souladu azylových politik členských zemí a ad hoc pracovní skupina pro imigraci v rámci TREVI vytvořila **Dublinskou úmluvu**⁸ neboli **Dublin I**. Úmluva byla podepsána 15. června 1990 a v platnost vstoupila o sedm let později 1. září 1997. Podstatou úmluvy bylo zaručit každému žadateli o azyl, že žádost bude posuzovat pouze jeden stát a učinit konečné rozhodnutí (tzv. onechance-only princip) (Týč a kol, 2004).

Smlouva o Evropské unii neboli Maastrichtská smlouva byla podepsána v roce 1992, v platnost vstoupila 1. listopadu 1993. Podpisem této smlouvy došlo k novelizaci Římských smluv, byla vytvořena pilířová struktura, provedeny institucionální změny a bylo zavedeno

⁸ Rada v únoru 2003 provedla realizaci azylové politiky a přijala nařízení, kterým se stanoví kritéria a mechanismu pro určení členského státu k posouzení žádosti o poskytnutí azylu. Nařízení č. 348/2003 ze dne 18. února 2003 je obsahově obdobné Dublinské úmluvě a bývá označované někdy jako Dublin II, nahrazuje Dublinskou úmluvu. Pro srozumitelnost a přehlednost bylo nařízení přepracované a nahrazené novým nařízením č. 604/2013 označované Dublin III. V současnosti je nejdůležitějším pramenem unijního práva při zastupování osob žádajících o mezinárodní ochranu (Pikna, 2016). Na začátku roku 2018 proběhla diskuze o změně azylové politiky EU a o revizi tzv. dublinského protokolu označovaného jako Dublin IV (Info.cz, 2018).

občanství EU. Pilířová struktura bývá znázorněna v podobě tzv. Maastrichtského chrámu, viz obr. 3.1, složeného ze tří pilířů – Evropská společenství, Společná zahraniční a bezpečnostní politika a Spolupráce v oblasti justice a vnitra. V rámci třetího pilíře bylo jedním z cílů rozvíjet úzkou spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Proto v Hlavě VI Smlouvy o EU byly vytyčeny oblasti společného zájmu – azylová politika, pravidla pro překračování hranic, provádění kontroly na hranicích, přistěhovalecká politika, soudní spolupráce v trestněprávních věcech, policejní spolupráce, boj proti terorismu a dalším formám mezinárodního zločinu. Členské státy se tedy stále řídily svými vnitrostátními předpisy a mezinárodními úmluvami (Fojtíková, 2014).

Obr. 3.1 Maastrichtský chrám



Zdroj: Lacina et al., 2011, vlastní zpracování.

Amsterodamská smlouvy z roku 1997 zavedla nový právní základ migrační politiky. Hlavní změnou v rámci nové úpravy bylo to, že azylová a migrační politika se přesunula z třetího pilíře do prvního pilíře, komunitárního. O otázkách přistěhovalectví a azylu by se tedy mělo rozhodovat na základě kvalifikované většiny. V rámci spolupráce členských států byla azylová problematika zakotvena v Schengenské prováděcí úmluvě. Vzhledem k tomu, že ne všechny členské státy byly součástí Schengenských dohod, přijalo Evropské společenství v roce 1990 již zmíněnou Dublinskou úmluvu (Pikna, 2016).

Po Amsterodamské smlouvě byly přijaty obecné politické programy. Zasedání Evropské rady konané v Tampere 16. října 1999, bylo jakousi první vizi ve vývoji evropské migrační a azylové politiky EU. Výsledkem jednání byl Haagský program přijaty v roce 2004 na období pěti let a jeho cílem bylo posílení svobody, bezpečnosti a spravedlnosti v EU. Cílem Haagského programu je zavedení jednotných procedur pro poskytování statusu uprchlíka a subsidiární ochrany. Podle závazků z Tampere a Haagského programu se migrační politika neměla týkat pouze legálních a nelegálních migrací, ale i ekonomických migrací (Pikna, 2016).

V roce 2003 byla vytvořena elektronická databáze otisků prstů žadatelů o azyl – EURODAC a o rok později byla vytvořena databáze AENEAS zaměřena na finanční a technickou pomoc třetím zemím v oblastech azylu a migrace. V rámci švédského předsednictví v druhé polovině roku 2009 byl stanoven Stockholmský program, který na období 2010-2014 stanovil priority a konkrétní směr pro další aktivity Unie. Prioritní témata Stockholmského programu byla následující (Janků, Janků, 2015):

- zaměřit pozornost na zájmy a potřeby občanů,
- vytvoření flexibilní migrační politiky zohledňující zájmy migrantů a členských států,
- posílení úlohy FRONTEX, plné zprovoznění vízového informačního systému VIS a schengenského informačního systému SIS II,
- rozvoj strategie vnitřní bezpečnosti,
- vzájemné uznávání rozhodnutí v oblasti trestního a civilního práva.

Prozatím poslední revizí primárního práva je Lisabonská smlouva. Touto poslední revizí došlo k rozšíření pravomocí Unie a smlouva jasně hovoří o vytvoření společné azylové politiky a nepomíjí ani problematiku migrace. Lisabonská smlouva také hovoří o cílech přistěhovalecké politiky, jako je například účinné řízení migračních toků (Euroskop, 2016).

Od roku 2015 není aktivita Unie v oblasti justice a vnitra zastřešena dalším pětiletým programem navazujícím na program Stockholmský. Namísto tohoto programu Evropská rada přijala strategické směry pro oblast bezpečnosti, práva a svobody. Tyto strategické směry jsou vymezeny ve strategickém materiálu s názvem „Strategická agenda pro Unii v čase změn“, který Evropská rada přijala na zasedání v Bruselu 27. června 2014. V agendě je vymezeno pět klíčových oblastí pro činnost celé EU. Jedna z těchto pěti oblastí je oblast svobody, bezpečnosti a práva, v rámci které je zdůrazněn význam spolupráce v oblasti boje proti terorismu a řízení migračních toků. O otázkách azylu se diskutuje již několik let, ale na jednotném systému není

doposud shoda. Navíc v důsledku migrační krize, viz kapitola 3.6, došlo k výraznému zdůraznění problémů a nedostatků (Janků, Janků, 2015).

3.2.1 Azylová politika Evropské unie

Se společnou azylovou politikou se počítalo již při summitu ve finském Tampere v roce 1999. Základem byla Ženevská konvence OSN z roku 1951, která upravuje status uprchlíka a základní princip nemožnosti vrátit se do země původu v takovém případě, kdy uprchlíkovi hrozí újma na životě nebo jeho osobní svobodě.

Legislativní základ azylové politiky EU tvoří 3 směrnice. První směrnice z roku 2003, kterou se stanovují minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl (Směrnice č. 9/2003). Další je Směrnice Rady 2004/83/ES o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o status uprchlíka nebo osoby, které potřebují mezinárodní ochranu. Poslední je Směrnice Rady 2005/85/ES o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka. Nedílnou součástí azylové politiky je také Dublinské Nařízení č. 343/2003, které stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států (MVČR, 2017). Více o Dublin I,II, III a IV viz kapitola 3.2.

Na základě Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 573/2007/ES z 23. května 2007 byl zřízen Evropský uprchlický fond. Evropský uprchlický fond je pro období 2007-2013 součástí obecného programu Solidarita a řízení migračních toků. Cílem fondu je podpora a povzbuzení úsilí členských států při přijímání uprchlíků a při nesení důsledků tohoto přijímání s ohledem na právní předpisy Společenství. Předchůdcem tohoto fondu byl speciální program technické a finanční pomoci třetím zemím pro oblast migrace a azylu, jež se jmenoval Aeneas (MVČR, 2016).

Na současné období 2014-2020 bylo Evropským parlamentem odsouhlaseno zřízení Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF). Tento fond nahradil Evropský uprchlický fond. Spolu s tímto fondem vznikl nový Fond pro vnitřní bezpečnost (ISF), jehož úkolem je podporovat policejní spolupráci, předcházet trestné činnosti a řešit krize. Mezi hlavní cíle AMIF patří azylová politika, návraty a solidarita. Neexistuje přesné vymezení alokace prostředků, ale i přesto, minimálně 20 % z 2,7 mld. EUR, které mohou členské země čerpat, půjdou na podporu legální migrace a rovněž jsou členské státy povinny přidělit nejméně 20 %

prostředků fondu na azylová opatření. Fond doplňuje a posiluje aktivity FRONTEXu, viz dále a pomáhá členským státům s operační podporou na vnějších hranicích (Migraceonline, 2014). Fond pro vnitřní bezpečnost má dvě tematické části – Hranice a víza a Policie. První část se zabývá vnějšími hranicemi a vízovou politikou a druhá část zahrnuje policejní spolupráci v oblasti potírání závažných zločinů a vnitřních věcí (Pikna, 2016). Na obrázku 3.2 můžeme vidět aktuální stav financování v rámci AMIF a ISF k 18. říjnu 2017.

Obr. 3.2: Financování v rámci AMIF a ISF 2014-2020:



Zdroj: Europa, 2017, vlastní zpracování.

3.2.2 Migrační politika Evropské unie

Stejně tak jako u azylové politiky EU, tak i u migrační politiky EU byly základem závěry Evropské rady z Tampere, které byly potvrzeny i Haagským programem. Od přijetí Amsterodamské smlouvy v roce 1999 se EU zavázala rozvíjet společnou imigrační politiku. Společná imigrační politika je prováděná prostřednictvím programů, koncepcí a také směrnic orgánu EU, které jsou závazné pro všechny členské státy a jsou implementovány do legislativy jednotlivých zemí. Jedna ze základních směrnic je Směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodin. Prostřednictvím této Směrnice je rozhodováno o povolení k pobytu cizince, který má v daném státě blízkého rodinného příslušníka s povoleným pobytem (Směrnice ES86, 2003).

Některé směrnice, v oblasti legální migrace, ulehčily získání povolení k pobytu žákům na výměnných pobytech, studentům, účastníkům odborných neplacených stáží nebo dobrovolné služby. Jde o směrnici, která prošla několika významnými legislativními úpravami. Smyslem směrnice bylo udělení statusu dlouhodobého pobytu na území EU pro příslušníky třetích zemí, kteří pobývají v EU legálně po stanovenou dobu. Směrnice č. 2004/114 byla přijata Radou v prosinci 2004 (Směrnice ES114, 2004). O rok později byla legislativa doplněna o další

směrnici č. 2005/71, která se týkala státních příslušníků ze třetích zemí, kteří na území EU pobývají za účelem vědeckého výzkumu (Směrnice ES71, 2005).

Stále více se do popředí dostává problém se začleněním přistěhovalců do společnosti, a proto Komise v září 2005 vydala sdělení „Společný program pro integraci. Rámec pro integraci státních příslušníků třetích zemí v Evropské unii“. Šlo spíše o doporučení členským státům, aby vypracovaly národní integrační strategie, které by byly v určitém měřítku koordinovány. Generální ředitelství Komise pro spravedlnost, svobodu a bezpečnost, které je za integraci zodpovědné, vydává od roku 2004 pravidelné zprávy o migraci a integraci a příručky o integraci (Euroskop, 2009).

Zvláštní pozornost je věnována migraci motivované ekonomickými důvody. Proto Komise vydala v lednu 2005 Zelenou knihu o přístupu EU k ekonomické migraci (Green Paper on an EU approach to managing economic migration) a v prosinci téhož roku byl přijat plán politiky v oblasti legální migrace (Policy Plan on Legal Migration). Komise v roce 2007 navrhla dvě nové směrnice. První návrh se týkal jediného povolení k pobytu a práci pro pracovníky ze třetích zemí a druhý návrh se soustředil na podmínky vstupu kvalifikovaných pracovníků do EU ze třetích zemí. Na základě této legislativy mohou získat pracovní povolení v podobně tzv. modré karty. Modrá karta je speciální druh dlouhodobého pobytu a povolení k zaměstnání, přičemž se vydává na pracovní místo, vyžadující vysokou kvalifikaci⁹ (Euroskop, 2009). Poslední ze směrnic, která usnadnila získávání povolení k pobytu, byla směrnice č. 2009/50 o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadující vysokou kvalifikaci (Směrnice ES50, 2009).

Komise se v roce 2006 věnovala novým prioritám v oblasti nelegálního přistěhovalectví státních příslušníků ze třetích zemí prostřednictvím sdělení (COM (2006) 402). První z priorit byly spolupráce s třetími zeměmi, ze kterých přicházejí největší vlny uprchlíků do EU. Další prioritou byl boj proti organizovanému zločinu a pašování lidí, posílení vnějších hranic EU a jejich kontroly, lepší výměna informací mezi členskými státy a větší zapojení policie. Nástroje, které pomáhají řešit nelegální migraci, jsou readmisní dohody¹⁰ (Euroskop, 2009). Komise v roce 2005 předložila návrh směrnice, která se týkala postupů při vrácení nelegálních

⁹ Za vysokou kvalifikaci se považuje řádně ukončené vysokoškolské vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání, které trvalo aspoň 3 roky.

¹⁰ Readmisní dohody – mezinárodní smlouvy upravující předávání občanů, kteří neoprávněně vstoupili na území jedné ze smluvních stran.

přistěhovalců ze třetích zemí. Směrnice byly přijata Radou a Evropským parlamentem až v prosinci 2008, jako tzv. návratová směrnice č. 2008/115 (Směrnice ES115, 2008).

Významnou prioritou je také boj proti zaměstnávání osob, které pobývají na území EU nelegálně. Proto Komise navrhla směrnici, která vymezí minimální harmonizaci finančních, trestních a správních sankcí vůči zaměstnavatelům, kteří poskytují práci osobám ze třetích zemí a na území EU se nacházejí ilegálně. Návrh byl Komisí podán v roce 2007, o rok později byl návrh projednáván Evropským parlamentem a Radou a v únoru 2009 byla směrnice přijata (Euroskop, 2009).

Z předcházejících odstavců lze migrační politiku označit spíše za otevřenou než za uzavřenou. Svou politikou usnadnila a urychlila přístup migrantů do EU za vybranými účely. Bojuje proti nelegálnímu pobytu a zaměstnávání, nicméně s nárůstem počtu migrantů vzrostly také nároky na účinný boj proti ilegalitě.

3.2.3 Vízová politika

Vízová politika úzce souvisí s migrační politikou a do právního rámce Evropské unie byla zařazena až prostřednictvím Amsterodamské smlouvy. Počátky vízové politiky sahají až k Schengenské úmluvě z roku 1985 a také k Schengenské smlouvě z roku 1990. Stejně tak jako u azylové a imigrační politiky, tak ani vízová politika se nevztahuje na všechny členské státy EU. Tuto výjimku uplatňuje Velká Británie a Irsko. Občané některých nečlenských zemí EU musí mít při cestách do schengenského prostoru víza. EU má společný seznam zemí, jejichž občané musí mít při překračování vnějších hranic vízum a seznam zemí, jejichž občané jsou od tohoto požadavku osvobozeni. Tyto seznamy jsou uvedeny v Nařízení č. 539/2001 a jeho následných změnách. Obecně platí, že krátkodobé vízum vydané jedním ze schengenských států opravňuje svého držitele cestovat po celých 26 schengenských státech až na 90 dnů během 180 dnů. Víza pro návštěvy překračující toto období jsou nadále předmětem vnitrostátních postupů. Na začátku roku 2010 vstoupil v platnost nový legislativní nástroj, který sjednocuje pravidla vízové a konzulární praxe a harmonizuje společnou vízovou politiku schengenských států. Jedná se o vízový kodex, který stanovuje společná pravidla pro vydávání krátkodobých víz (Euroskop, 2017). Země, ve kterých je třeba vízům ukazují mapa v Příloze 1.

Na základě rozhodnutí Rady č. 2004/512/ES byl 8. června 2004 zřízen Vízový informační systém. Hlavním smyslem tohoto systému je zlepšit provádění společné vízové politiky, konzultace mezi ústředními vízovými úřady, usnadnit boj proti podvodům, usnadnit kontrolu

na hranicích a stanovit podmínky pro výměnu údajů o žádostech o udělení krátkodobých víz do 90 dnů pobytu. Finální podoba byla podepsána v roce 2008 jako nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 767/2008 o Vízovém informačním systému a o výměně údajů o krátkodobých vízech mezi členskými státy (Úřad pro ochranu osobních údajů, 2013).

Podstatnou roli při ochraně Schengenského prostoru hraje Schengenský informační systém (SIS). SIS byl zřízen jako opatření, kterým by mělo dojít k omezení bezpečnostních rizik plynoucích z volného pohybu osob a věcí. SIS je mezinárodní databáze umožňující příslušným útvarům využívat údaje o osobách a předmětech, které byly do databáze zaneseny. SIS je používán při kontrolách na hranicích, při policejních a celních kontrolách a také při řízení o udělování víz. Pro účely zajištění větší bezpečnosti bylo nezbytné dosavadní spolupráci přizpůsobit aktuálnímu stavu. Proto 9. dubna 2013 byl spuštěn nový Schengenský informační systém (SIS II), který by měl zajistit větší bezpečnost a usnadnit volný pohyb v Schengenském prostoru. SIS II disponuje lepšími funkcemi, novým typem záznamů (krádeže letadel, platebních prostředků), umožňuje zadávat biometrické údaje (otisky prstů a fotografie) (Úřad pro ochranu osobních údajů, 2013a).

3.2.4 Další nástroje a institucionální zajištění EU

Pro realizaci společné migrační a azylové politiky Evropská unie disponuje určitými hlavními institucemi, systémy a několika nástroji. K hlavním nástrojům patří již zmíněný **Vízový informační systém (VIS)** a **Schengenský informační systém (SIS)**. VIS slouží k výměně vízových údajů členských států. Díky němu by se mělo předcházet tzv. visa shopping, tzn. podávání žádostí o vízum ve více než jednom členském státě. SIS obsahuje údaje o:

- osobách, které musejí být pod dočasnou policejní ochranou,
- pohřešovaných osobách,
- osobách a předmětech, které jsou předmětem skryté kontroly,
- osobách, která mají být zatčeny na základě evropského zatýkácího průkazu,
- cizincích, kterým má být odepřen vstup na území Schengenského prostoru,
- ztracených nebo odcizených předmětech z důvodu zajištění důkazu v trestním řízení (motorová vozidla, bankovky, odcizené kreditní karty, atd.).

Všechny údaje, které jsou do SIS vkládány jednotlivými státy, se řídí jasně definovanými pravidly. Platí zde přísné podmínky ochrany osobních dat. Každá osoba má právo požadovat

informace, zda a co je o ní v SIS vedeno a z jakého důvodu byly do SIS vloženy. V SIS jsou obsažena jen data, jejichž vedení je nezbytné pro zajištění bezpečnosti (Euroskop, 2018).

Dalším systémem je **EURODAC**, který byl původně zřízen v prosinci 2000 a stal se významným nástrojem aplikace Dublinské úmluvy, která byla později nahrazena nařízením tzv. Dublin II a v roce 2013 Dublin III. Nařízení Rady (ES) č. 2725/2000 z 11. prosince 2000 o zřízení EURODACu bylo nahrazeno novým nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 603/2013 z 26. června 2013 o zřízení EURODACu pro porovnávání otisků prstů. Systém umožňuje identifikovat žadatele o azyl a osoby, které byly zadrženy z důvodu nezákonného překročení hranic Unie. Otisky prstů jsou uloženy v ústředním systému na dobu 10 let ode dne, kdy byly sejmuty otisky prstů (EUR-lex, 2010).

S migrační a azylovou politikou souvisí také **Centrum pro informace, diskuzi a výměnu o překračování hranic a přistěhovalectví (CIREFI)**, které pomáhá členským státům při odhalování padělaných dokladů. Dále se zabývá legálním a nelegálním přistěhovalectvím a vyhoštěním. CIREFI bylo zřízeno v roce 1992 a od roku 1999 působí v rámci společnosti CIREFI systém včasného varování pro předávání informací o sítích nelegálního přistěhovalectví (EUR-lex, 2012).

S blížícím se východním rozšířením EU vládly obavy, že nově přistupující státy budou mít problémy s udržením standardů ochrany hranic a budou potřebovat pomoc, aby se posunuly na dostatečnou úroveň bezpečnosti. Útoky ve Spojených státech v září 2001 a obecná nutnost posílit ochranu hranic vedly k vytvoření agentury **FRONTEX** – Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž. Agentura byla vytvořena v říjnu 2004 a začala fungovat 30. června 2005. Sídlem se stala Varšava, protože po východním rozšíření EU byly tendence umisťovat nově vzniklé agentury do nových členských států. Mezi činnosti agentury patří výcvik jednotek, asistence při společných návratových operacích, kde role agentury je asistenční, spolupráce FRONTEXu se třetími státy na základě pracovních ujednání. Mezi další činnosti patří koordinace společných operací a činnosti na podporu vědy a výzkumu (Hrabálek, 2012). Souhrn aktivit FRONTEXu zobrazuje myšlenková mapa v Příloze 2. Začátkem března 2016 Komise prezentovala projekt Evropské pohraniční a pobřežní stráže jako klíčový prvek souboru opatření k obnovení běžného fungování schengenského prostoru. Návrh byl projednán velmi rychle a **Evropská pobřežní a pohraniční stráž** byla ustanovena nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 2016/1624. Skládá se z Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (dnešní agentura Frontex s rozšířenými úkoly) a z vnitrostátních orgánů odpovědných za správu

hranic. Nejedná se tedy jen o jednu instituci, ale o soustavu příslušných orgánů Unie a členských států (Břicháček, 2016).

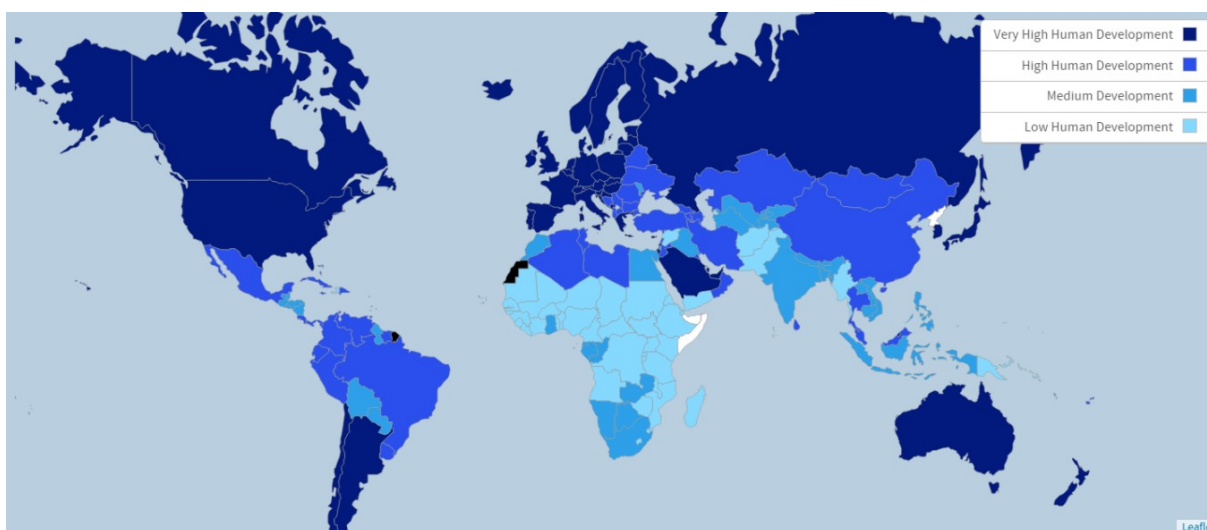
FRONTEX spolupracuje například s Evropským policejním úřadem (**EUROPOL**) – cílem je napomáhat členským státům při předcházení mezinárodní organizované trestné činnosti, v boji proti nezákonnému obchodování s drogami, proti přistěhovalectví a terorismu. Další spolupracující institucí je Evropská policejní akademie (**CEPOL**) - podporuje spolupráci v oblasti prosazování práva prostřednictvím vzdělávání a výcviku, a to na evropské i mezinárodní úrovni. Mezi poslední instituce patří Evropský úřad pro boj proti podvodům (**OLAF**) - jehož posláním je chránit finanční zájmy Evropské unie vyšetřováním podvodů, korupce a dalších nezákonných činností, odhalovat a vyšetřovat možná zanedbání povinností úředníků a zaměstnanců orgánů a institucí EU.

Agentura posilující praktickou spolupráci v oblasti azylu a napomáhající k lepší realizaci Společného evropského azylového systému je Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (**EASO**). Činnost úřadu byla zahájena v červnu 2011 a sídlo má na Maltě. Agentura může mimo jiné rozhodnout o vyslání tzv. podpůrných azylových jednotek, o jejichž pomoc můžou členské státy požádat ((EUR-lex, 2014).

3.3 Motivy pro migraci do EU

Existuje několik důvodů, proč si migranti vybírají jako cíl některou ze zemí Evropské unie. Důvodem je například *vysoká životní úroveň, sociální jistota, politická stabilita, rozvinutá infrastruktura*, ale také i *svoboda a ochrana*, která je pro mnoho uprchlíků velmi důležitá. Důležitým aspektem je také absence chudoby - vzhledem k sociální vyspělosti členských států EU, kdy se lidé mohou v případě nouze spolehnout na státní pomoc, nejsou občané téměř ohroženi chudobou. Podle světového měřítka se občané EU, kteří pobírají sociální dávky, nepovažují za chudé. Ti lidé, kteří jsou na okraji společnosti a nepobírají sociální dávky, je velmi málo a z většiny případů si tento život zvolili dobrovolně. Podle Human Development Index (HDI) má sociální politika EU na světě nejvyšší úroveň. Na Obr. 3.3 lze vidět mapu světa s rozdělením podle Human Development Index. Podle HDI je na tom nejlépe Norsko a ze států EU je to Německo, které se celosvětově nachází na 4. místě (UNDP, 2017).

Obr. 3.3: Mapa světa s rozdělením podle Human Development Index v roce 2016:

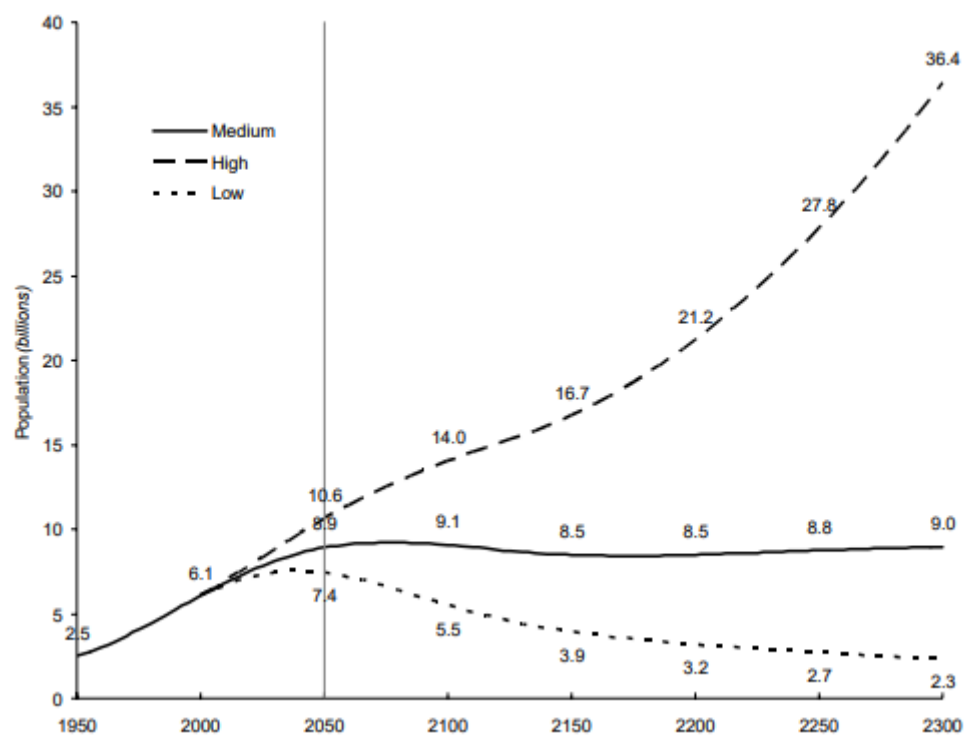


Zdroj: UNDP, 2017, vlastní zpracování.

3.3.1 Stárnutí populace EU

I přestože obyvatelé EU mají vysokou životní úroveň a jsou málo zasaženi chudobou, tak Evropa trpí nedostatkem přírůstků populace a stárnutím obyvatelstva. V posledních desetiletích se ve světové ekonomice objevuje demografický problém. V hospodářsky rozvinutých zemích se nerodí dostatek dětí a navíc lidé žijí déle. Důsledkem toho je nedostatek pracovních sil ve většině vyspělých průmyslových zemí. Podle předpokladů provedených v prognóze středního scénáře se světová populace výrazně nezmění po dosažení 8,92 miliardy v roce 2050, což ukazuje Graf 3.1. Za dalších 25 let by mělo do roku 2075 dosáhnout maxima 9,22 miliardy, což je pouze 3,4% nad odhadem 2050. Poté do roku 2175 mírně poklesne na 8,43 miliardy a narůstá postupně na 8,97 miliardy, což je velmi blízko počátečního roku 2050. Proto se očekává, že celosvětový růst populace po roce 2050, alespoň v příštích 250 letech, bude minimální. V Tab. 3.1 lze vidět země s největšími a nejmenšími přírůstky obyvatel od roku 1950 do roku 2100. Největší přírůstky světové populace pocházejí z velkých a relativně rychle rostoucích zemí. V letech 1950-2000 je seznam deseti zemí s největším nárůstem počtu obyvatel téměř shodný se seznamem zemí, které skončily jako největší v roce 2000. Výjimkou byla Ruská federace a Japonsko, které měly menší přírůstky než Mexiko a Filipíny (United Nation, 2004).

Graf 3.1: Vývoj počtu obyvatel od roku 1950 do roku 2030



Zdroj: United Nation, 2004, s. 13.

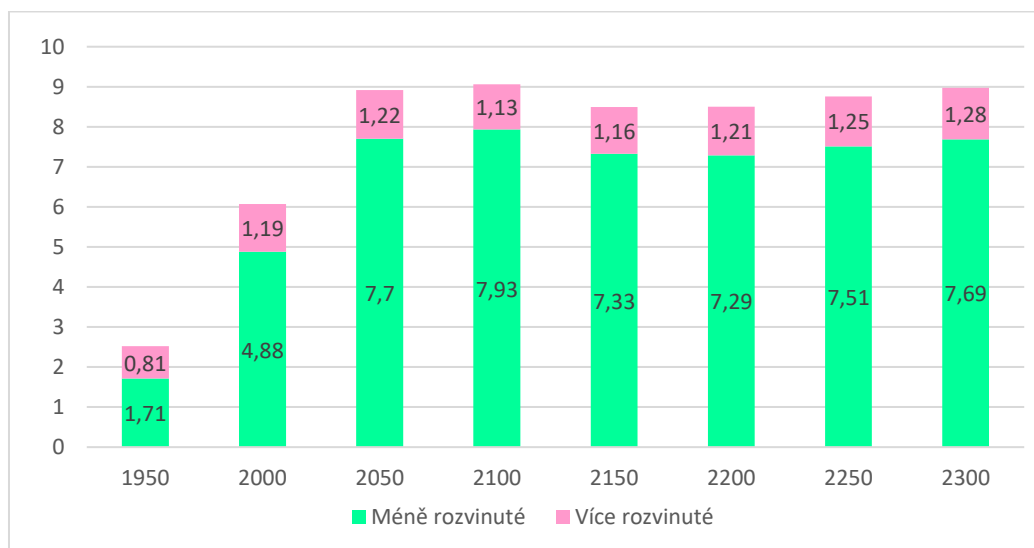
Tab. 3.2: Země s největšími a nejmenšími přírůstky obyvatel od roku 1950 do roku 2100 (v milionech):

Pořadí	1950-2000		2000-2050		2050-2100	
A. Největší nárůst						
1	Čína	720,5	Indie	514,5	Uganda	63,9
2	Indie	659,4	Pákistán	206	Pákistán	59,8
3	Indonésie	132	Nigérie	143,7	Jemen	59,8
4	USA	127,2	USA	123,7	Demokratická republika Kongo	51,7
5	Brazílie	117,8	Čína	120	Etiopie	51,2
6	Pákistán	103	Bangladéž	116,6	Niger	45,6
7	Bangladéž	96,2	Etiopie	105,4	Nigérie	44
8	Nigérie	85	Demokratická republika Kongo	103,1	USA	28,5
9	Mexiko	71,2	Indonésie	82,2	Somálsko	26,4
10	Filipíny	55,7	Uganda	79,8	Mali	24,5
B. Největší pokles						
1			Bulharsko	-2,8	Španělsko	-8,2
2			Německo	-3,1	Korea	-9,2
3			Španělsko	-3,4	Itálie	-11,1
4			Jižní Afrika	-3,8	Mexiko	-12,1
5			Rumunsko	-4,4	Japonsko	-19,8
6			Polsko	-5,7	Brazílie	-20,7
7			Itálie	-12,7	Indonésie	-21
8			Japonsko	-17,3	Rusko	-21,9
9			Ukrajina	-17,9	Indie	-73,1
10			Rusko	-44,2	Čína	-213,7

Zdroj: United Nation, 2004, vlastní zpracování.

Podle odhadů OSN bude největší přírůstek obyvatelstva do roku 2050 v rozvojových zemích i přesto, že se tyto země nejvíce potýkají s chorobou AIDS a virem HIV. Rozvojové země se budou potýkat se zvyšováním počtu obyvatel a z tohoto důvodu bude klesat obdělávaná zemědělská půda, čímž se projeví nedostatek potravin a pitné vody a dojde ještě k většímu prohloubení chudoby. Opačný problém nastane ve vyspělých zemích. Odhaduje se, že pokud má být zachován ve Spojených státech amerických poměr mezi zaměstnanci a lidmi, kteří pobírají penzi, muselo by do země každý rok přijít minimálně 10 milionů imigrantů. V případě Evropské unie by platilo pro zachování stejného počtu obyvatel v produktivním věku, příchod více než 1 milionu imigrantů ročně. Problémem Evropské unie může být například to, že od roku 1900 se snižovala míra porodnosti zajištěných a vzdělaných středních vrstev. Graf 3.2 ukazuje celkovou populaci v letech 1950-2300.

Graf 3.2: Celkový počet obyvatel (více a méně rozvinuté regiony) v letech 1950-2300 (v miliardách):



Zdroj: United Nation, 2004, vlastní zpracování.

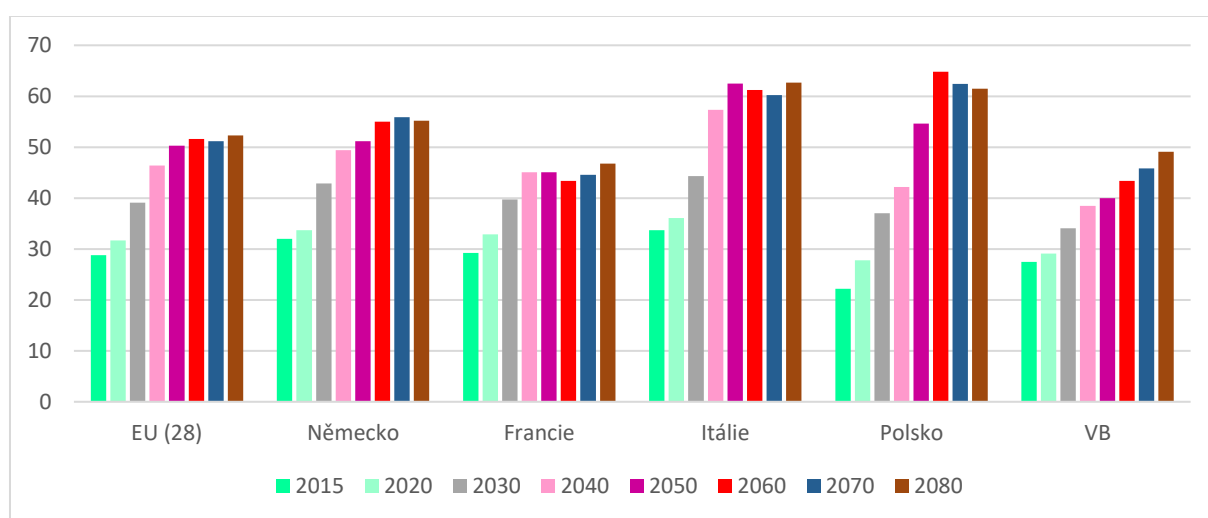
3.3.2 Úbytek pracovních sil v EU

Podle statistického úřadu Eurostat postihuje všechny regiony EU úbytek pracovních sil. Proto je potřeba zajistit, aby starší lidé zůstali v ekonomice déle. Jednou z možností je reforma penzijního systému anebo liberálnější imigrační politika, která by zajistila větší počet ekonomicky aktivního obyvatelstva a do Evropy by přivedla dynamické a kvalifikované mladé lidi. Převažuje názor, že legální přistěhovalci jsou odkázáni na sociální dávky. Ve skutečnosti je tomu právě naopak. Děti legálních přistěhovalců bývají velmi motivovanými žáky. Až 30 % pracovníků tvoří přistěhovalci v oblasti špičkových technologií. Po celém světě je v současné době více migrantů, než kdy předtím a zároveň roste i jejich kvalifikace. Vypovídá to ze studie Global Skill Index (Eurostat, 2017).

I nekvalifikovaní přistěhovalci pomáhají ekonomice EU, především v zájmu o práci, o kterou obyvatelstvo ekonomicky vyspělých zemí nejeví zájem. Například imigranti na konci 90. let 20. století napomohli hospodářství v USA. Nebýt jich, tak by se v USA projevil nedostatek pracovních sil, který by vedl k rostoucí inflaci a přehřátí ekonomiky (Vávra, 2001). Otázkou zůstává, zda imigrace do vyspělých zemí vyřeší problém stárnutí populace. Studie Global Skills Index ukazuje, že problém stárnutí populací nemůže být vyřešen imigrací. Počty imigrantů by v takém případě musely být výrazně vyšší, než je reálně možné. Například v Evropské unii je odhadován za 50 let roční nárůst populace o 270 000 imigrantů. Aby byl současný stav ekonomicky aktivní populace zachován je potřeba mít toto číslo na úrovni 1 588 000. Problém stárnoucích populací je potřeba vyřešit celkovou stimulací fertility domácí

populace. Příchod migrantů působí ve většině zemích jako protiváha stárnoucí domácí populace. Stále více dochází k oslovování uchazečů ze zahraničí, je to totiž jediné řešení jak nenechat pracovní místa neobsazená. Aktivní podporou kvalifikované migrace je možné zmírnit negativní dopad očekávaného úbytku 50 milionů pracovníků v produktivním věku v Evropě v horizontu deseti let (Novinky, 2017). Na grafu 3.3 lze vidět, že index závislosti, tedy poměr osob v post-produktivním věku k osobám v produktivním věku se bude nadále v celé EU-28 zvyšovat.

Graf 3.3: Projektovaný index závislosti (poměr osob v post-produktivním věku k osobám v produktivním věku):

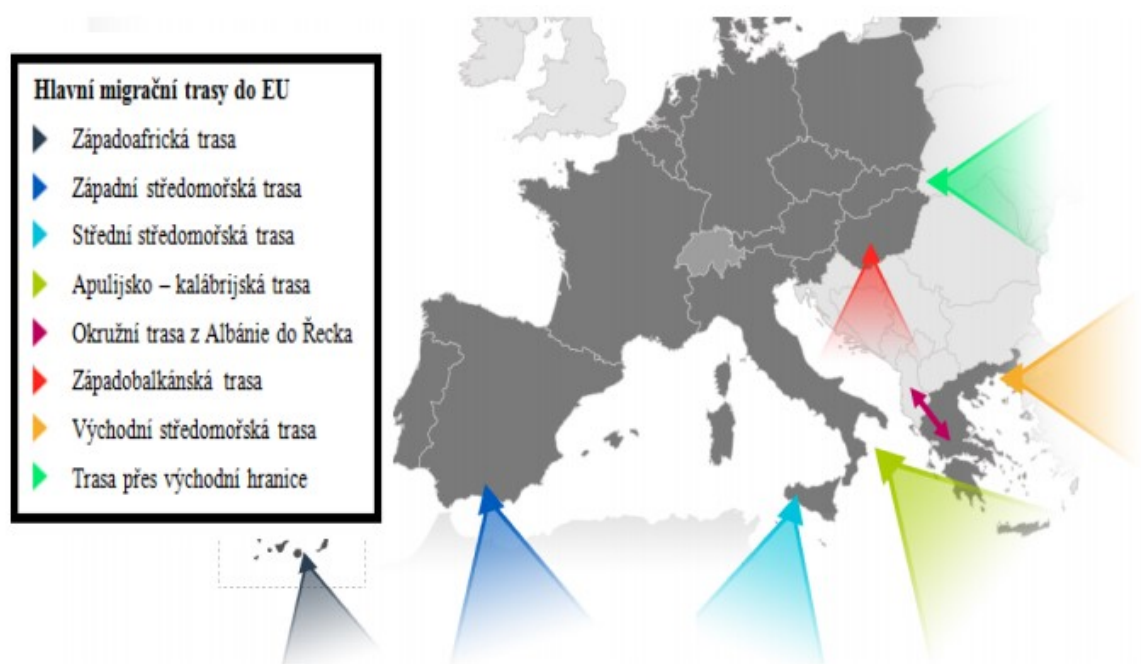


Zdroj: Eurostat, 2018, vlastní zpracování.

3.4 Současné migrační toky

Cílem většiny migrantů je dostat se do ekonomicky bohaté země. Výběr cílové země ovlivňují nejen makroekonomické faktory, kterými jsou průměrný příjem (HDP na obyvatele), situace na trhu práce (míra nezaměstnanosti), ekonomická nejistota (inflace), ale také neekonomické faktory, jako například dobrá politická situace a příjemné společenské klima. Pokud uvedeme některé ukazatele na konkrétní Evropské státy, tak například Norsko se vyznačuje nejvyšším hrubým národním důchodem na obyvatele, Irsko má velmi kvalitní školství, Švýcarsko se vyznačuje kvalitní zdravotní péčí a v Dánsku je nejlepší sociální důvěra (Hendriks, Bartram, 2016). Obr. 3.4 popisuje hlavní migrační trasy do EU, které jsou popsány níže. V Tab. 3.3 jsou podrobněji rozepsány počty nelegálních přechodů v roce 2018 přes tyto migrační trasy.

Obr. 3.4: Hlavní migrační trasy do EU:



Zdroj: FRONTEX, 2017.

Tab. 3.3: Nelegální přechody přes migrační trasy v roce 2018:

Hlavní trasy	Celkový počet nelegálních přechdů v roce 2018 (leden-únor)	Top 5 migrantů podle národnosti	
Západobalkánská trasa	582	Afghánistán	257
		Pákistán	182
		Írák	45
		Kosovo	24
		Irán	15
Středomořská trasa	4 916	Eritrea	1 313
		Tunisko	993
		Nigerie	288
		Pákistán	280
		Libye	205
Západoafrická trasa	20	Maroko	20
Západní středmořská trasa	2 302	Guinea	404
		Maroko	379
		Mali	355
		Pobřeží slonoviny	302
		Nespecifikováno	242
Apulijsko-kalábrisjká trasa	počty zahrnuty ve Středomořské trase		
Trasa z Albánie do Řecka	344	Albánie	322
		Sýrie	7
		Alžírsko	4
		Afghánistán	3
		Nepál	2
Východní středmořská trasa	3 892	Sýrie	1 223
		Írák	907
		Turecko	478
		Afghánistán	415
		Pákistán	95
Východoevropská pozemní hranice	60	Vietnam	34
		Írák	8
		Turecko	6
		Rusko	5
		Ukrajina	4

Zdroj: Frontex, 2017, vlastní zpracování.

Jsou dvě hlavní migrační trasy, přes které migranti směřují do Evropy. První je **Západobalkánská migrační trasa (Western Balkan route)** vedoucí do střední Evropy (do Rakouska, Švýcarska, Německa nebo také dále do severní a západní Evropy). Migranti cestující z Řecka pokračují přes Balkánský poloostrov, konkrétně přes Makedonii a Srbsko až k hranicím Maďarska. V roce 2015 postavilo Maďarsko na hranici se Srbskem jako obranu hraniční plot, dlouhý 175 km, který migranty odklonil do Chorvatska. Problém nastal v tom, že běženci plot přes Chorvatsko obcházeli a do Maďarska se poté vrátili. Z tohoto důvodu se maďarská vláda rozhodla v říjnu 2015 postavit hraniční bariéry i podél části maďarsko-chorvatské hranice. Zbytek maďarsko-chorvatských hranic kopírují řeky Mura a Dráva, a proud migrantů byl odkloněn přes Chorvatsko do Slovinska a dále pak do Rakouska (České noviny, 2015).

Druhá hlavní trasa, **Středomořská migrační trasa (Central Mediterranean route)**, vede ze severu Afriky do Itálie. Podle OSN je to nejrizikovější trasa ze všech. Začíná v západní Libyi a pokračuje přes Středozemní moře do Itálie, buď na pevninu nebo na její ostrovy – Lampedusa či Sicílii. Trasa dále vede přes Apeninský poloostrov do Francie, Rakouska, Německa a do dalších západních a severozápadních států Evropy. Tuto trasu využívají především lidé, kteří utíkají před diktaturou v Eritreji a ekonomičtí běženci ze zemí, jako je Gambie, Senegal, Niger nebo Pobřeží Slonoviny (European Commission, 2016).

Podle agentury FRONTEX existují i další migrační cesty. **Západoafrická trasa (Western African route)** byla často využívána v roce 2006. Migranti se snažili dostat ze Senegalu, Mauretánie, Nigeru, Mali a Maroka na španělské Kanárské ostrovy. O rok později uzavřelo Španělsko se Senegalem a Mauretánií oboustranné bilaterální dohody včetně dohody týkající se návratu do vlasti a díky těmto dohodám se počet migrantů snížil na polovinu. Klesající trend byl zaznamenán i v následujících letech (FRONTEX, 2017).

Jinou migrační cestou je **Západní středomořská trasa (Western Mediterranean route)** vedoucí z Maroka a Alžírsko do Španělska. Dříve byla tato trasa využívána především z ekonomických důvodů. Migranti doufali, že se snadno začlení na trhu práce ať už ve Španělsku, Francii nebo Itálii. Vlivem konfliktů v Mali, Jižním Súdánu, Nigérii, Čadu, Súdánu, Středoafričské republice a Kamerunu začaly migrační vlny postupně zesilovat. Západoafričané putují do Maroka a Alžírsko dvěma trasami. Kratší trasa vede přes Saharu a druhá trasa se táhne podél Západoafrického pobřeží. Španělsko s Marokem spolupracuje na udržení nízkého počtu migrujících osob. Instalují námořní systémy, které mají za cíl odstrašovat migranty, kteří jsou

nelegálně vysazování z paluby nákladních automobilů a kontejnerů na trajekty. Migrační toky na této trase v poslední době klesají. Důvodem jsou zvýšené kontroly a rostoucí nezaměstnanost ve Španělsku, což znamená nízkou příležitost pro migrující pracovníky (FRONTEX, 2017).

Apulijsko-kalábrijská trasa (Apulia and Calabria route) byla dominantní trasou v roce 2011. Do Kalábie přicházejí migranti z Turecka a Egypta. Pašeráci používali pro transport migrantů do Apulie výletní jachty, čímž se zcela liší od pašerácké techniky, která se používá v klidnějších vodách východní části Egejského moře. V roce 2014 začali pašeráci v Turecku také používat větší lodě, které pojmu až 600 lidí. Trasa z Turecka byla nebezpečná, zejména kvůli tomu, že si na lodích vypnuli AIS (Automatic Identification System) systém, který identifikoval lodě. Tyto lodě se tak staly elektronicky neviditelné pro úřady a také pro jiné lodě plavící se po Středozemním moři (FRONTEX, 2017).

Trasa z Albánie do Řecka (Circular route from Albania to Greece) byla mnoho let nejvýznamnější trasou. Zatímco se v posledních letech počet detekcí usadil pod 9 000, tak v letech 2008-2010 se počet detekcí pohyboval v rozmezí 35 300-42 000. Jakmile se zjistilo, že některý státní příslušník Albánie nelegálně překročil hranice, byl okamžitě poslán zpátky. To ovšem nic neznamenalo, neboť výhodou albánských běženců je skutečnost, že se o nelegální překročení mohou levně, snadno a opakovaně pokoušet. Ke snížení počtu nelegálních přechodů hranic přispěl bezvízový styk s EU na konci roku 2010, který byl udělen albánským státním příslušníkům (FFM-online, 2016).

Jednou z posledních tras je **Východní středomořská trasa (Eastern Mediterranean route)**, která navazuje na Západobalkánskou migrační trasu. Většina běženců z Afghánistánu a Sýrie dorazí nejdříve do Turecka a následně pokračují přes Egejské moře do Řecka nebo na řecké ostrovy – Kos, Chios a Lesbos a pak dále na sever. I přesto, že Řecko zavádí různá opatření, včetně 12 km dlouhého plotu se počet přechodů dostal v roce 2015 na 885 000. Není využívána pouze tato mořská trasa. Ti migranti, kteří si to mohou dovolit, letí z Istanbulu rovnou do Evropy (FRONTEX, 2017).

Poslední trasa vede přes **východoevropskou pozemní hranici (Eastern borders route)**. Pozemní hranice EU mezi Moldavskem, Běloruskem, Ukrajinou a Ruskem a jejími východními členskými státy je dlouhá 6 000 km a vyžaduje k velkému nárůstu nelegálního počtu přistěhovalců zvýšenou pozornost a ochranu. Tato trasa začíná být pro migranty atraktivní a

hledají nové způsoby překračování vnějších hranic. Od roku 2015 začíná být využívána tzv. Rusko – norská trasa a běženci využívají také Rusko – finskou hranici (FRONTEX, 2017).

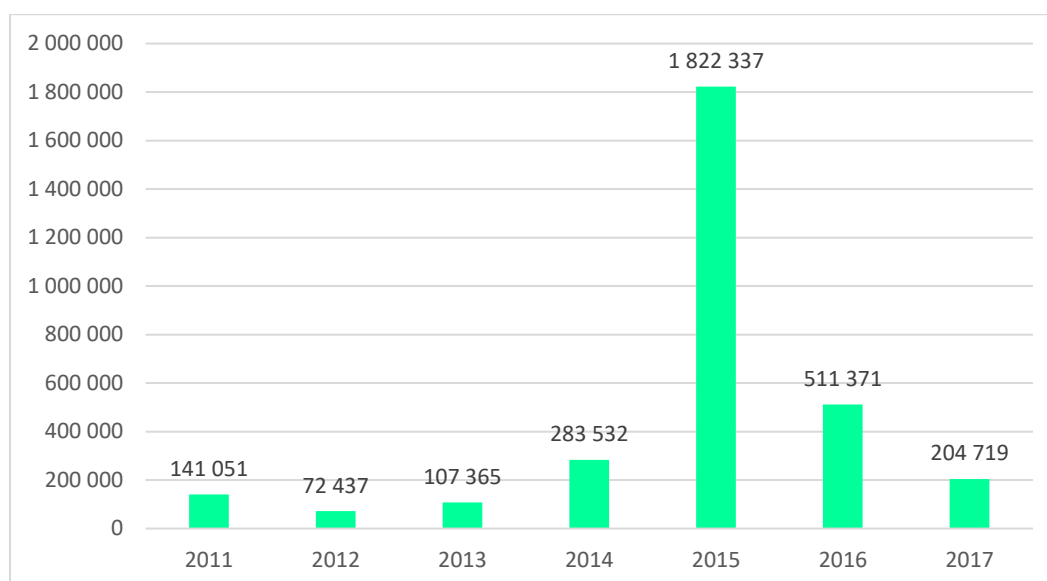
3.5 Migrační krize

Migrační krize otrásá Evropskou unií od roku 2015. Migrační toky, které Evropu zasáhly, jsou jedním z největších přílivů lidí od druhé světové války. Už od roku 2011 migrační vlny zesilovaly v souvislosti s tzv. arabským jarem, kdy došlo k destabilizaci několika arabských zemí. První místo, které bylo nelegálně překračováno, byly řecko-turecké hranice. Když vypukla 15. března 2011 válka v Sýrii, začal růst počet nelegálních přechodů přes hranice Turecka. Právě na tomto úseku hranic, kterou netvoří řeka Maritsa, byl v roce 2012 vybudován plot a díky němu došlo po určitou dobu k radikálnímu úbytku počtu nelegálních migrantů. Poté se ale většina z nich začala do Evropy dostávat po moři (Greekreporter, 2013).

V roce 2013 se zhoršila situace v Libyi natolik, že příval migrantů do Itálie začal být problematický. Z tohoto důvodu Itálie zahájila námořní operaci Naše moře (Mare nostrum), jejímž cílem bylo zachraňovat a hledat lodě, které převážejí migranty. Operace byla úspěšná, ale finančně velmi nákladná a proto se Itálie rozhodla celou operaci v roce 2014 ukončit. Italské námořnictvo nahradila agentura FRONTEX, která téhož roku zahájila operaci Triton, do které byly zapojeny i další země Evropské unie (Greekreporter, 2013). V roce 2016 bylo při vojenské námořní operaci Sophia zachráněno 30 000 lidí. Tuto operaci provádí Evropská unie ve střední části Středozemního moře na trase migrantů mezi Lybií a Itálií. Záchranné akce probíhají mezi ostrovem Lampedusa a pobřežními městy Sabráta a Misuráta. Tato operace je velmi důležitá, neboť počet migrantů přicházejících do Evropy přes tuto trasu se nesnižuje. V roce 2016 jich dorazilo k evropským břehům 180 000, o rok dříve to bylo 154 000 a téměř 5 000 jich na moři zemřelo (České noviny, 2017a).

V roce 2015 dosáhl počet zjištěného nezákonného překročení vnějších hranic nového rekordu, 1 822 337 detekcí, což je mnohonásobně větší číslo než v roce 2011 (arabské jaro), kdy počet detekcí činil 141 050. Počet nelegálních překročení hranic dosáhl v roce 2017 téměř 205 000, což je o 28% méně než v roce 2014, tedy v roce před krizí. Graf 3.4 ukazuje počet zjištěných nezákonných překročení vnějších hranic od roku 2011 až po rok 2017.

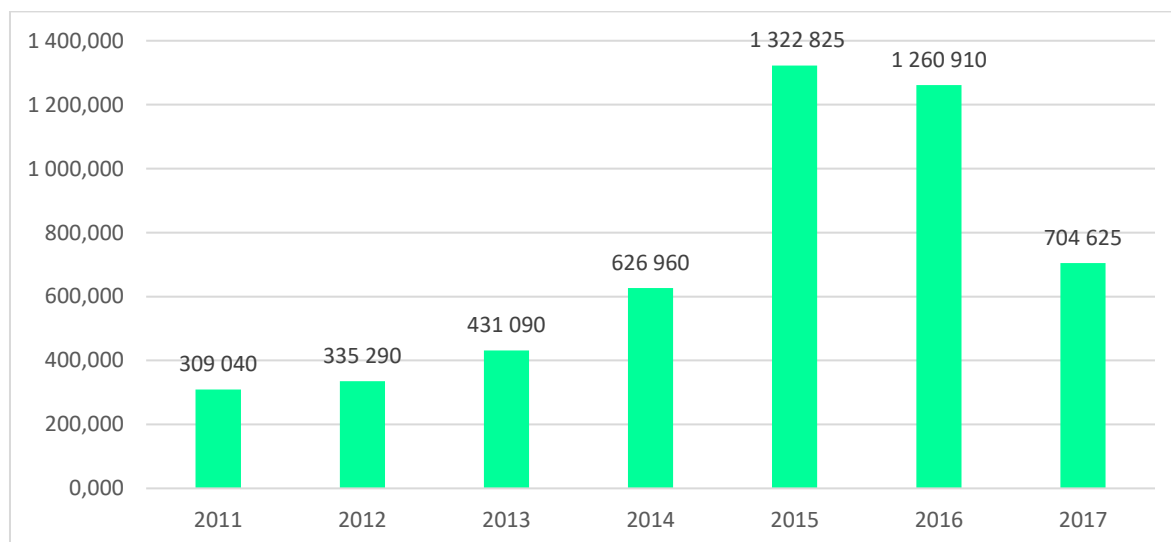
Graf 3.4: Počet zjištěných nezákonných překročení vnějších hranic 2011 – 2017¹¹:



Zdroj: Reliefweb, 2018, vlastní zpracování.

Další graf 3.5, ukazuje počet žádostí o azyl v EU od roku 2011 od tzv. arabského jara až po rok 2017. V roce 2017 v členských státech Evropské unie žádalo o mezinárodní ochranu téměř 705 tisíc žadatelů o azyl. Jednalo se o polovinu méně žadatelů o azyl než v roce 2016, kdy bylo zaregistrováno téměř 1,3 milionů žadatelů o azyl. V následujícím grafu 3.6 lze vidět aktuální data z Eurostatu kolik bylo podáno žádostí o azyl v roce 2015 v jednotlivých zemích EU.

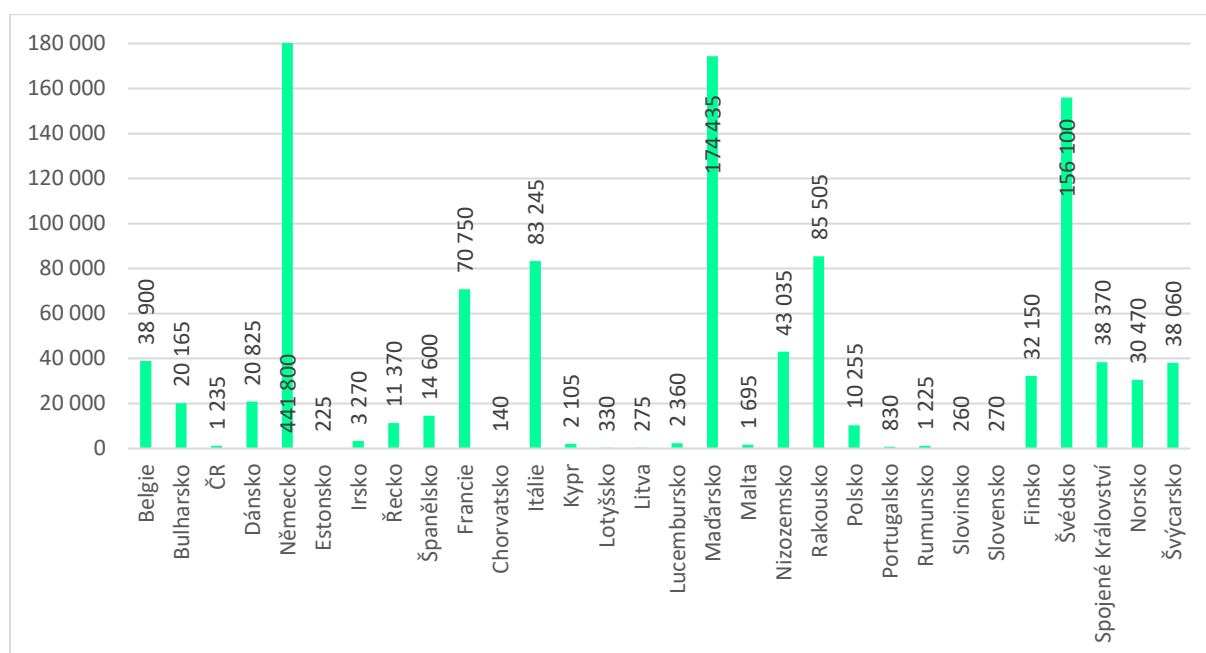
Graf 3.5: Počet žádostí o azyl v EU 2011 – 2017:



Zdroj: Eurostat, 2018a, vlastní zpracování.

¹¹ Do statistiky jsou zahrnuty všechny členské státy EU, tj. i ty, které nejsou v schengenském prostoru. Zahrnuty jsou též nečlenské státy EU, které jsou součástí schengenského prostoru (Island, Norsko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko).

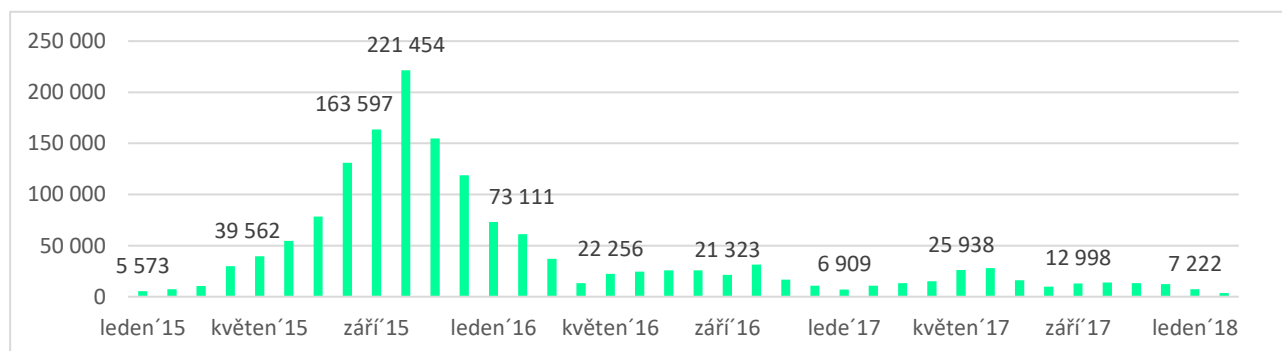
Graf 3.6: Počet žádostí o azyl v roce 2015 v jednotlivých zemích EU:



Zdroj: Europa, 2016a, vlastní zpracování.

Vývoj krize v roce 2015 byl rozdílný. V první polovině roku 2015 byl počet migrantů směřujících do Evropy minimální oproti druhé polovině roku 2015. V této době byla hlavní trasa ze Severní Afriky přes Středozemní moře do Itálie. Již v druhém čtvrtletí roku 2015 se začal počet migrantů zvyšovat a v květnu se počet migrantů začal pohybovat kolem 40 000, přičemž se toto číslo stále zvyšovalo. V grafu 3.6 lze vidět počty migrantů v jednotlivých měsících roku 2015. Lze konstatovat, že nejzávažnější situace byla během září a října 2015. Od roku 2016 se počet migrantů razantně snížil. V roce 2015 připlulo do Evropy 1 015 349 migrantů a v roce 2016 to bylo 362 914, z toho 176 450 do Řecka a 186 464 do Itálie. A v roce 2017 jich bylo téměř o polovinu méně, 178 043.

Graf 3.7: Počet migrantů v jednotlivých měsících 2015-2018:



Zdroj: UNHCR, 2018, vlastní zpracování.

V současnosti čelí největším migračním tlakům Německo. Angela Merkelová, německá kancléřka, která je známá svými otevřenými názory na přijímání běženců z Blízkého a Středního východu nebo Afriky, v září roku 2016 pronesla, že Německo migraci zvládne. Situace je mnohem lepší než v roce 2015, avšak zůstává toho ještě hodně, co se musí udělat. Lidé očekávají, že pomůžeme těm, kteří to potřebují, a těm kteří nemají právo zůstat, řekneme: „Musíte naši zemi opustit“. Německo a hlavně německá kancléřka považuje za problém nedostatečné vrácení uprchlíků do zemí jejich původů. Proto od února 2017 Německo zvyšuje finanční podporu migrantům, kteří se rozhodnou dobrovolně vrátit se do zemi původu. Uprchlíci mohou dostat až 1 200 eur (cca 32 400 Kč). Za poslední dva roky přišlo do Německa téměř 1,2 milionu žadatelů o azyl (Euro, 2016). Mnohem důležitější než toto prohlášení bylo to, že Německo nebude vynucovat dublinské procedury ve vztahu k syrským občanům. Dále se německá vláda rozhodla přijmout tisíce imigrantů, kteří se usadili na nádraží Keleti v Budapešti (Forum24, 2017).

Již čtvrtým rokem proudí vlna migrantů do Itálie. Uprchlíci podstupují nebezpečnou cestu a mnohokrát je stojí vlastní život. V roce 2017 Itálie zřídila fond na pomoc africkým státům. Cílem fondu je pomoci s kontrolou jejich hranic a zabránit tak lidem podstoupit nebezpečnou cestu přes Středozemní moře do Evropy. Projekt se nyní soustřeďuje především na Libyi, Niger a Tunisko (Deník, 2017). Itálie spouští plán, který by měl vyřešit problém s běženci. V roce 2014 dorazilo od Itálie více než půl milionu migrantů. Smyslem je rozmístit migranty po celé zemi tak, aby na 1 000 obyvatel připadali dva migranti. Itálie tuto dohodu má už například s Tuniskem, Egyptem nebo Nigérií. Nejaktuálnější dohodu má Itálie s Libyí o spolupráci v boji proti nezákonné migraci, pašeráctví a ochraně hranic (Aktuálně, České noviny, 2017).

Země vyhledávaná imigranty je také Francie, která se s ohledem na nedávné teroristické útoky zaměřuje na bezpečnostní dimenzi. Stát čelí euroskeptikům, kteří se snaží vytvořit z uprchlíků politický kapitál na domácí scéně. Tábor v Calais, který byl obléhaný migranty, čekající v nelidských podmínkách na možnost dostat se do Velké Británie se stal jedním ze symbolů migrační krize v Evropě. Tábor byl vyklizen v říjnu 2016 a migranti byli převezeni napříč Francií do center pro běžence (Esj, Novinky, 2016).

Do Řecka v roce 2015 proudily obrovské počty migrantů z Turecka. V roce 2016 uzavřela EU s Tureckem migrační dohodu, která zastavila masovou migraci do Evropy a rozbila obchodní model pašeráckých gangů. Dohoda obsahuje:

- vrátit neregulární migranty přicházející z Turecka do Řecka,
- přesídlit jednoho syrského uprchlíka do EU přímo z Turecka výměnou za každého navraceného syrského uprchlíka do Turecka,
- bezvízový přístup do Schengenu pro Turecko od roku 2016,
- finanční podporu pro Turecko,
- oživení přístupových rozhovoru s Tureckem.

Během několik týdnů se denní počet připlouvajících migrantů do Řecka snížil. Turecko v současné době pozastavilo část dohody a nebude přijímat zpět žádné uprchlíky z Řecka. Protože při vyjednávání dohody nebyly dodrženy postupy předepsané právem EU (Encyklopedie migrace, 2017). Ministr pro evropské záležitosti Ömera Celik pronesl: „Nevidím jediný důvod, proč by mělo Turecko dál dohodu dodržovat“. Prudké zhoršení vztahů s Tureckem nastalo poté, kdy Německo a Nizozemsko zakázaly tureckým politikům agitace pro podporu změny turecké ústavy. V roce 2016 nedošlo k uvolnění vízového režimu a dohodu podkopává zhoršení vztahů mezi EU a Tureckem v návaznosti na zmařený puč v této zemi (Aktuálně, 2017a).

I Rakousko je cílovou zemí migrantů, avšak rakouská vláda na rozdíl od středoevropských a východoevropských států patří k největším podporovatelům kvót na přerozdělování žadatelů o azyl. Zpočátku byla rakouská vláda stejně jako německá nakloněná přijímání imigrantů, ale postupem času se začal prosazovat realistický přístup. V březnu loňského roku Rakousko prohlásilo, že je nutné z programu EU vystoupit, neboť už svůj podíl přijatých uprchlíků více než naplnilo (Týden, 2017)

Z Bruselu od začátku krize vzešla řada opatření a návrhů. Jedná se o iniciativy různorodé, zacílené na různé adresáty, zaměřené dovnitř Unie, ale i navenek. Jedním z klíčových dokumentů je Evropský program pro migraci z 13. května 2015 a sdělení Směrem k reformě společného evropského azylového systému a posilování legálních cest do Evropy z 6. dubna 2016. Unie se snaží poskytovat operativní a finanční pomoc pro zvládání migračních toků. Od počátku krize se Evropská unie snaží o dokončení Společného evropského azylového systému.

Bohužel lze konstatovat, že se podařilo přijmout poměrně málo dosavadních konkrétních opatření EU k řešení krize (Evropa, 2016).

Dalším opatřením byly migrační kvóty, které byly přijaty v roce 2015. Narůstající počet uprchlíků v roce 2015 dosáhl takových rozměrů, že Itálie, Řecko, Německo a Maďarsko začaly žádat o pomoc. Do Itálie a Řecka přišlo několik desítek tisíc lidí z Afriky a jihozápadní Asie. Hlavními podporovateli uprchlických kvót byly ty země, které jsou nejvíce zatíženy imigrační vlnou. Proti byli členové Visegradské čtyřky (Česká republika, Polsko, Slovensko, Maďarsko) a Finsko se hlasování zdrželo. Podle původního návrhu z května 2015 mělo být přemístěno celkem 40 000 imigrantů z Itálie a Řecka a dalších 20 000 z uprchlických táborů v Jordánsku a autonomní oblasti Kurdistan do ostatních 26 členských zemí EU. Kvóty nakonec v červnu 2015 po odporu některých zemí byly na jednání Evropského parlamentu zamítnuty. Na přelomu srpna a září téhož roku se začalo o kvótách znovu uvažovat. A v září ministři vnitra EU schválili kvóty pro rozdělení uprchlíků mezi země EU. Dohoda ze září se týkala 120 000 migrantů z Itálie a Řecka. Kvóty se týkají 25 členských zemí, kromě Velké Británie, Irska a Dánska. Migranti se rozdělovali podle velikosti populace, ekonomické síly vztahované na HDP, počtu spontánních žádostí o azyl v letech 2011-2014 a nezaměstnanosti. Na ČR připadl 9. největší podíl, viz Tab. 3.4 (Institut pro politiku a společnost, 2017).

Tab. 3.4: Procentuální podíl rozdělovaných uprchlíků:

1	Německo	18,42%	14	Maďarsko	1,79%
2	Francie	14,17%	15	Slovensko	1,78%
3	Itálie	11,84%	16	Estonsko	1,76%
4	Španělsko	9,10%	17	Chorvatsko	1,73%
5	Polsko	5,64%	18	Finsko	1,72%
6	Nizozemí	4,35%	19	Bulharsko	1,25%
7	Portugalsko	3,89%	20	Lotyšsko	1,21%
8	Rumunsko	3,75%	21	Litva	1,16%
9	Česká republika	2,98%	22	Slovinsko	1,15%
10	Švédsko	2,92%	23	Lucembursko	0,85%
11	Belgie	2,91%	24	Malta	0,69%
12	Rakousko	2,62%	25	Kypr	0,39%
13	Řecko	1,90%			

Zdroj: Institut pro politiku a společnost, 2017, vlastní zpracování.

4 Přístupy Evropské unie a Spojených států amerických k problematice migrace

Souvislost mezi migračními a rozvojovými politikami se v diskusích o celosvětové politice stala stále více prominentní. Migrace je chápána jako důležitý faktor v pohánění rozvoje a tvůrci politik uznávají rozvoj jako důležitou sílu při formování migračních toků. Dva hlavní politické dokumenty formulovaly tento vztah autoritativně: Agenda OSN o udržitelném rozvoji 2030, která zahrnuje 17 cílů udržitelného rozvoje (SDG), výslovně uznává potenciál migrace na podporu rozvoje, stejně jako New Yorkská deklarace pomoci, které se členské státy OSN zavázaly vyjednat globální dohodu o bezpečné, řádné a pravidelné migraci, která by měla být přijata v roce 2018.

Přesné způsoby, jakým bude mezinárodní spolupráce utvářet migrační a rozvojovou praxi, však zůstávají předmětem intenzivní debaty. Pro tvůrce politik v oblasti rozvoje je zřejmé, že spolupráce by se měla zaměřit spíše na podporu rozvojového potenciálu migrace než na dosažení rozvoje jako způsobu snižování migrace (MPI, 2018).

4.1 Historie migrace v USA

Fenomén imigrace se táhne celou americkou historií. Již s objevením Ameriky přicházeli první přistěhovalci. V roce 1492 nechal mořeplavec Kryštof Kolumbus postavit na ostrově Hispaniola osadu La Navidad, ve které zanechal okolo čtyřiceti mužů ze své posádky. Tito muži se stali prvními imigranty na americkém kontinentu. Motivem k jejich cestě byla vidina bohatství Orientu a nalezení západní cesty do Indie. V průběhu několika staletí přicházely miliony dalších přistěhovalců a to hned z několika důvodů – lepšího života, bohatství, náboženství, politické svobody nebo nového začátku. Tito přistěhovalci postupně vytlačovali původní obyvatelstvo Spojených států amerických. Podle údajů úřadu U. S. census bureau z roku 2016 žije ve Spojených státech pouze 0,8 % obyvatel s domorodým původem, což znamená, že přes 99 % dnešních obyvatel USA tvoří přistěhovalci ze všech koutů světa (Census, 2016).

První anglické osídlování je spojeno se jménem Johna Cabota, který v roce 1497 doplul na pobřeží ostrova New Foundland. V 16. století byli Angličané zaneprázdněni konfliktem s Francií, tudíž jejich pozornost se obrátila do zámoří až po několika letech od této cesty. Jako první stálá anglická osada Jamestown byla založena ve Virginii v roce 1607. Příliv dalších přistěhovalců vytvořil na východním pobřeží 13 kolonií, které v roce 1776 vytvořily Spojené

státy Americké. V této fázi nebyla imigrace ničím limitována, přistěhovalci byli zapotřebí k prozkoumávání a osidlování rozsáhlé části země a k rozvoji nové společnosti. Tyto rysy poskytly USA možnost ustanovit se jako společnost založená na liberálních principech. Všichni tito imigranti pocházeli z různých koutů světa a do Spojených států vnesli nové zvyky. Každý z nich přijel z jiného důvodu, někteří hledali zlato, jiní zase náboženství či politické útočiště nebo kvůli obchodu. V roce 1790, kdy proběhlo první sčítání lidu, měly Spojené státy 3 227 000 obyvatel, z toho 75 % obyvatel tvořili Britové, Skotové a skotští Irové, 8 % Němci a dále následovali Holanďané, Francouzi, Švédové a Španělé. Sčítání lidu, které proběhlo v roce 1810, ukázalo, že počet bílých obyvatel stoupl na 6 000 000 (Violet, 2000).

V 19. století přišlo do USA asi 30-35 milionů lidí. To v zemi vedlo k protipřistěhovaleckým náladám a později k zavedení imigračních kvót, které ještě s dalšími faktory zabránily v 30. a 40. letech zachránit větší počet evropských Židů před nacistickou genocidou. Díky průmyslové revoluci a zefektivnění zemědělství došlo na starém kontinentu¹² v 19. století k výrazným demografickým a sociálním změnám. Venkovské obyvatelstvo se začalo stěhovat do měst, která začala být brzo přeplněná, což přineslo zhoršení životních podmínek. Tento populační přetlak, následován politickou perzekucí a politickou svobodou jsou nejčastějšími příčinami emigrace do USA v tomto období. Naopak Spojené státy měly v tomto období potřebu nového obyvatelstva, a tak bylo přistěhovalectví silně podporováno. Americký průmysl potřeboval levnou pracovní sílu, a proto některé americké společnosti měly své „verbíře“ ve velkých amerických městech, kteří nabízeli práci nově příchozím. V roce 1864 vstoupil v platnost federální zákon o pracovních smlouvách. Ten dovozoval najímat dělníky v zahraničí a nabídnout jim zaplacení cesty do Spojených států (Violet, 2000).

V předchozích letech neexistoval žádný limit na celkový počet přistěhovalců. To se změnilo v roce 1921, kdy byl schválen provizorní zákon **tzv. Emergency Quota Act**, který zavedl roční limity pro počet přistěhovalců. O tři roky později byl schválen hlavní nástroj americké imigrační politiky **National origin act**, který fungoval až do roku 1952. Zákon zavedl tzv. systém kvót podle země původu. Mezi léty 1927 – 1929 byla nastavena roční kvóta každé kvótované národnosti na dvě procenta počtu osob této národnosti narozených v zahraničí a usídlených na území USA v roce 1890 (Violet, 2000).

¹² Starý kontinent zahrnuje Evropu, Asii a Afriku.

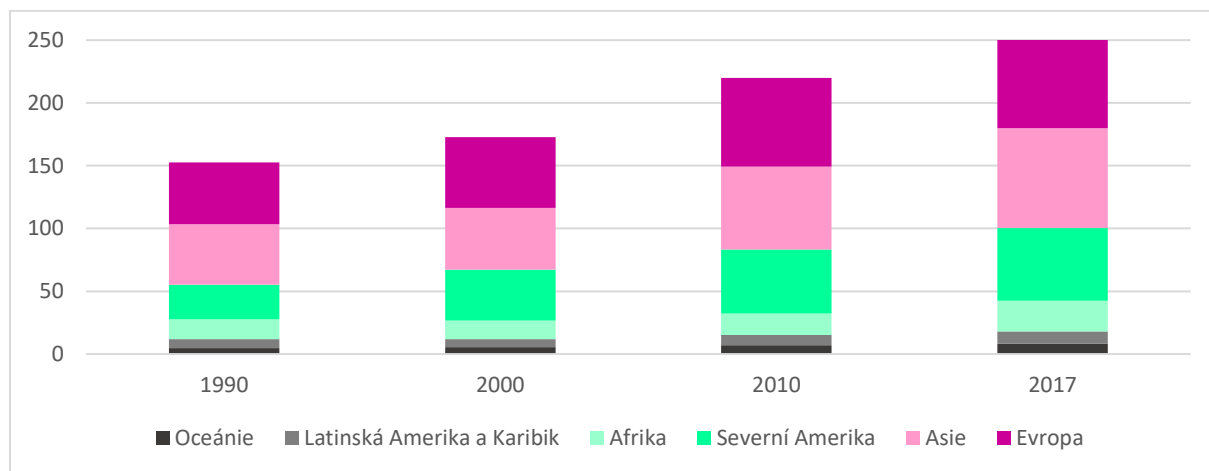
Nová éra přistěhovalectví přišla v 60. letech 20. století z Mexika a Latinské Ameriky. V roce 1996 schválil Kongres legislativu, čímž došlo k obratu směrem k tvrdší politice pro legální i nelegální přistěhovaence. Výsledkem byl více než jeden milion osob, které byly od roku 1996 deportovány (Violet, 2000).

Zatímco USA je spíše národem přistěhovalců, tak Evropa se vždy vyznačovala kolonizací a její koloniální minulost je patrná dodnes. V současné době je právě USA a EU cílovou destinací pro mnoho obyvatel z jiných částí světa. Předmětem této kapitoly bude zmapování současné migrace v EU a USA, neboť právě tyto dva hráči jsou největšími představiteli tzv. bohatých zemí západu.

4.2 Mezinárodní migrace v USA

Spojené státy americké patří mezi klasické imigrační země, kde de facto původní obyvatelstvo neexistuje. Podle U.S. & World Population Clocks je v USA k 3. dubnu 2018 přibližně 327 463 018 obyvatel. V roce 2017 bylo po celém světě 258 milionu mezinárodních migrantů. Z nich téměř 57 % žilo ve vyspělých regionech ("sever"), zatímco v rozvíjejících se regionech ("jih") žilo 43 % světových migrantů. Většina světových migrantů, jak ukazuje Graf 4.1, žije v Asii (v roce 2017 se očekává až 79,6 milionů), po Asii následuje Evropa (77,9 milionů) a Severní Amerika (asi 57,7 milionů). Mezinárodní migranti jsou nerovnoměrně rozdělení po celém světě: v roce 2017 žije více než polovina (51%) všech mezinárodních migrantů ve světě pouze v deseti zemích (United Nations, 2017).

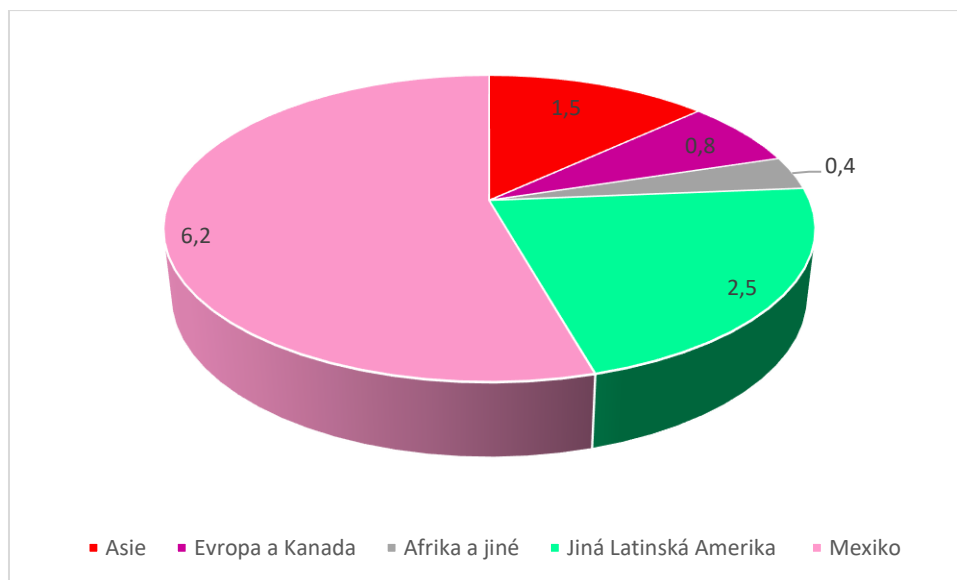
Graf 4.1: Populace mezinárodních migrantů podle hlavních oblastí od roku 1990 do roku 2017:



Zdroj: United Nations, 2017, vlastní zpracování.

Jak již bylo zmíněno výše, Spojené státy americké jsou národem přistěhovalců. Více než tři čtvrtiny nelegálních přistěhovalců v USA pocházelo z Latinské Ameriky, z nichž velká část pocházela z Mexika (viz Graf 4.2). Většina z nich vstoupila do USA přes jižní hranici - v roce 2005 bylo zatčeno více než milion lidí.

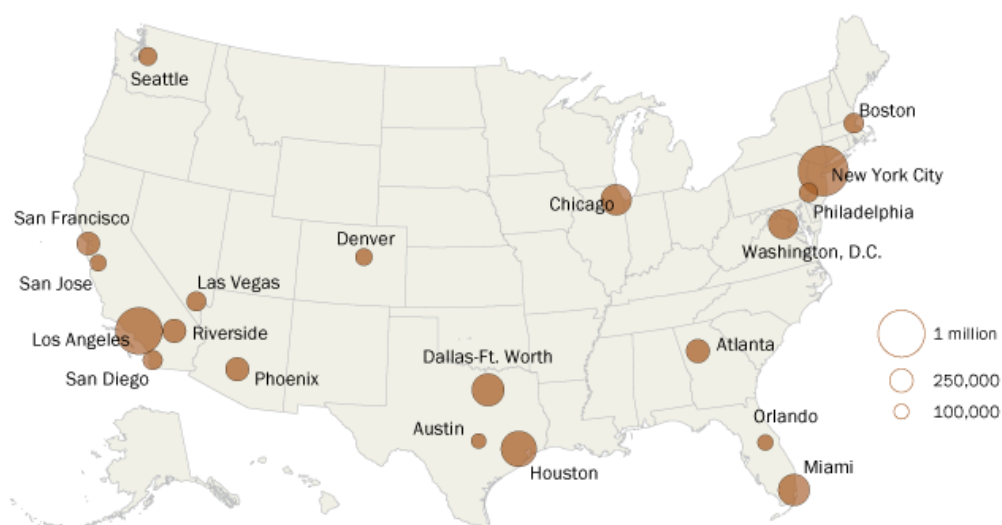
Graf 4.2: Původ migrantů v USA v % (2017):



Zdroj: OECD, 2017, vlastní zpracování.

Podle odhadů Pew Research Center z roku 2017 žije téměř 12 milionů nelegálních přistěhovalců ve Spojených státech ve 20 hlavních městech s největším počtem obyvatel především v New Yorku, Los Angeles a Houstonu. Analýza ukazuje, že neoprávněná přistěhovalecká populace je vysoce koncentrovaná, více než celková populace v USA. V roce 2014 bylo 20 metropolitních oblastí s většinou neoprávněných přistěhovalců domovem 6,8 milionů, což představuje 61% celkově odhadovaného počtu přistěhovalců. Naproti tomu v těchto metropolích žilo pouze 36% celkové populace USA. Nejvíce přistěhovalců žije v New Yorku a Los Angeles (1,2 milionu a 1 milion). Žádná další metropolitní oblast se nepřibližuje milionu. Nejvýznamnější z 20 nejmenších oblastí nelegálních přistěhovalců bylo Orlando (110 000) a Austin (100 000) (viz obr. 4.1). Pět z 20 metropoli s největší neoprávněnou imigrantskou populací je v Kalifornii: Los Angeles, Riverside-San Bernardino, San Francisco, San Diego a San Jose. Tři - Houston, Dallas-Fort Worth a Austin - jsou v Texasu.

Obr. 4.1: Státy USA s největším počtem nelegálních přistěhovalců:



Zdroj: Pew Research Center, 2017.

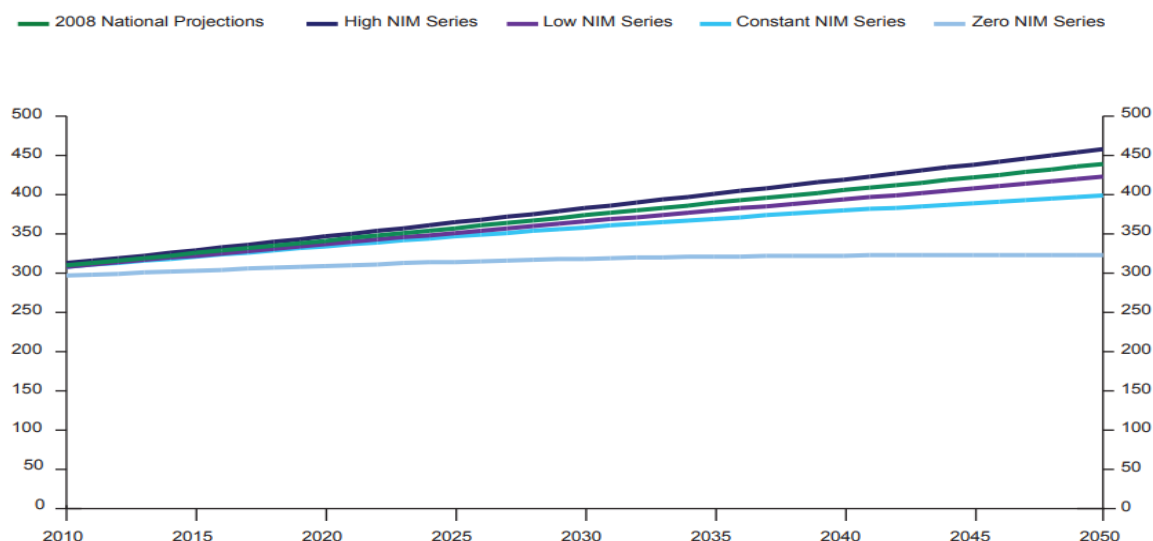
Podle amerického úřadu U. S. Census Bureau dosáhly Spojené státy v roce 2006 historického maxima, kdy počet legálních přistěhovalců žijících ve Spojených státech byl 37,5 milionů z celkem 300 milionů obyvatel USA. Statistiky potvrzují, že více než polovina pochází z latinskoamerických zemí a více než čtvrtina je asijského původu. Mezi těmito skupinami je velký rozdíl. Přistěhovalci z Latinské Ameriky mají v průměru výrazně nižší vzdělání a plat než asijsí přistěhovalci. Přistěhovalectví je v posledních letech v Americe velmi diskutovaným tématem. Problémem je, že se příliš soustředí na problematiku Hispánce a neberou v úvahu v průměru vzdělané asijské migranty (Týden, 2007).

Podle průzkumu U. S. Census Bureau má nejméně 48 % přistěhovalců z Asie alespoň bakalářský diplom, naproti tomu pouhých 11 % přistěhovalců z Latinské Ameriky získá tento diplom a rodilí Američané s 27 % jsou někde mezi těmito dvěma extrémy. Dosaženému vzdělání odpovídá i plat a typ zaměstnání. 46 % Asiatů dosáhne manažerského nebo jinak kvalifikovaného postavení s platem okolo 61 tisíc USD ročně. Pouhých 13 % Hispánců se dostane do podobné pracovní pozice a průměrný plat dosahuje 37 tisíc USD. Téměř 70 % z nich pracuje v méně kvalifikovaných zaměstnáních (Týden, 2007).

Během příštích čtyřiceti let se v USA očekává rychlý růst počtu starší populace a zvýšení rasové a etnické rozmanitosti. Ukazují to propočty amerického úřadu U. S. Census Bureau. Podle statistik v roce 2050 početně převládnu Hispánci a černoši. Současné výsledky zahrnují dopady ekonomické krize a zpřísnění zákonů o přistěhovalectví. V současnosti mají Spojené

státy americké 325 milionů obyvatel a v roce 2050 by to mělo být 399 milionů, jak ukazuje graf 4.4. Z toho by mělo být téměř 49,6 % bělochů a nadpoloviční většinu budou tvořit Hispánci, černoši a Asiaté. Hispánců by ze současných 15 % mělo být v roce 2050 28 %. Největší podíl Hispánců budou tvořit přistěhovalci z Mexika. Podíl černochů by měl být v roce 2050 16 % a podíl Asiátů by měl jen nepatrně vzrůst ze současných 4,4 % na 6 % (ČT24, 2009).

Graf 4.4: Projekce celkové populace USA v letech 2010 – 2050¹³:

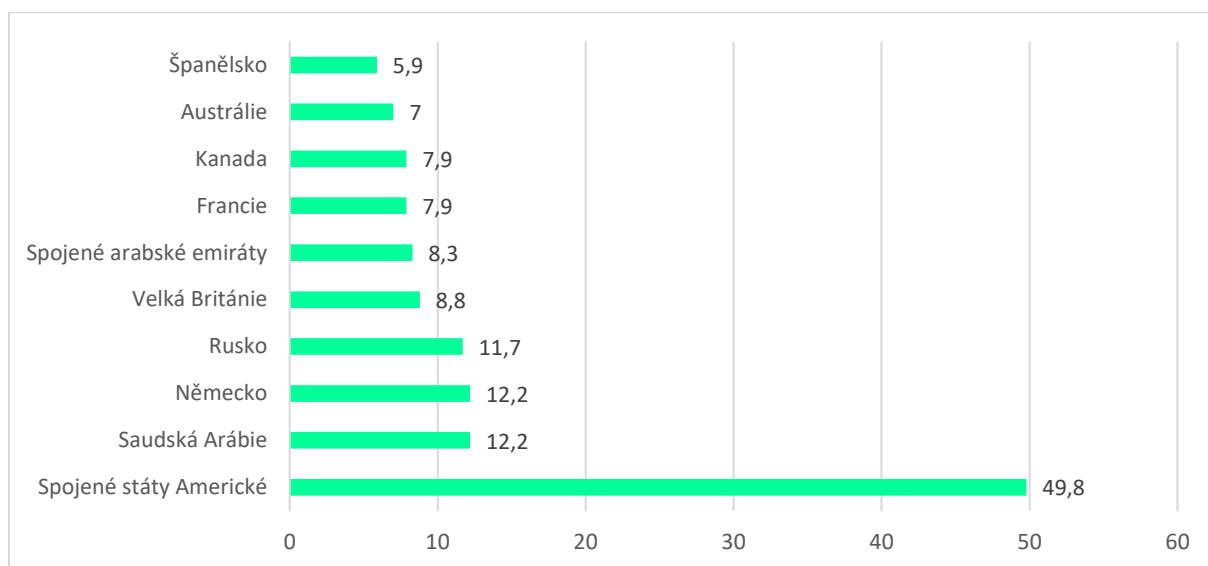


Zdroj: ORTMAN, GUARNERI, 2009.

Většina mezinárodních migrantů žije v relativně malém počtu zemí. V roce 2017, více než 50 % všech mezinárodních migrantů na světě žije jen v deseti zemích nebo oblastech. Největší počet mezinárodních migrantů se zdržoval ve Spojených státech amerických: 50 milionů, což odpovídá 19% světové populace. Saudská Arábie, Německo a Ruská federace hostily druhý, třetí a čtvrtý největší počet migrantů na celém světě (přibližně 12 milionů), následovalo Spojené království Velké Británie a Severního Irska (téměř 9 milionů) a Spojené arabské emiráty 8 milionů). Z dvaceti největších zemí určených mezinárodních migrantů po celém světě se devět nachází v Asii, sedm v Evropě, dvě v severní Americe a zbývající dvě v Africe a Oceánii (viz graf 4.3).

¹³ Projekce populace USA 2009, vydaná 14. srpna 2008, pracovala se čtyřmi alternativami založenými na předpokladu čisté mezinárodní migrace, a to s variantami: (1) s vysokou čistou mezinárodní migrací, (2) nízkou čistou mezinárodní migrací, (3) konstantní čistou mezinárodní migrací, a (4) nulovou čistou mezinárodní migrací. NIM=net international migration=čistá mezinárodní migrace.

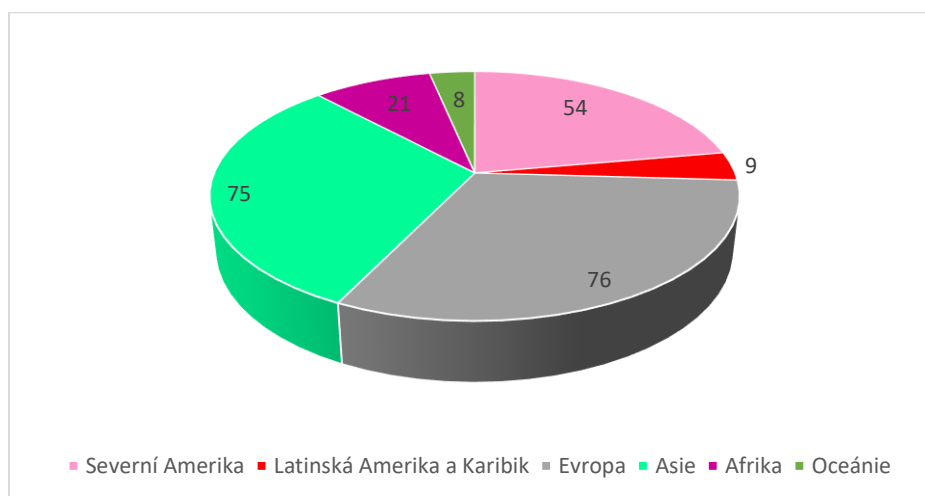
Graf 4.3: Země s největším počtem mezinárodních migrantů v roce 2017 (v milionech)



United Nations, 2017, vlastní zpracování.

Uprchlíká krize není pouze záležitostí na starém kontinentu. Potýkají se s ní i Spojené státy. Rozdíl byl v tom, že USA nevíta uprchlíky ze zemí Blízkého východu, ale ze Střední Ameriky. Podle zprávy OSN z roku 2016 vyplývá, že počet migrantů se ve světě stále zvyšuje. V roce 2000 bylo na světě 173 milionů migrantů, o deset let později se počet migrantů zvýšil na 222 milionů a v roce 2015 to bylo 244 milionů migrantů. Podle zprávy Trends in International Migrant Stock: The 2015 Revision žije dvě třetiny migrantů v Asii a Evropě (75 milionů a 76 milionů) a třetí největší populace migrantů je v Severní Americe (54 milionů) (viz graf 4.5). Zpráva uvádí, že největší počet uprchlíků je v Turecku, Pákistánu, Libanonu, Íránu a Jordánsku (American Immigration Council, 2016).

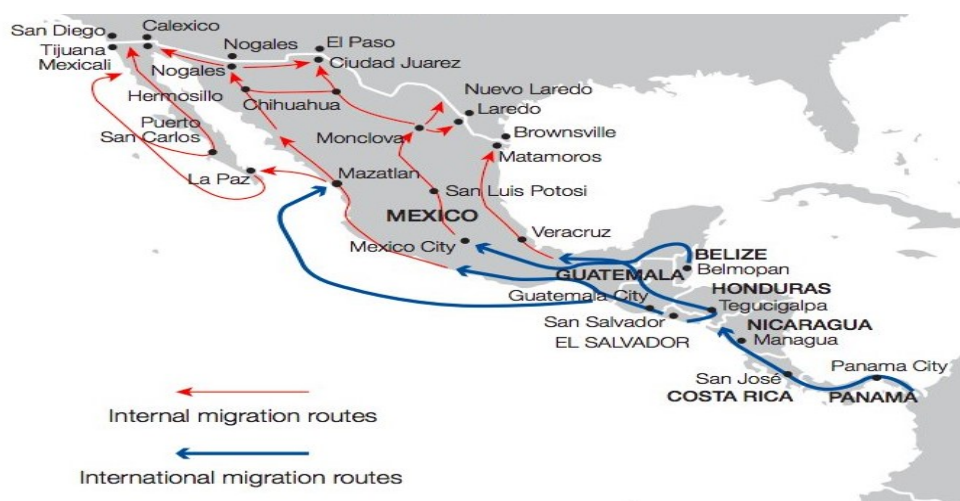
Graf 4.5: Mezinárodní data o migrujících populacích v roce 2015 (v milionech):



Zdroj: United Nations, 2016, vlastní zpracování.

Americká přistěhovalecká krize v roce 2014 se vyznačovala velkým počtem nezaopatřených dětí ze Střední Ameriky, které usilovaly o vstup do Spojených států. V roce 2016 bylo zadrženo na hranicích USA 26 000 dětí bez doprovodu dospělých a téměř 30 000 lidí, kteří cestují jako rodina. Převážná část z nich pocházela ze Salvadoru, Guatemala a Hondurasu. Jedná se o země, ve kterých chudoba a míra vražd patří k nejvyšším na světě. Během uplynulého desetiletí se Latinská Amerika stala oblíbenější cestou vstupu do USA pro asijské a africké migranty. Čísla jsou stále malá ve srovnání se stovkami tisíc Středoameričanů, kteří utíkají ze své rodné země kvůli násilí a chudobě, která v zemi panuje. Na obr. 4.2 lze vidět hlavní migrační trasy v Americe (American Immigration Council, 2016).

Obr. 4.2: Hlavní migrační trasy v Americe:



Zdroj: Business Insider, 2017.

4.3 Mezinárodní migrace v EU

Počet obyvatel Evropské unie se od roku 2008 výrazně zvýšil, přibližně o 100 milionu. Je to zapříčiněno zejména relativně vysokou čistou mírou migrace. Migrace je velmi důležitá v populační dynamice evropských společností, přičemž kvantifikace zahraničních obyvatel žijících v zemích EU je také důležitá. Evropská populace se zvyšuje díky kombinaci přirozeného růstu (více lidí se narodí, než zemře) a čisté migraci (více lidí se usazuje v EU). EU se rozkládá na více než 4 milionech km² a k roku 2017 měla přes 511 milionů obyvatel. Ovšem rok 2016 byl druhým rokem (od roku 1961), kdy došlo k mírnému přirozenému poklesu v EU-28. Změna počtu obyvatel (pozitivní, o 1,5 milionu více obyvatel) byla způsobena čistou migrací.

Z tabulky 4.2 je patrné, že nejvíce osob se rozhodlo usídlit v Německu, Itálii a Francii. V roce **2016** žádalo o udělení mezinárodní ochrany v členských státech Evropské unie (EU) 1 204 300 uchazečů o azyl, což je o něco méně než v roce **2015** (kdy bylo zaregistrováno 1 257 000 uchazečů o azyl). Občané ze Sýrie (334 800 žádostí o azyl), Afghánistánu (183 000) a Iráku (127 000) zůstávají v roce 2016 hlavními národnostmi, které usilují o mezinárodní ochranu v členských státech EU. V roce **2017** požádalo 650 000 prvních žadatelů o azyl o mezinárodní ochranu v členských státech Evropské unie (EU). Bylo to o polovinu méně než v roce 2015, kdy bylo zaregistrováno 1 206 500 přihlášených prvních uchazečů o azyl. Rok 2017 je srovnatelný s úrovní zaznamenanou v roce 2014 před vrcholy 2015 a 2016. Hlavními osobami žádající o mezinárodní ochranu v členských státech EU byly v roce 2017, stejně jako v předchozích letech, Sýrie (102 400 prvních uchazečů), Irák (47 500) a Afghánistán (43 600), přičemž spolu tvoří 30 % všech prvních žadatelů. Z tabulky také lze vidět, že všichni žadatelé o azyl byli mimo státy Evropské unie.

Tab. 4.2: Top 10 prvotních žadatelů o azyl podle země občanství 2015-2017:

Členský stát EU	První žadatel	#	%	Druhý žadatel	#	%	Třetí žadatel #		%
2015									
Belgie	Sýrie	10 295	26	Írák	9 215	24	Afgánistán	7 730	20
Bulharsko	Írák	6 910	34	Afgánistán	6 165	31	Sýrie	5 955	30
Česká republika	Ukrajina	565	46	Sýrie	130	11	Kuba	125	10
Dánsko	Sýrie	8 580	41	Irán	2 745	13	Afgánistán	2 215	11
Německo	Sýrie	158 655	36	Albánie	53 805	12	Kosovo	33 425	8
Estonsko	Ukrajina	95	42	Írák	15	7	Sýrie	15	7
Irsko	Pákistán	1 350	41	Bangladéž	285	9	Albánie	215	7
Řecko	Sýrie	3 325	29	Afgánistán	1 545	14	Pákistán	1 505	13
Španělsko	Sýrie	5 720	39	Ukrajina	3 340	23	Palestina	795	5
Francie	Sudán	5 315	8	Sýrie	4 625	7	Kosovo	3 825	5
EU	Sýrie	362 775	29	Afgánistán	178 230	14	Írák	121 535	10
2016									
Belgie	Sýrie	2 235	16	Afgánistán	2 225	16	Írák	760	5
Bulharsko	Afgánistán	8 645	46	Írák	5 240	28	Sýrie	2 585	14
Česká republika	Ukrajina	355	30	Írák	140	12	Kuba	80	7
Dánsko	Sýrie	1 255	21	Afgánistán	1 110	18	Stateless	490	8
Německo	Sýrie	266 250	37	Afgánistán	127 010	18	Írák	96 115	13
Estonsko	Sýrie	45	30	Írák	20	13	Irán	10	7
Irsko	Sýrie	245	11	Pákistán	235	11	Albánie	220	10
Řecko	Sýrie	26 630	53	Írák	4 770	10	Pákistán	4 420	9
Španělsko	Venezuela	3 960	25	Sýrie	2 920	19	Ukrajina	2 550	16
Francie	Albánie	6 850	9	Afgánistán	6 065	8	Sudán	6 055	8
EU	Sýrie	334 820	28	Afgánistán	182 985	15	Írák	126 955	11
2017									
Německo	Sýrie	48 970	25	Írák	21 930	11	Afgánistán	16 425	8
Itálie	Nigérie	24 950	20	Bangladéž	12 125	10	Pákistán	9 470	7
Francie	Albánie	11 395	13	Afgánistán	6 555	7	Haiti	5 565	6
Řecko	Sýrie	16 345	29	Pákistán	8 350	15	Írák	7 875	14
Velká Británie	Írák	3 260	10	Pákistán	3 125	9	Irán	3 050	9
Španělsko	Venezuela	1 032	34	Sýrie	4 150	14	Kolumbie	2 410	8
Švédsko	Sýrie	5 250	24	Eritrea	1 540	7	Írák	1 475	7
Rakousko	Sýrie	7 260	33	Afgánistán	3 430	15	Pákistán	1 425	6
Nizozemí	Sýrie	2 965	18	Eritrea	1 590	10	Maroko	980	6
Belgie	Sýrie	2 625	19	Afgánistán	995	7	Palestina	815	6
EU	Sýrie	102 385	16	Írák	47 525	7	Afgánistán	43 625	7

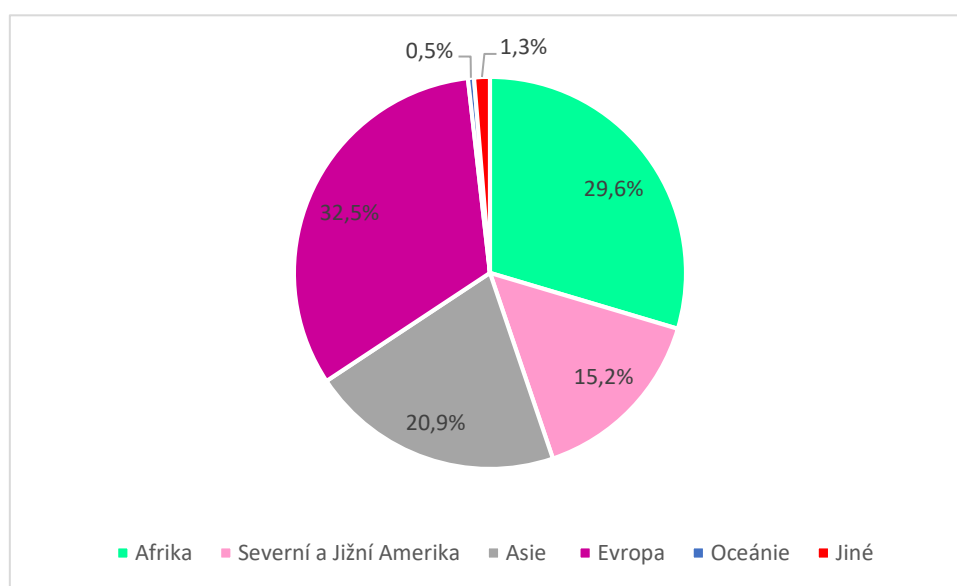
Zdroj: Eurostat, 2018d, vlastní zpracování.

Počet osob, které získalo občanství členského státu EU v roce 2016, činil 994,8 tisíc, což odpovídá 18% nárůstu oproti roku 2015. Itálie měla nejvyšší počet osob, které získaly občanství

v roce 2016, na 201,6 tis. (neboli 20 % z celkového počtu EU-28). Další nejvyšší míra získání občanství byla ve Španělsku (150,9 tis.), Spojeném království (149,4 tis.), Francii (119,2 tis.) a Německu (112,8 tis.). Jedním z běžně používaných indikátorů je "míra naturalizace", která je zde definována jako poměr mezi celkovým počtem udělených občanství a populací cizinců na počátku téhož roku. Členským státem EU s nejvyšší mírou naturalizace v roce 2016 bylo Chorvatsko (9,7 akvizic na 100 cizinců), po němž následovalo Švédsko a Portugalsko (7,9 a 6,5 akvizic na 100 cizinců).

Občané třetích zemí představovali 87 % všech osob, které získaly občanství členského státu EU v roce 2016. Graf 4.3 ukazuje nové občany EU-28, kteří pocházeli převážně z Afriky (30 % z celkového počtu získaných občanů), Severní a Jižní Ameriky (15 %), Asie (21 %) a Evropy mimo EU-28 (20 %) (Eurostat, 2018b).

Graf 4.6: Příjemci občanství členského státu EU v roce 2016 podle kontinentů původu:



Zdroj: Eurostat, 2018b, vlastní zpracování.

Největší skupinou, která získala **občanství** v členském státě EU v roce 2016, byli občané Maroka (86 100 osob, z nichž 88 % získalo státní občanství Itálie, Španělska nebo Francie) druhé místo obsadila Albánie (48 400, 97 % získalo občanství Itálie, Řecka nebo Belgie). Dále to byla Indie, kde občanství v některém členském státě získalo 35 000, 85 %. 15 000 občanů z Ekvádoru získalo občanství ve Španělsku (viz Tab. 4.1). Migrační faktory ovlivňují každou skupinu cizinců. Může se jednat o faktor jako je pracovní migrace, historické vazby, geografická blízkost, politický vývoj nebo společný jazyk. S koloniální minulostí je spojena

například Francie, Španělsko, Portugalsko nebo také Velká Británie. Za vysokým počtem Turků v Německu stojí nábor tureckých pracovníků v 60. a 70. letech 20. století. Války a občanské konflikty stojí za významným počtem uprchlíků z Iráku do Švédska, Rakouska a Slovinska (Eurostat, 2018b).

Tab. 4.1: Hlavní příjemci občanství členského státu EU v roce 2016:

Státy	Hlavní členský stát EU, který přiznává občanství	%	Druhý hlavní stát EU, který přiznává občanství	%	Třetí hlavní stát EU, který přiznává občanství	%
Maroko	Španělsko	36,5	Itálie	34,8	Francie	17,5
Albánie	Itálie	54,7	Řecko	42,3	Belgie	0,8
Indie	Velká Británie	59,1	Itálie	22,9	Německo	3,7
Pákistán	Velká Británie	50,8	Itálie	23,3	Španělsko	9,6
Turecko	Německo	49,6	Francie	17,5	Nizozemí	8,5
Ukrajina	Jiný ¹⁴	38,6	Německo	19,2	Rumunsko	16,8
Alžírsko	Francie	75,4	Španělsko	9,2	Itálie	7,2
Rusko	Jiný	43,6	Německo	21,6	Francie	18,3
Brazílie	Portugalsko	36,3	Itálie	27	Španělsko	15,9
Ekvádor	Španělsko	72,5	Itálie	21,9	Belgie	2,3

Zdroj: Eurostat, 2018c, vlastní zpracování.

Podle strategie, kterou vydala Evropská komise, nazvanou Regiony 2020, bude populační růst v EU zpomalovat a po roce 2025 začne klesat. Podle odhadů by do roku 2050 mělo být ve věkové skupině 15 – 64 let o 48 milionů obyvatel méně a o 58 milionů obyvatel méně ve věkové skupině nad 65 let. Potencionálně bude docházet ke snižování celkové zaměstnanosti. Populace EU bude v roce 2020 činit 6,4 % světové populace a v roce 2050 5,2 %. Evropa v tom není ale sama, se stárnutím populace se bude potýkat také USA, Japonsko, Čína a Indie. Proto se právě migrace stává významným faktorem, který ovlivňuje demografické změny. Hlavními čistými příjemci mezinárodních migrantů v Evropě by mezi léty 2005 a 2050 mělo být Německo, Itálie, Velká Británie a Španělsko (European Union, 2008).

¹⁴ Nečlenský stát EU

4.4 Politiky a programy pracovní migrace v USA a členských zemí EU

Jedním ze základních dokumentů týkajících se pracujících migrantů je **Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin**. Tato Úmluva navazuje na **Úmluvu o právech uprchlíků** a na dvě úmluvy Mezinárodní organizace práce (ILO). Mezinárodní Úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin obsahuje soubor práv ekonomických migrantů a jejím cílem je ochrana migrujících pracovníků. Usiluje o to, aby pracovníkům byla zaručena rovnost při ochraně lidských práv. Úmluva byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 1990, ale účinností nabyla až v roce 2003.

Klíčovou částí akčního plánu ILO je rozšířit celosvětovou znalostní základnu v oblasti pracovní migrace. Akční plán byl obsažen v Rezoluci **Fair Deal for Migrant Workers (Spravedlivé jednání pro migrující pracovníky)**, která byla přijata na 92. zasedání Mezinárodní konference práce v červnu 2004. Cílem je zlepšit a rozvíjet migrační politiky a programy a maximalizovat výhody migrace pracovních sil a naopak minimalizovat její negativní důsledky (ILO, 2004).

Program **Portability of social security rights to nationals of both the EU and third countries**, nebo-li **Převoditelnost práva na sociální zabezpečení na státní příslušníky EU a třetích zemí**. Zodpovědnost za tento program nese Správní komise pro sociální zabezpečení migrujících pracovníků, Rada a Evropský parlament. Od doby, kdy bylo Nařízením č. 1408/71 přijato v červnu 1971, usilovala Evropská unie o koordinaci práv sociálního zabezpečení osob pohybujících se v rámci jejich hranic. Od 1. května 2010 bylo nahrazeno výše uvedené nařízení a použito nové nařízení o modernizované koordinaci (Nařízení 883/2004 a 987/2009). Koordinace sociálního zabezpečení mimo jiné znamená, že jednotlivci jsou pokryti legislativou jedné země najednou. Mají stejná práva a povinnosti jako státní příslušníci dané země. Pokud má státní příslušník EU nárok na peněžitou výhodu z jedné země EU, může ji obecně dostat i v případě, že se přestěhuje do třetí země. Společná pravidla EU se vztahují na všechny státní příslušníky EU, Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska, a také na osoby bez státní příslušnosti a uprchlíky, kteří mají bydliště a jsou pojištěni v jedné z těchto zemí. Platí také pro státní příslušníky třetích zemí, kteří legálně pobývají a kteří se přestěhovali mezi výše uvedené země. Nařízení EU nenahrazuje vnitrostátní systém sociálního zabezpečení jedním evropským systémem, tudíž země se mohou svobodně rozhodnout, kdo má být pojištěn podle jejich právních předpisů, jaké výhody jsou poskytovány a za jakých podmínek (ILO, 2015a).

Jedním z programů je program **Send Money Home (Pošli peníze domů)**. Webová stránka Sendmoneyhome.org byla spuštěna v březnu 2005 oddělením britského ministerstva pro mezinárodní rozvoj (DFID) s cílem snížit náklady na převody peněz tím, že vytvoří konkurenci mezi poskytovateli služeb. Tato iniciativa byla součástí odpovědi na zjištění průzkumu DFID o službách v oblasti remitencí, které mají přistěhovalci ve Spojeném království k dispozici. Společnost Sendmoneyhome.org se stala nezávislou a bezplatnou stránkou pro srovnávání peněžních převodů a rozšířila se o informace o službách převodu peněz ve více než 80 zemích. Uživatelé zvolí země určení a původu a částku, kterou chtějí poslat. Pokud jsou k dispozici služby, zobrazí se seznam poskytovatelů spolu s kurzem, poplatkem, rychlostí a dalšími informacemi. Tato stránka poskytuje migrujícím pracovníkům větší kontrolu nad svými penězi, a zároveň zaručuje, že vyšší část odeslané částky získá příjemce.

Send Money Home pokrývá regiony Afrika, Amerika, Asie a Evropa. Do programu je zapojena Austrálie, Nový Zéland, Kanada, USA a Velká Británie. Úkolem programu je:

- snížit transakční náklady,
- zvýšit spolehlivost a transparentnost služeb,
- zvýšit znalosti u přistěhovalců o tom, jak nejlépe posílat peníze,
- minimalizovat regulace a překážky,
- zlepšit přístup k remitencím a převodu finančních prostředků.

V říjnu 2014 byla spuštěna služba FXcompared Intelligence s cílem poskytnout podrobnější výzkum v oblasti převodu peněz a zvýšit transparentnost tohoto odvětví (ILO, 2015b).

Program, kterého se účastní USA a Mexiko společně je označován za **Matrícula consular with high security features for Mexicans abroad (Konzulární rejstřík vysokými bezpečnostními prvky pro Mexičany v zahraničí)**. Jedná se o konzulární registr pro Mexičany žijící v zahraničí. Konzulát Matrícula je oficiální průkaz totožnosti vydaný pro mexické emigranty vládou Mexika a jeho konzulárními orgány. Karta, na kterou byly v roce 2002 doplněny bezpečnostní prvky, svědčí o tom, že nositel karty je státní příslušník Mexika žijící v zahraničí. Stojí 27 USD a platí po dobu pěti let. Karta může být použita jako identifikace při jednání s vládními úřady, k otevření bankovních účtů a v některých případech k získání řidičského průkazu. Karty jsou zvláště užitečné pro neregistrované migranty, protože jsou vydávány bez ohledu na imigrační status a neposkytují informace o přistěhovalectví.

Skutečnost, že Konzulát Matrícula poskytuje zvýšený přístup k bankovním službám, má také další výhodu snížení nákladů na převody peněz do Mexika. V roce 2002 vydalo Mexiko více než 1,4 milionu karet pouze v USA. Program začal fungovat v březnu 2002. Program se týká regionů Severní a Jižní Ameriky a hlavním tématem je pracovní migrace a její rozvoj, ochrana pracovních migrantů a proces migrace (ILO, 2015).

Více než 12 milionů Mexičanů v současné době žije mimo Mexiko, přičemž převážná většina žije ve Spojených státech. V devadesátých letech zahájil ministr zahraničních věcí Mexika program zaměřený na Mexičany v zahraničí, aby posílil své vztahy s Mexikem a podpořil zdravotní a vzdělávací infrastruktury v diasporických¹⁵ komunitách. Tento program byl reorganizován v roce 2003, aby se stal **Institutem pro Mexičany v zahraničí (Instituto de los Mexicanos en el Exterior)**. Zdroje pro financování tohoto programu zajišťuje Mexická vláda. Program se soustředí na tři hlavní cíle:

- 1) vytvořit síť pro výměnu znalostí a dovedností,
- 2) provádět programy zaměřené na zlepšení kvality života v diasporách,
- 3) posílit organizační vlastnosti v mexické diaspoře.

IME sdružuje všechny příslušné zúčastněné strany v Mexiku a Spojených státech, aby diskutovali o výzvách a příležitostech, jimž čelí Mexičané v zahraničí. Koordinuje činnosti zúčastněných stran, organizuje semináře a konference o migraci, a vydává doporučení a realizuje programy pro komunitu v zahraničí (MPI, 2010).

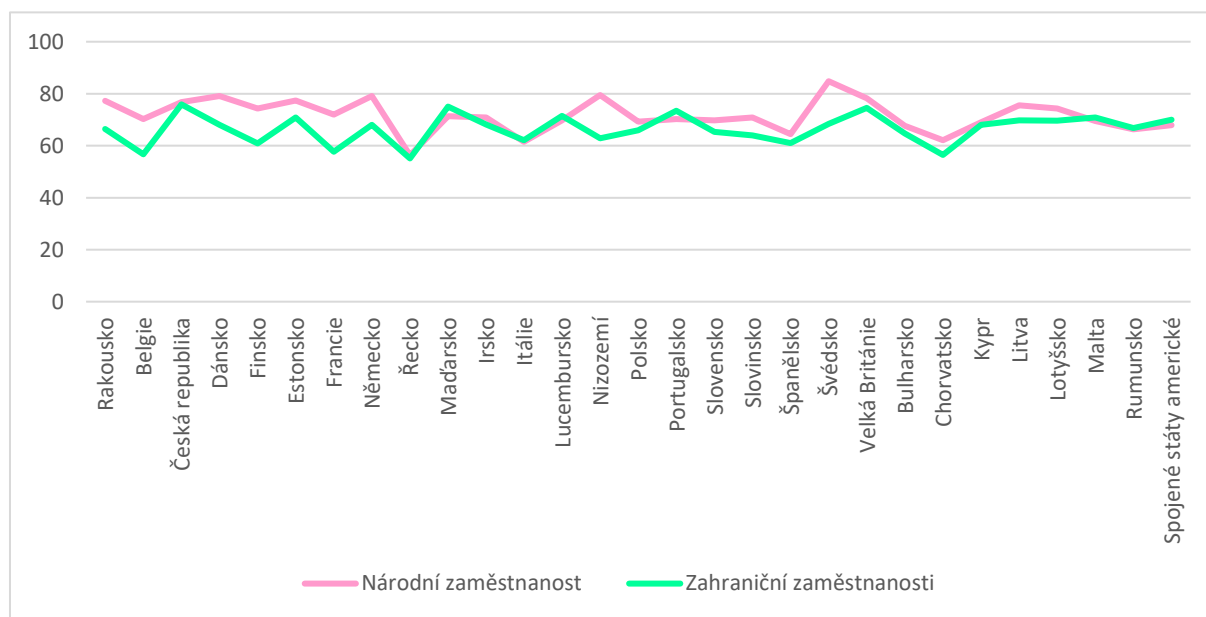
4.5 Srovnání mezinárodní migrace v EU a USA

Současná situace na pracovních trzích v EU a USA je taková, že se na nich objevuje stále méně mladých lidí a starší generace odchází do důchodu. Proto právě migrace za prací je pro tyto dva aktéry možností, jak nahradit nedostatek pracovních sil. Situace se změnila v době ekonomické krize, kdy tlaky na pracovním trhu byly zmírněny, a čistá migrace se začala snižovat. Jedním z důvodů bylo to, že zaměstnavatelé nepotřebovali tolik pracovníků, imigranti měli méně pracovních příležitostí a vlády zaváděly opatření k zamezení příchodu imigrantů na pracovní trh. Míra zaměstnanosti migrantů v roce 2016 zůstala v zemích OECD poměrně stabilní ve výši 66 %. Graf 4.7 znázorňuje míru zahraniční a národní nezaměstnanosti v zemích EU a USA (OECD, 2017). V roce 2016 byla míra zaměstnanosti EU-28 pro populaci původního

¹⁵ Diaspora označuje lidi, kteří jsou přinuceni emigrovat ze své země.

obyvatelstva v produktivním věku 71,8%, což bylo o 5,8 procentního bodu vyšší, než je míra zaznamenaná pro cizince-narozené přistěhovalce. Naopak v USA je míra zaměstnanosti pro přistěhovalce vyšší než pro populaci původního obyvatelstva, téměř o 4 %.

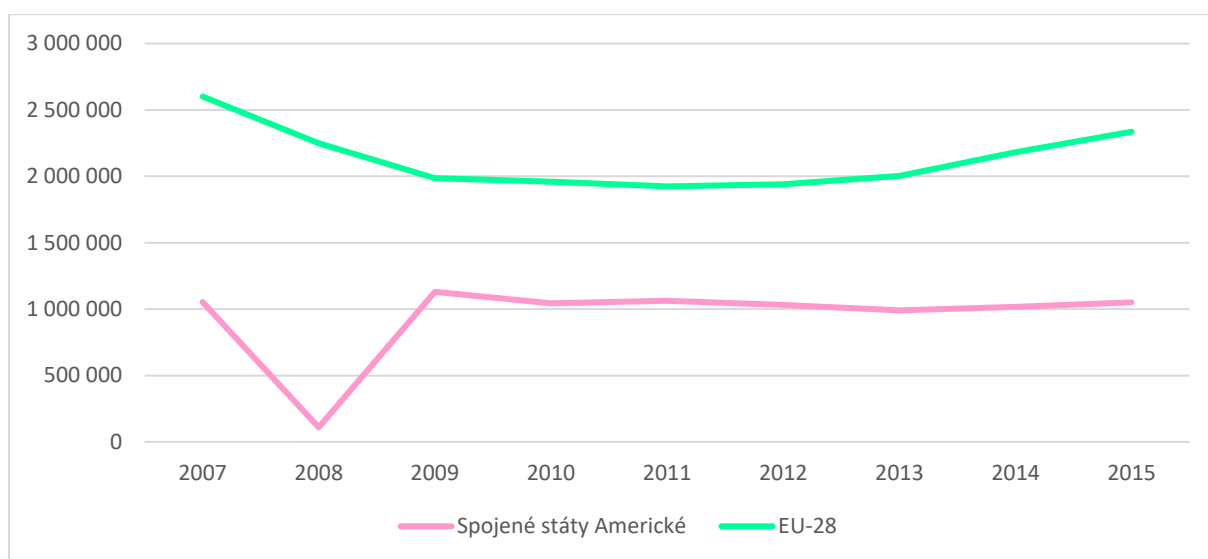
Graf 4.7: Míra zahraniční a národní zaměstnanosti v zemích EU a USA v roce 2016 (v %):



Zdroj: OECD, 2017a, vlastní zpracování.

USA přijaly v roce 2002 Národní bezpečnostní strategii, která identifikuje 3 hrozby pro USA - terorismus, proliferace zbraní hromadného ničení a regionální konflikty. EU tyto tři hrozby přijala za své a přidala k nim další dvě – organizovaný zločin a nefunkční státy. Právě poslední hrozba – nefunkční státy, představuje pro EU větší hrozbu než pro USA. Většina těchto států se nachází na Blízkém východě nebo v Africe. Při selhání států v těchto regionech dochází k hromadným přesunům do oblastí, které jsou pro ně bezpečné. A právě tyto oblasti se nacházejí v Evropské unii, protože je nejbližší těmto oblastem. Tab. 4.3 a graf 4.7 dokumentují přílivy azylantů do EU a USA. Je patrné, že Evropská unie je takovouto migrací zasažena více než USA, čísla jsou téměř dvojnásobná. V USA je příliv azylantů téměř stabilní vyjma roku 2007 a 2008, kdy probíhala hospodářská krize. V EU neměla hospodářská krize na počet azylantů takový důsledek a od roku 2009 do roku 2013 se počet azylantů pohyboval na stabilní úrovni. Nárůst nastal až s uprchlickou krizí v roce 2014 (OECD, 2017).

Graf 4.8: Příliv počtu azylantů v USA, EU-28 v letech 2007-2015:



Zdroj: OECD, 2017, vlastní zpracování.

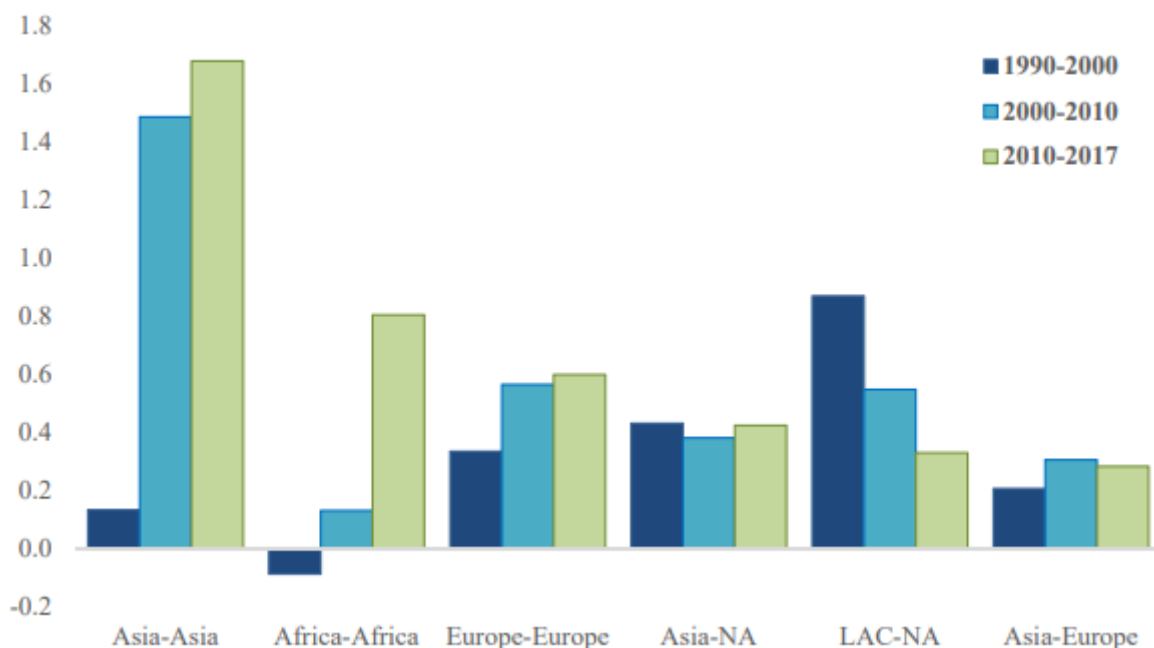
Tab. 4.3: Příliv počtu azylantů v USA, EU-28 v letech 2007-2015 (v tisících):

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Spojené státy Americké	1 052,4	110,1	1 130,2	1 043,3	1 062,4	1 031,9	990,8	1 016,5	1 051
EU-28	2 601,1	2 249,1	1 985,6	1 959,5	1 924,3	1 940,5	2 003,4	2 180,6	2 336,7

Zdroj: OECD, 2017, vlastní zpracování.

Graf 4.9, znázorňuje změny počtu mezinárodních migrantů v šesti největších regionálních migračních koridorech. V roce 2017 byla Asie-Asie největším regionálním migračním koridorem na světě. Od roku 2000 do roku 2010 koridor Asie-Asie rostl ročně v průměru o 1,5 milionu mezinárodních migrantů, což se v letech 2010 až 2017 zvýšilo na 1,7 milionu. Evropa - Evropa byla druhým největším regionálním koridorem v roce 2017, kdy se v Evropě narodilo kolem 41 milionů mezinárodních migrantů žijících v jiné zemi Evropy. Průměrný meziroční nárůst počtu migrantů z Evropy do Evropy činil od roku 2000 zhruba 0,6 milionu. Na třetím místě je pak koridor Latinská Amerika a Karibik a Severní Amerika.

Graf 4.9: Změny počtu mezinárodních migrantů v šesti největších regionálních migračních koridorech, 1990 – 2017 (v milionech):

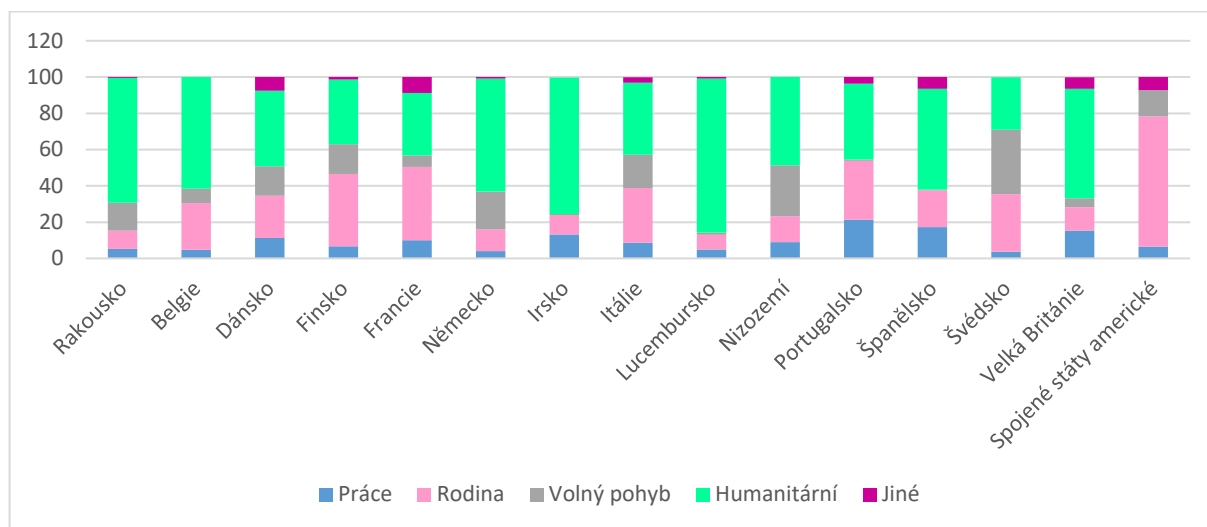


Zdroj: United Nations, 2017.

Migrace reagovala na velké šoky v uplynulém desetiletí. Zejména hospodářská krize v Evropě v období 2007/08 a nedávno humanitární krize v letech 2015/16 přetvořily mezinárodní situaci mnoha způsoby. Práce OECD v oblasti migrace reagovala na tuto otázku širokou škálou publikací, analýz a politických sdělení zaměřených na možné politické reakce na hospodářské a geopolitické šoky. Migrace je stále řízena strukturálními faktory. Země OECD si konkurují, aby přitahovaly a udržovaly talentované lidi, včetně mezinárodních studentů a také, aby zachovaly rodinné vazby mezi migrujícími osobami. Výroční zpráva OECD pro mezinárodní migraci přezkoumává a analyzuje hlavní trendy migračních toků, populací a politik. Poskytuje mezinárodně srovnatelné údaje o dočasných a trvalých migračních tocích podle kategorie vstupu a údajů. V následujícím Grafu 4.10 jsou znázorněny trvalé migrační toky podle kategorií vstupu do vybraných zemí EU a USA v roce 2015. Jak lze v Grafu 4.10 vidět, nejvíce do států EU jezdí migranti z humanitárních důvodů¹⁶. Zatímco do Spojených států jezdí migranti za účelem sloučení rodin.

¹⁶ Humanitární důvody – osoby zvláště těžce postižené či nemocné, osoby z oblastí postižených humanitární katastrofou, ať už způsobeny lidskými, či přírodními faktory (Právní prostor, 2017).

Graf 4.10: Trvalé migrační toky podle kategorií vstupu do vybraných zemí EU a USA v roce 2015 (v %):



Zdroj: OECD, 2017-2018, vlastní zpracování.

5 Závěr

Migrace doprovází lidstvo už od jeho počátku. Jejím prostřednictvím byly osídleny nové kontinenty a vytvořila se soudobá politická, kulturní i etnická mapa světa. Kolonizace a migrační pohyb, ze západních částí Evropy do dalších světových destinací, převládá od vrcholového středověku až do období po druhé světové válce. Po roce 1945 se válkou zdevastovaná Evropa začíná vracet mezi ekonomicky vyspělé regiony, což bylo doprovázeno přílivem obyvatelstva, který z Evropy vytvořil poprvé v novodobé historii region s pozitivním migračním saldem. Nyní se svět začíná opět měnit. V řadě zemí vládnou náboženské nepokoje, válečné konflikty a chudoba. Destabilizace rozsáhlých oblastí od Severní Afriky až po Blízký a Střední východ nutí lidi opouštět své domovy a Evropa během posledních tří let zažívá největší hromadný pohyb osob od druhé světové války.

Na migraci je nahlíženo jako na změnu trvalého pobytu s celou řadou dopadů na tranzitní, emigrační a zejména imigrační země. Obecně se migrační trendy ve světě vyznačují dvěma základními směry migračních pohybů, a to Východ-Západ a Jih-Sever. Tyto trendy světové mezinárodní migrace jsou ovlivňovány specifickými vlivy – „push factors“ a „pull factors“ (viz kap. 2.1). Migrace není definována jen jako termín, ale i jako proces, kterým se zabývají vědci z různých oborů, např. z oblasti sociálních věd nebo z oblasti ekonomie. V rámci těchto oborů vzniklo několik na sobě zcela nezávislých teorií, které analyzují migraci na makro úrovni nebo mikro úrovni.

V dnešní době, kdy se rozvoj technologie, dopravy ale i dostupnost bydlení stoupá, se uplatňují specifické formy migrace. Mezi tyto formy patří přeshraniční migrace, pohyb vysoce kvalifikovaných pracovníků, tzv. brain drain nebo také poměrně nový fenomén, tzv. cirkulační migrace. Jde o migraci obyvatel, kteří se dočasně nebo natrvalo vrátí zpět do země svého původu, eventuálně se vracejí cyklicky (viz kap. 2.6). S mezinárodní migrací je také spojen význam remitencí. Touto problematikou se zabývá řada studií a remitence považují za účinný prostředek pro rozvoj ekonomicky zaostalých zemí a především venkovských oblastí (viz kap. 2.4).

Do Evropské unie přichází žádat o azyl mnoho „zranitelných“ osob. Azyl je forma mezinárodní ochrany poskytována osobám prchajícím z jejich domovských zemí, kam se nemohou vrátit z důvodu oprávněného strachu z pronásledování. Za rok 2015 přijaly členské státy podle údajů z Eurostatu 1 322 825 žádostí o azyl, což je dvojnásobný nárůst oproti roku 2014 (626 960 osob). Hodnoty z roku 2017 se dostaly téměř na stejnou úroveň jako hodnoty

před krizí (tedy v roce 2014), viz graf 3.5. Migrační role Evropy je nezpochybnitelná, vždy působila jako cílová oblast migrantů. Evropa již v minulosti zastávala roli významného cílového regionu a tuto roli zastává dodnes. Imigrace se do popředí evropských debat dostala teprve v 80. letech 20. století. Imigrace států EU se liší nejen v počtu imigrantů, ale i zemí jejich původu. Přestože členské země Evropské unie čelí stejným problémům, které se týkají imigrace, azylová a migrační politika patří mezi ty oblasti, ve kterých si členské státy ponechávají větší část kompetencí. Jedním z důvodů je, že tuto politiku považují za důležitý prvek národní suverenity. Evropská unie však pro realizaci společné migrační a azylové politiky disponuje několika institucemi, nástroji a programy na jejich podporu (viz kap. 3.2).

V mnoha zemích jsou významné rozdíly v přístupu k cizincům a také ve vytváření podmínek v procesu jejich adaptace cizinců. V této souvislosti existují tři typy modelů – asimilační, diskriminační a multikulturální (viz kap. 3.1). I když obyvatelé EU nejsou tolik zasaženi chudobou a mají poměrně vysokou životní úroveň, potýká se Evropa se stárnutím obyvatelstva a nedostatkem přírůstku populace. Podle statistického úřadu Eurostat ubývá v EU pracovních sil a tento úbytek postihne všechny regiony Evropské unie. Proto je potřeba zajistit, aby starší lidé působili v ekonomice déle. Možným řešením je reforma penzijního systému a liberálnější imigrační politika, protože ta může zajistit, aby se v EU zvýšil počet ekonomicky aktivního obyvatelstva (viz kap. 3.3).

V dnešním globalizovaném světě představují EU a USA cílové destinace pro mnoho obyvatel z jiných částí světa. V roce 2017 bylo po celém světě 258 milionů mezinárodních migrantů, což je o 44 milionů více než v roce 2010. Spojené státy americké patří mezi klasické imigrační země, kde de facto původní obyvatelstvo neexistuje. Nejvíce světových migrantů žije v Evropě, ale jednotlivou zemí s největším počtem mezinárodních migrantů jsou právě Spojené státy americké. V roce 2006 Spojené státy americké zaznamenaly největší příliv imigrantů od roku 1991. Největší počet imigrantů ve Spojených státech amerických tvoří obyvatelé Latinské Ameriky a nejvíce z nich je z Mexika. Dvě třetiny všech nelegálních přistěhovalců ve Spojených státech amerických je soustředěno v osmi velkých jižních státech (viz obr. 4.1). Do roku 2050 se očekává ve Spojených státech rychlý nárůst počtu starší populace a velké zvýšení etnické a rasové rozmanitosti.

V Evropské unii se v posledních letech výrazně zvýšil počet obyvatel. Tento trend je připisován především relativně vysoké míře čisté migrace. Přibližně 40 % cizinců z EU-28 je ze zemí mimo Evropu. Nejvíce jich žije v Německu (44 %), Španělsku (56 %), Velké Británii

(18 %), Francii (26 %) a Itálii (37 %). Zároveň občané těchto zemí jsou nejpočetnějšími cizinci, kteří žijí v jiném členském státě EU. Nepočetnější skupina, která žije na území EU, je skupina Maročanů (88 %), po nich následují Turci (75,6 %).

Hypotéza, která byla na začátku diplomové práce stanovena, byla na základě analýzy mezinárodní migrace v EU a USA potvrzena. Do Evropské unie přicházejí imigranti z bývalých kolonií a tou největší je skupina cizinců ze Sýrie. A právě Sýrie se po 1. světové válce stala součástí francouzské koloniální říše. V roce 2015 přišlo do Evropy 362 775 migrantů ze Sýrie, v roce 2016 to bylo 334 800 migrantů ze Sýrie. Po krizi v roce 2017 jich bylo 102 400 (viz kap. 4.3).

Seznam použité literatury

Knížní publikace:

1. BARŠOVÁ, Andrea a BARŠA, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. 308 s. ISBN 80-210-3875-6
2. BAŠTÝŘ, Ivo a kol. *Sociální důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2005. 334 s. ISBN 80 – 210 – 3722 – 9.
3. BŘÍCHÁČEK, Tomáš. *Unie ve víru migrační krize*. Praha: Institut Václava Klause, 2016. 260 s. ISBN 978-80-7542-023-7.
4. FAIST, Thomas. *The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces*. New York: Oxford University Press, 2000. ISBN 01-982-9726-2.
5. FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Postavení Evropské unie v globalizované světové ekonomiky*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2014. 364 s. ISBN 978-80-248-3333-0.
6. FIALA, Petr a PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s. ISBN: 978-80-7325- 180-2.
7. HECZKO, Stanislav. *Pracovní texty k předmětu Mezinárodní ekonomické vztahy*. Ústí nad Labem: Fakulta sociálně ekonomická UJEP, 2007. ISBN 978-80-7044-922-6. Str. 98 - 100.
8. HRABÁLEK, Martin. *Ochrana hranic EU a role agentury FRONTEX v ní*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2012. 155 s. ISBN 978-802-1059-887.
9. HUSÁKOVÁ, Mária - RIEVAJOVÁ, Eva. 2009. *Teoretické a praktické aspekty migrácie pracovnej sily*. In Nová ekonomika: vedecký časopis Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave. Bratislava : EKONÓM, 2009. December 2009, roč. 2, č. 4, s. 80-88.. ISSN 1336-1732.
10. JANKŮ, Martin a Linda JANKŮ. *Právo EU po Lisabonské smlouvě*. 2. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2015. 312 s. ISBN 978-80-7418-245-7.
11. JENÍČEK, Vladimír. *Globalizace světového hospodářství*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2002. 152 s. ISBN 80-7179-787-1.
12. KUBIŠTA, Václav a kol. *Mezinárodní obchod a migrace: edice faksimilií*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 462 s. ISBN 978-80-7380-655-2.

13. KUNEŠOVÁ, Hana, et al. *Světová ekonomika : Nové jevy a perspektivy*. 2. doplněné a přepracované vyd. Praha : C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-7179-4554.
14. LACINA, Lubor et al. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.
15. PALÁT, Milan. *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*. Ostrava: Key Publishing, 2015. 94s. ISBN 978-807-4182-303.
16. PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-807-3806-118.
17. RABUŠIC, Ladislav, BURJANEK, Aleš. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?* Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003, Výzkumné zprávy
18. SOCHROVÁ, Marie. *Dějepis v kostce I. : Pravěk, Starověk, Středověk*. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1999. 159 s. ISBN 80-7200-336-4.
19. TÝČ, Vladimír a kol. *Lexikon : právo Evropské unie*. Ostrava : Sagit, 2004. 322 s. ISBN: 80-7208-428-3.
20. UHEREK, Zdeněk a kol. *Migrace: Historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. 143 s. ISBN 978-80-905942-9-6.
21. WAUGH, David. *Geography: An Integrated Approach*. 3rd Edition. UK: Nelson Thornes. 2002. s. 656. ISBN 0-17-444706-X.

Elektronické publikace:

22. DRBOHLAV, Dušan. *Evropa a proces mezinárodní migrace (se zvláštním důrazem na země Evropské unie a Evropského společenství volného obchodu)* [online]. Europeum-institut pro evropskou politiku, 2001, [cit. 2018-02-28]. Dostupný z: http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=320.
23. DRBOHLAV, Dušan. *Geografické aspekty v rámci interdisciplinárního výzkumu migrace obyvatelstva*. [online]. In: Geografie – Sborník České geografické společnosti. 1999, [cit. 2018-02-28]. Dostupný z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.
24. DRBOHLAV, Dušan, UHEREK, Zdeněk. *Reflexe migračních teorií* [online]. 2008 [cit. 2018-02-23]. Dostupný z: <http://www.natur.cuni.cz/~ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.

25. HENDRIKS, Martijn, BARTRAM David. *Macro-conditions and immigrants' happiness: Is moving to a wealthy country all that matters? Social Science Research* [online]. 2016, [cit. 2018-03-29]. ISSN 0049089x. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0049089X15001891>.
26. ORTMAN, Jennifer; GUARNERI, Christine. *U.S. Census Bureau : U.S. Population Projections* [online]. 2009 [cit. 2018-04-12]. United States Population Projections: 2000 to 2050. Dostupné z: <http://www.census.gov/population/www/projections/analytical-document09.pdf>.
27. STOJANOV, Robert a NOVOSÁK, Jiří. Rozvojovka. *Mezinárodní migrace a rozvoj - (ne)čekané souvislosti?* [online]. 2008 [cit. 2018-02-26]. Dostupný z: http://www.rozvojovka.cz/mezinarodni-migrace-a-rozvoj-ne-cekanesouvislosti_200_30.htm.
28. VÁVRA, Jaroslav. *Migrace : (nejen za prací)* [online]. 2003, [cit. 2018-03-26]. Dostupný z: <http://people.tul.cz/~jaroslav.vavra/GEOGR/MIGRACE.pdf>.
29. VIALET, Joyce C. *A brief history of U.S. immigration policy* [online]. 2000, [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metacrs8492/m1/1/high_res_d/80-223_1980dec22.pdf.
30. VOJTKOVÁ, Michaela. *Teorie mezinárodní migrace* [online]. Sociologický ústav, 2002 , 20.4.2005 [cit. 2018-02-23]. Dostupný z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=113>>. ISSN 1214-1720.

Elektronické zdroje:

31. ADVIDI. *The Ultimate Guide to Affiliate World Europe 2017 - Berlin* [online]. 2017 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://advidi.com/ultimate-guide-affiliate-world-europe-2017-berlin/>.
32. AKTUÁLNĚ. *Itálie proškolí pobřežní stráž, Tunisko dodá lodě. Země se dohodly na boji s nelegální migrací* [online]. © 9. 2. 2017 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/italie-a-tunisko-podepsaly-dohodu-o-boji-proti-nelegalnimig/r~05ce3562eec211e6b0800025900fea04/>.
33. AKTUÁLNĚ. *Evropská unie neplní dohodu o uprchlících, Turecko ji přehodnotí, hrozí Erdoganův ministr* [online]. © 15. 3. 2017a [cit. 2018-03-29]. Dostupné z:

<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropska-unie-neplni-dohodu-o-uprchlicich-turecko-jiprehodn/r~cef0192a096511e79d89002590604f2e/>.

34. AMERICAN IMMIGRATION COUNCIL. *How the United States Immigration System Works* [online]. 2016 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.americanimmigrationcouncil.org/research/how-united-states-immigration-system-works>.
35. BUSINESS INSIDER. *The world's most popular migrant routes, in maps* [online]. 2017 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://uk.businessinsider.com/worlds-most-popular-migrant-routes-in-maps-2017-12/#the-mediterranean-1>.
36. CENSUS. *American FactFinder - Results* [online]. 2016 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?src=bkmk>.
37. ČESKÉ NOVINY. *Nastal čas uzavřít migrační trasu z Libye do Itálie, řekl Tusk* [online]. © 2. 2. 2017 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/nastal-cas-uzavritmigracni-trasu-z-libye-do-italie-rekl-tusk/1445383>.
38. ČESKÉ NOVINY. *Operace Sophia: Mission impossible* [online]. 2017a [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/operace-sophia-mission-impossible/1501260>.
39. ČSÚ. *Metodika - nelegální migrace* [online]. 2018 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-nelegalni-migrace>
40. ČT24. *Za 40 let budou běloši v USA v menšině* [online]. 2009 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ct24/svet/1366609-za-40-let-budou-belosi-v-usa-v-mensine>.
41. DEMOGRAFIE. *Demografické informace, analýzy a komentáře* [online]. Demografické informační centrum, 2005 [cit. 2018-02-16]. Dostupný z: http://www.demografie.info/?cz_migrace. ISSN 1801-2914.
42. ENCYKLOPEDIE MIGRACE. *Migrační dohoda mezi EU a Tureckem* [online]. 2017 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://encyklopedie.org/migracni-dohoda-mezi-eu-a-tureckem/>.
43. ESJ. *Postoj Francie a Německa k migrační krizi* [online]. © 14. 11. 2016 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.esjnews.com/cs/co-oddeluje-co-spojuje-francii-nemecko-v-migracnikrizi>.

44. EUR – LEX. *Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu* [online]. © 2014 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3Ajl0022>.
45. EUR-LEX. *EUR-Lex - l33100 - EN - EUR-Lex* [online]. 2012 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:l33100>
46. EUR-LEX. *Systém Eurodac* [online]. © 2010 [cit.2018-03-22]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3Al33081>.
47. EURO. *Merkelová: migraci zvládneme* [online]. © 7. 9. 2016 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.euro.cz/politika/merkelova-migraci-zvladame-1303564>.
48. EUROPA. *EU v roce 2017 – Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie* [online]. 2017 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <http://publications.europa.eu/webpub/com/general-report-2017/cs/>.
49. EUROPA. *Projev o stavu Unie* [online]. © 14. 9. 2016 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: http://bookshop.europa.eu/en/state-of-the-union-2016-pbNA0216997/downloads/NA-02-16-997-CSN/NA0216997CSN_002.pdf?FileName=NA0216997CSN_002.pdf&SKU=NA0216997CSN_PDF&CatalogueNumber=NA-02-16-997-CS-N.
50. EUROPA. *Asylum in the EU Member States* [online]. 2016a [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3%20-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>.
51. EUROPEAN COMMISSION. *Central mediterranean route: protecting migrants and managing irregular flows* [online]. 2016 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20171114_central_mediterranean_route_en.pdf.
52. EUROPEAN UNION. *REGIONS 2020 - An Assessment of Future Challenges for EU Regions* [online]. 2008 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/regions2020/pdf/regions2020_en.pdf,
53. EUROSOP. *Euroskop.cz - Využívání SIS - Využívání SIS* [online]. 2018 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8759/sekce/vyuzivani-sis/>
54. EUROSOP. *Euroskop.cz - Jednotná vízová politika - Jednotná vízová politika* [online]. 2017 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/587/sekce/jednotna-vizova-politika/>.

55. EUROSOP. *Azylová politika* [online]. 2017a [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9256/sekce/azylova-politika/>.
56. EUROSOP. *Azylová politika* [online]. © 2016 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9256/sekce/azylova-politika/>.
57. EUROSOP: *Monitoring legislativy EU* [online]. 2009 [cit. 2018-03-22]. SPECIÁL: Spravedlnost, svoboda a bezpečnost v letech 2004–2009. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/13/13554/clanek/special-spravedlnost-svoboda-a-bezpecnost-v-letech-2004-2009/>.
58. EUROSTAT. *Database - Eurostat* [online]. 2018 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=tsdde511.
59. EUROSTAT. *Asylum statistics - Statistics Explained* [online]. 2018a [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics.
60. EUROSTAT. *Migration and migrant population statistics* [online]. 2018b [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics#Acquisitions_of_citizenship.
61. EUROSTAT. *Acquisition of citizenship in the EU28* [online]. 2018c [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/main/news/themes-in-the-spotlight/citizenship-2016>.
62. EUROSTAT. *650 000 first-time asylum seekers registered in 2017* [online]. 2018d [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8754388/3-20032018-AP-EN.pdf/50c2b5a5-3e6a-4732-82d0-1caf244549e3>.
63. EUROSTAT. *Statistika zaměstnanosti* [online]. 2017 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment_statistics/cs
64. FORUM24. *Jak to bylo s pozváním pro uprchlíky od Merkelové? Pravda a následky KOMENTÁŘ* [online]. 2017 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://forum24.cz/jak-to-bylo-s-pozvanim-pro-uprchliky-od-merkelove-pravda-a-nasledky/>.
65. FMM-ONLINE. *Circular route from Albania to Greece* [online]. 2016 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://ffm-online.org/2016/03/10/circular-route-from-albania-to-greece/>.
66. FRONTEX. *Frontex | European Union Agency* [online]. 2018 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu>.

67. FRONTEX. *Trends and Routes* [online]. © 2017 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/>.
68. GREEKREPORTER. *Greece Fences Turkish Border But Immigrants Come By Sea* [online]. © 3. 1. 2013 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://greece.greekreporter.com/2013/01/03/greecefences-turkish-border-but-immigrants-come-by-sea/>.
69. ILO. *Matrícula consular with high security features for Mexicans abroad* [online]. 2015 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.ilo.org/dyn/migpractice/docs/207/MPI.pdf>.
70. ILO. *Portability of social security rights to nationals of both the EU and third countries* [online]. 2015a [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://www.ilo.org/dyn/migpractice/migmain.showPractice?p_lang=en&p_practice_id=18.
71. ILO. *Fxcompared (previously Send Money Home)* [online]. 2015b [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://www.ilo.org/dyn/migpractice/migmain.showPractice?p_lang=en&p_practice_id=31.
72. ILO. *Towards a fair deal for migrant workers in the global economy* [online]. 2004 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc92/pdf/rep-vi.pdf>.
73. INFO.CZ. *Kvóty, Dublin a reforma azylového systému. O čem se v EU jedná a kdy bude jasno?* [online]. 2018 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://www.info.cz/evropska-unie/kvoty-dublin-a-reforma-azyloveho-systemu-o-cem-se-v-eu-jedna-a-kdy-bude-jasno-25070.html>.
74. MIGRACE A ROZVOJ. *Brain drain / Brain gain / Brain circulation* [online]. 2011 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: https://www.iom.cz/files/Kapitola_4._-_Brain_drain_Brain_gain_Brain_circulation.pdf
75. MIGRACEONLINE. *Evropský parlament schválil zřízení Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF) : Migrace Online* [online]. 2014 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/evropsky-parlament-schvalil-zrizeni-azyloveho-migracniho-a-integracniho-fondu-amif>.
76. MIGRACEONLINE. *Dočasná pracovní migrace jako součást migrační politiky státu* [online]. 2012 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/docasna-pracovni-migrace-jako-soucast-migracni-politiky-stat>.

77. MPI. *Towards a Global Compact for Migration: A Development Perspective* [online]. 2018 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/programs/international-program/global-compact-migration>.
78. MPI. *Protection through Integration: The Mexican Government's Efforts to Aid Migrants in the United States* [online]. 2010 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.ilo.org/dyn/migpractice/docs/207/MPI.pdf>.
79. MVČR. *Dublinký systém* [online]. 2017 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>.
80. MVČR. *Evropský uprchlický fond - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2016 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-uprchlicky-fond.aspx>.
81. NOVINKY. *Nedostatek pracovních sil snižují kvalifikovaní migranti, tvrdí studie – Novinky.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kariera/451697-nedostatek-pracovnich-sil-snizuji-kvalifikovani-migranti-tvrdi-studie.html>.
82. NOVINKY. *Hotovo. Džungle v Calais je prázdná* [online]. © 26. 10. 2016 [cit. 2018-3-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/418790-hotovo-dzungle-v-calais-jeprazdna.html>.
83. OECD. *Employment, social protection and international migration* [online]. 2018 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/els/ELS-Brochure.pdf>.
84. OECD. *International Migration Outlook 2017 - en - OECD* [online]. 2017 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2017_migr_outlook-2017-en#page245.
85. OECD. *Foreign-born employment* [online]. 2017a [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/migration/foreign-born-employment.htm#indicator-chart>.
86. PEW RESEARCH CENTER. *20 metro areas are home to six-in-ten unauthorized immigrants in U.S.* [online]. 2017 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/02/09/us-metro-areas-unauthorized-immigrants/>.
87. PRAVÝ BŘEH. *Tristní obraz bezpečnostní situace v „Evropě bez hranic* [online]. 2017 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://pravybreh.cz/tristni-obraz-bezpecnostnisituace-v-evrope-bez-hranic>.

88. RELIEFWEB. *Frontex Annual Risk Analysis for 2018 - World* | *ReliefWeb* [online]. 2018 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://reliefweb.int/report/world/frontex-annual-risk-analysis-2018>.
89. SECURITY. *Česká televize: NO-GO zóny v Evropě oficiálně neexistují, ale je to vážný problém*. [online]. 2015 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.securitymagazin.cz/zpravy/ceska-televize-nogo-zony-v-evrope-oficialne-neexistuji-ale-je-to-vazny-problem-1404046104.html>.
90. SMĚRNICE ES50. 2009. Směrnice Rady 2009/50/ES o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci (tzv. modré karty). In.: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 25. května 2009. [cit. 2018-03-22] <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:155:0017:0029:CS:PDF>.
91. SMĚRNICE ES71. 2005. Směrnice Rady 2005/71/ES o zvláštním postupu pro přijímání státních příslušníků třetích zemí pro účely vědeckého výzkumu. In.: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 12. října 2005. [cit. 2018-03-22] <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:289:0015:0022:CS:PDF>.
92. SMĚRNICE ES86. 2003. Směrnice Rady 2003/86/ES o právu na sloučení rodiny. In.: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 22. září 2003. [cit. 2018-03-22] <http://eurlex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=DD:19:006:FULL:CS&from=CS>.
93. SMĚRNICE ES114. 2004. Směrnice Rady 2004/114/ES o podmínkách přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené odborné přípravy nebo dobrovolné služby. In.: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 13. prosince 2004. [cit. 2018-03-22] <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:375:0012:0018:CS:PDF>.
94. SMĚRNICE ES115. 2008. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí. In.: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 16. prosince 2008. [cit. 2018-03-22] <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:CS:PDF>.

95. TÝDEN. *USA dosáhly rekordního počtu přistěhovalců* [online]. 2007 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/usa-dosahly-rekordniho-poctupristehovalcu_22210.html.
96. UNDP. *Human Development Reports* [online]. 2017 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/2016-report>.
97. UNHCR. *Situation Mediterranean Situation* [online]. 2018 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>
98. UNITED NATIONS. *International Migration Report* [online]. 2017 [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017.pdf>.
99. UNITED NATIONS. *OSN: Nejvíce migrantů žije v USA* [online]. 2016 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn-nejvice-migrantu-zije-v-usa/>.
100. UNITED NATIONS. *Publications of the United Nations Population Division* [online]. 2004 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <http://www.un.org/esa/population/publications/publications.htm>.
101. ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ. *VIS - Vízový informační systém: Informační systémy EU (Schengen): Úřad pro ochranu osobních údajů* [online]. 2013 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.uoou.cz/vis-vizovy-informacni-system/ds-3281/archiv=0&p1=1887>.
102. ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ. *SIS - Schengenský informační systém: Informační systémy EU (Schengen): Úřad pro ochranu osobních údajů* [online]. 2013a [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.uoou.cz/sis-schengensky-informacni-system/ds-3280/archiv=0&p1=1887>.

Seznam zkratk

AIS	Automatic Identification Systém
AMIF	Azylové, migrační a integrační fond
CEPOL	Evropská policejní akademie
CIREFI	Centrum pro informace, diskuze a výměnu o překračování hranic a přistěhovalectví
DFID	Oddělením britského ministerstva pro mezinárodní rozvoj
EASO	Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
EUROPOL	Evropský policejní úřad
FRONTEX	Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž
HDI	Human Development Index
HDP	Hrubý domácí produkt
ILO	Mezinárodní organizace práce
IME	Institutem pro Mexičany v zahraničí
ISF	Fond pro vnitřní bezpečnost
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OLAF	Evropský úřad pro boj proti podvodům
OSN	Organizace spojených národů
SIS	Schengenský informační systém
TREVI	Terrorisme, Radicalisme, Extremisme a Violence Internationale
USA	Spojené státy americké
VIS	Vízový informační systém

Seznam tabule, grafů a obrázků

SEZNAM TABULEK

Tab. 2.1:	Země s nejvyšší čistou imigrací a emigrací v letech 2000-2015 (v tis. obyvatel)
Tab. 2.2:	Typologie migrace
Tab. 2.3:	Celkový počet obyvatel, počet migrantů a podíl migrantů na celkové populaci v letech 1990-2000 (v tis. a v %)
Tab. 2.4:	Celkový počet obyvatel, počet migrantů a podíl migrantů na celkové populaci v letech 2010-2015 (v tis. a v %):
Tab. 2.5:	Příčiny mezinárodní migrace
Tab. 2.6:	Stupně analýzy migrace
Tab. 3.1:	Segmentace migračních politik
Tab. 3.2:	Země s největšími a nejmenšími přírůstky obyvatel od roku 1950 do roku 2100 (v milionech)
Tab. 3.3	Nelegální přechody přes migrační trasy v roce 2018
Tab. 3.4	Procentuální podíl rozdělovaných uprchlíků
Tab. 4.1	Hlavní příjemci občanství členského státu EU v roce 2016
Tab. 4.2	Top 10 prvotních žadatelů o azyl podle země občanství 2015-2017
Tab. 4.3	Příliv počtu azylantů v USA, EU-28 v letech 2007-2015 (v tisících)

SEZNAM GRAFŮ

Graf 3.1:	Vývoj počtu obyvatel od roku 1950 do roku 2030
Graf 3.2:	Celkový počet obyvatel (více a méně rozvinuté regiony) v letech 1950-2300 (v miliardách)
Graf 3.3:	Projektovaný index závislosti (poměr osob v post-produktivním věku k osobám v produktivním věku)
Graf 3.4:	Počet zjištěných nezákonných překročení vnějších hranic 2011 – 2017
Graf 3.5:	Počet žádostí o azyl v EU 2011 – 2017
Graf 3.6:	Počet žádostí o azyl v roce 2015 v jednotlivých zemích EU
Graf 3.7:	Počet migrantů v jednotlivých měsících 2015-2018
Graf 4.1:	Populace mezinárodních migrantů podle hlavních oblastí od roku 1990 do roku 2017

Graf 4.2	Původ migrantů v USA v %
Graf 4.3	Země s největším počtem mezinárodních migrantů v roce 2017 (v milionech)
Graf 4.4	Projekce celkové populace USA v letech 2010 – 2050
Graf 4.5	Mezinárodní data o migrujících populacích v roce 2015 (v milionech)
Graf 4.6	Příjemci občanství členského státu EU v roce 2016 podle kontinentů původu:
Graf 4.7	Míra zahraniční a národní zaměstnanosti v zemích EU a USA v roce 2016 (v %)
Graf 4.8	Příchod počtu azylantů v USA, EU-28 v letech 2007-2015
Graf 4.9	Změny počtu mezinárodních migrantů v šesti největších regionálních migračních koridorech, 1990 – 2017 (v milionech)
Graf 4.10	Trvalé migrační toky podle kategorií vstupu do vybraných zemí EU a USA v roce 2015 (v %)

SEZNAM OBRÁZKŮ

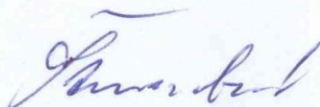
Obr. 3.1:	Maastrichtský chrám
Obr. 3.2:	Financování v rámci AMIF a ISF 2014-2020
Obr. 3.3:	Mapa světa s rozdělením podle Human Development Index v roce 2016
Obr. 3.4:	Hlavní migrační trasy do EU
Obr. 4.1	Státy USA s největším počtem nelegálních přistěhovalců

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 25. dubna 2018



Bc. Karolína Šturalová

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vízové oblasti

Příloha č. 2: Myšlenková mapa činností agentury FRONTEX